NAUJOJI VAIDILUTĖ

moterų inteligenčių mėnesinis žurnalas

XVI metai

6-7 Nr.

1936 m. birželio - liepos mėn.

TURINYS

Dr. Lazdonė. Moterų darbo apsauga 241
Antonija Žagrakalienė. Maila Talvio . . . 249
E. Bujokaitė. Išblės melsvos liepsnos (eilėr.) . . 253
Maila Talvio. Atsisveikinimas 254
E. Bujokaitė. Crucifix (eilėr.) 259
Dr. A. Maceina. Šeima 260
A. Šilgalytė. Šėlas. 277

Namų židinys

Dr. O. Norušytė Tinkamo žaislo bendros ypatybės . 286
J. L. Drobė ir krizis 291

Apžvalga

Moterų kovos dėl savo teisių, Mūsų Liaudies menas Lenkų rankose, Nekaltai Pradėtosios Šv. Panos Marijos Seserų Kongregacija arba Vargdienių Seserys, Nuomonės apie moterį. 296-304

„Naujosios Vaidilutės" kaina

metams	. 10 lt.	pusm.	5 lt.
studentams ir moksleiviams metams	. 5 „	„	3 „
atskiras num.	. 1 „		
Užsieny, be Vok., Lat., Est., metams	. 15 „	„	8 „

„Naujosios Vaidilutės" Redakcijos ir Administracijos adresas:
Kaunas, Laisvės Alėja Nr. 3. Telef. Nr. 2676.

Dežuruojamos valandos:
Administr. 10—14 kasdien, be šventadienių.
Red. 12—14 val. pirmad., trečiad. ir penktad. 12—17 val. antrad.

„Šešupės" spaustuvė Marijampolėje.

Naujoji Vaidilutė

MOTERŲ INTELIGENČIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6–7 (135–136) 1936 metų birželio—liepos mėn. XVI

DR. LAZDONĖ

Moterų darbo apsauga[1]

Nors kaikuriose šalyse moterys neturi ne tik politinių, bet ir žmoniškų civilinių teisių, tačiau vieno fakto niekas ir niekur negalės užginčyti: moterys visur be išimties prisideda prie materialinių ir dvasinių krašto turtų didinimo. Jeigu moterys ir vyrai, kurie šiuo atžvilgiu nepabūgo atsistoti kartu su moterimis, turėjo ilgai ir kartais labai aršiai kovoti už tai, kad nuvalius kelius ir atidarius duris įeiti moterims į universitetus, į aukštąsias specialines mokyklas, į parlamentus, į įvairių rūšių savivaldybes, tai fabrikų ir dirbtuvių durys, o net ir kasyklų urvai atsidarė prieš moteris be mažiausios iš jų pusės pastangos. Kiek moteris buvo nemėgiama kaip studentė, kaip parlamento atstovė, kaip savivaldybės tarėja, tiek ji buvo ieškoma ir net privilegijuotai gaudoma kaip paprasta darbininkė. Kaip ten joms įėjimas buvo trukdomas įvairiomis priemonėmis, taip čia tas įėjimas buvo lengvinamas. Dar daugiau. Ekonominiame ir socialiniame gyvenime įvykę pasikeitimai dėl pačios dalyko prigimties ištraukė moterį iš jos pastogės, jai atėmė seniau turėtą namų darbą o ją pasuko į fabrikus, į dirbtuves, o kiek vėliau, ar gal net kartu, privertė jas nusileisti ir po žeme. Uždarbiaujančių moterų skaičius auga iš dienos į dieną ir šiandien — T. Darbo Biuro daviniais— jos sudaro kiek daugiau negu $^1/_3$ visų uždarbiaujančių. Jos skaičiuojamos nebe tūkstančiais, ar net šimtais tūkstančių, bet milijonais. Dirba visos: tekėjusios ir ne, našlės ir išsiskyrusios. Tat šiandien moterų darbas už šeimos ribų, arba kaip socialiniuose moksluose priimta bendrai vadinti — moters apmokamas darbas, moters darbas pramonėj, yra neginčijama realybė. Tai socialinis reiškinys, su kuriuo tenka skaitytis.

Dėl to reiškinio įvertinimo ne visi yra tos pačios nuomonės. Vieniems apmokamas moterų darbas, ypač moterų — motinų

[1] „Fideles Iustitiae" korporacijos surengto pranešimo Universiteto Rūmuose 1936. IV. 30 d. santrauka.

P5-1721

Lietuvos TSR

darbas, yra socialinė žaizda, kitiems didelis pažangos reiškinys. Ir čia, kaip ir visuose kituose dalykuose, susikerta dvi socialinės doktrinos: krikščioniškoji ir materialistinė. Ir pagal tas dvi doktrinas orijentuojasi ir socialinė politika. Sovietų Rusija, oficiali integraliojo materializmo reprezentantė, savo socialinę politiką kreipia tokia linkme, kad kuo didesnis skaičius moterų būtų išplėštas iš šeimos ribų ir panaudotas bolševikiškojo rojaus statybai. Priešingai gi, kaikuriose šalyse krikščioniškosios doktrinos reprezentantai kreipia viešąją opiniją ir net parlamentus ta kryptimi, kad būtų sudarytos tokios materialinės ir moralinės sąlygos, kad moterų — motinų darbas už šeimos ribų galėtų kaip galint greičiau išnykti.

Gilesnis tų doktrinų ir jų siūlomų priemonių nagrinėjimas neįeina į šio pranešimo ribas. Reikia čia tik pabrėžti, kad tas socialinis reiškinys, kurį mes vadiname moterų darbu už šeimos ribų, nėra paprastas klausimas, bet tai yra visas problemų kompleksas. To nereikia užmiršti einant prie to klausimo svarstymo vienokiu ar kitokiu požvilgiu, nes kitaip gali įvykti nemalonių siurpryzų.

Taigi, tiek amžių turėjusi šeimą kaip vienintėlę savo veikimo orbitą, moteris išėjo valdyti kitų gyvenimo plotų. Tai labai didelė revoliucija, kuri yra paseka kitų dviejų didelių įvykių: garo pakinkymo žmogaus tarnybai ir ekonominės doktrinos, vad. ekonominiu liberalizmu, įsigalėjimo žmonių santykiuose. Ir aplinkybės taip susidėjo, kad savaime sveikintinas, geras reiškinys, moterų darbas tapo daugely atvejų tikra socialine nelaime. Toks jau likimas 19-tojo šimt. Jis gimsta su dideliu trenksmu, nes jį lydi politinės, socialinės ir ekonominės revoliucijos. Jis pilnas neribotos puikybės, nes nori nė daugiau, nė mažiau, kaip padaryti visus žmones laisvais ir laimingais. Bet ant jo kaktos yra pažymėtas priešginybės ženklas. Ir iš tikro, jis pilnas priešginybių, arba tikriau tariant, jo siekimai susilaukia griežtai priešingų rezultatų. Jis, pav., nori padaryti visus žmones laisvais, tačiau davęs žmonėms politinę laisvę jis juos paverčia kapitalizmo vergais; galop jo politinė laisvė baigiasi diktatūromis; jis garbina „gerąjį laukinį“, tačiau galutinoj sąskaitoj jame išsivysto techninė kultūra iki aukščiausio laipsnio. Kas liečia mūsų temą, mums svarbu pažymėti, kad 19-tojo šimtmečio ekonominis režimas išsigimė į jokių varžtų netekusį kapitalizmą, kuris iš liberalizmo norėtų laisvų žmonių padarė kapitalizmo vergus. Ir vietoj trokštos laisvės, mes turime milijoninių darbininkų masių vergiją ir skurdą.

Buvo tikėta kaip į kokią iš dangaus paskelbtą tiesą, kad darbdavys ir darbininkas yra abu lygūs sutarties sudarymo momentu ir kad nereikia jokios kitos jėgos įsikišimo. Dėlto su didele neapykanta buvo žiūrėta į darbininkų organizacijas ir į valstybės įsikišimą šitoje srity įstatymo forma. Visi labai gerai žino,

kas tuo klausimu kada sistematiškai ar pripuolamai domėjosi, kad tos taktikos pasekos buvo labai skaudžios. Septynių, net 5 metų vaikai dirbo fabrikuose po 10 ir net 12 val.; moterys sulindo į anglių kasyklas ir ten būdavo po 15 — 18 val.; darbo diena visiems vidutiniškai siekė 14 val.; nakties poilsis labai porblematiškas; atostogų jokių; jokio socialinio draudimo, jokios kompensacijos; higienos sąlygos nežmoniškos, gyvenamąjį namą atstojo koks nors požemio kampelis, atlyginimas siekia sumos, kurios pakanka vos-vos kuo nuo bado atsiginti. Žinoma, kad ši padėtis iš karto nesusidarė. Tačiau evoliucija nebuvo ilga — apie 50 metų. Didžioji — geriau sakant modernioji — pramonė gimsta su 19-jo šm. pradžia, — darbininkų luomo skurdas jau buvo matomas apie jo vidurį.

Kurios yra to pauperizmo priežastys? Vieni nori jas matyti tik fatališkame mašinos atsiradime, o kiti kaip natūralinę, neišvengiamą socialinio ir ekonominio gyvenimo būtenybę. Dar daugiau. Herbertas Spenceris net manė, kad šitoji dalykų būklė yra ne tik normali, ne tik neišvengiama, bet net labai palaiminga; dar daugiau — ji esanti pažangos ženklas. Kitaip tariant, jei kas miršta kovoj tarp darbo ir kapitalo, tai taip ir reikia, tai yra normalu ir net palaiminga. Į tą kovą niekas trečias negali įsikišti, ar tai būtų valstybės valdžia, ar tai būtų profesinė organizacija. „Laisser faire, laisser passer“ yra švenčiausias įstatymas, kuriam turi būti paaukota viskas, net žmogaus laisvė, net jo gyvybė.

Savaime suprantama, kad toks galvojimas buvo ne tik klaidingas, bet ir nežmoniškas. Faktai paskui parodė, kad darbininkas nėra lygus darbdaviui sutarties sudarymo momentu, nes už darbdavio stovi kapitalas, kuris gali palaukti, o už darbininko stovi kartais — ką sakau! — dažnai alkana ir gana skaitlinga šeima, kuri negali laukti nė vienos valandos. Nėra jokios abejonės, kad negyva mašina nėra to pauperizmo kaltininkė, ir ji nėra nusipelniusi atsisėsti į kaltinamųjų suolą. Didžiausias kaltininkas yra tie klaidingi principai, kurie pagimdė naująjį ekonominį režimą. Kapitalizmas, kuris gimė su asmeninės gerovės kaip formaliniu principu ir su mašina kaip materialiniu, yra tas naujasis režimas, kuris visiškai nužmonino — jei taip galima pasakyti — ekonominį gyvenimą, t. y. besiekdamas materialinių tikslų, visai pamiršo žmogų. Kada viduramžiais ekonomija buvo palenkta žmogaus tarnybai, modernusis ekonominis režimas sukeičia vertybių herarchiją: turtas dabar yra nebe priemonė žmogaus naudojimuisi, bet tikslas ir tai vyriausias, kurio reikia siekti neatsižvelgiant į jokias priemones, net į žmonių aukas. Kapitalizmas, pilnas godumo ir autihumaniškumo, išskyrė darbą nuo kapitalo, kurių tarpe ištisus šimtmečius nebuvo jokių didesnių ginčų; tai jis, kapitalizmas, kuris darbą padarė vergu, o kapitalą visagalinčiu viešpačiu; tai jis, kapitalizmas, kuris išvijo visokią moralę iš ekonominių santykių; tai jis, kapitalizmas, kurio

dvasia šiandien rykiuoja rankas, kurios skandina kviečius, degina kavą, naikina pasėlius tuo pat laiku, kada milijonai bedarbių vos vos palaiko savo gyvybę; tai jis, kapitalizmas, ir jis pats pirmasis, kuris, panaikindamas teisingos kainos ir teisingo uždarbio sąvokas, įstūmė darbininko šeimą į didelį vargą ir jai atėmė, brangiausią jos turtą — motiną.

Reikėjo tat ieškoti priemonių ekscesams pašalinti. Ir taip 19-jo šm. vidury yra atsiradęs judėjimas, kuris vyko dviem frontais. Iš vienos pusės patys darbininkai kovojo už susiorganizavimo teisę ir už tų organizacijų įtaką sudarant sutartis tarp darbininkų ir samdytojų. To judėjimo laimėjimas yra stiprios darbininkų profesinės organizacijos ir, svarbiausia, kolektyvinė darbo sutartis. Iš kitos gi pusės popiežiai, politikai, sociologai, ekonomistai, filantropai ir k. pakėlė balsą ir užsiangažavo kovai už valstybės įsikišimą į darbdavio ir darbininko santykius arba už taip vad. valstybės intervenciją. Tos ilgus metus vestos kovos pasėkoj mes turime šiandien ne tik valstybinius darbo apsaugos, arba darbo teisių kodeksus, bet jau turime šiandien nuolatinį tarptautinį organą, Tarptautinę Darbo Organizaciją, kurios dėka šiandien jau yra ir didelis tarptautinis darbo teisės kodeksas, kuris susideda iš 49 konvencijų ir 45 rekomendacijų. (Aš patarčiau mūsų jaunajai inteligentijai susipažinti su tos žmonijai nepaprastai naudingos tarptautinės organizacijos veikimo būdais ir nuveiktais darbais, su jos dvasia, susidariusiais papročiais. Jei kam neprieinama svetima kalba, tas įgaus šiokį tokį vaizdą apie tą instituciją paskaitęs neseniai lietuvių kalba išėjusią p. Strimaičio knygą „Tarp. Darbo Org.“).

Pradėta kova buvo nepaprastai sunki, nes kapitalistų pusėj buvo ne tik materialinė, bet ir mokslo galybė. Mat, ekonominis liberalizmas tada dar buvo absoliutus viso pasaulio universitetų politinės ekonomijos katedrų viešpats. Jis gi skelbė, kad valstybės intervencija čia nenaudinga, dargi žalinga, nes sugriauna naturalius ekonomijos dėsnius. Ir koks kliksmas pasigirsta iš tribūnų tų parlamentų, kur maži ir nedrąsūs intervencionistų būreliai išdrįsta įnešti kuklų įstatymo projektą, siekiantį, pav., kad ir uždraudimo naudoti 7 metų neturinčius vaikus ir jiems apriboti darbo dieną. Dabar mums juokingas atrodo argumentas, kad toks uždraudimas pažeidžia tėvų valdžią. O tada jis buvo pavartotas kaip svarbiausias ir nepajudinamas. Už šios rūšies statymą prancūzų parlamente kova ėjo 8 metus. Tai bent užsispyrimas!

Šioj vietoj mes pereisim specialiai prie moterų darbo apsaugos reglementacijos, nes ši pastaroji yra darbo apsaugos pranokėja bendrai.

Kadangi pasiekti darbo santykių reglamentacijos visų darbininkų be lyties ir amžiaus skirtumo nebuvo pradžioj jokios vilties, tos reglementacijos šalininkai pradėjo ataką nuo moterų ir vaikų darbo reglamentacijos. Kas liečia vaikus, intervencijos

priešininkai kiek greičiau nusileido, bet kas liečia moteris, jie laikėsi atkakliai. Mat čia jie pripažino moterims teisių lygybę! Mirties ir kančios, bet ne asmens vertės lygybę!

Darbo dienos ilgumas

Pirmasis klausimas, kuris atsistojo dienotvarkėn, buvo darbo dienos moterims apribojimas. Netiesioginiu būdu darbo dieną moterims buvo reglamentavusi Anglija, 1844 m. uždrausdama tam tikrais tarpais naudoti moteris fabrikuose. Tos, kad ir netiesioginės, reglementacijos dėka iki 1850 m. t. y. 6 metus darbo diena moterims buvo 12 val. per pirmąsias penkias savaitės dienas, 9 val. šeštadieny. 1850 m. tekstilės pramonėj darbo diena moterims buvo 10 val. per pirmas penkias dienas ir $5^1/_2$ val. šeštadieniais.

1877 m. mažutė, bet pramoninga Šveicarija iškirto šposą įvesdama 11 val. darbo dieną visiems darbininkams, dirbantiems fabrikuose. Prancūzijoj jau nuo 1848 m. buvo išleisti dekretai nustatą 12 val. darbo dieną visiems be išimties darbininkams, tačiau tie dekretai niekada neveikė. Vokietijoj nebuvo jokios darbo dienos ilgumo reglementacijos. Toks stovis buvo iki 1890 m. Berlyno konferencijos. Kas ji, čia nepasakosiu. Priminsiu tik tiek, kad darbo reglementacijos priešininkai kaip didžiausią argumentą prieš darbo reglementaciją iškišdavo kitų valstybių pramonių konkurenciją. Intervencijos šalininkai ieškojo priemonių ir tas kliūtis nugalėti, dėdami pastangas sukviesti tarptautinę konferenciją tiems klausimams aptarti. Tokia konferencija pirmą kartą ir įvyko Berlyne 1890 paskutinio Vokietijos Kaizerio Viliaus II gero ūpo dėka. Toji konferencija tarptautinei darbo reglementacijai nieko konkretaus nedavė, tačiau turėjo netiesioginių pasekų į tautinę įstatimdavystę. Kas liečia moterų darbo dienos ilgumą, Berlyno konferencija pageidavo, kad ji nebūtų ilgesnė kaip 11 val.

Pirmoji po konferencijos darbo dieną moterims sureglemantavo Vokietija 1891 m. įvesdama 11 val. darbo dieną. 1908 m. ji buvo sumažinta iki 10 val. Prancūzijoj darbo dienos ilgumo reglementacija labai nedrąsi ir painiota. 1892 m. įstatymas įvedė moterims nuo 16 iki 18 m. 60 val. darbo savaitę, o turinčioms daugiau kaip 18 m. — 66 val. 1900 m. įstatymas leido keturių metų bėgy visoms moterims įvesti 10 val. darbo dieną. 1913 m. Berne posėdžiavo 13 valstybių atstovai ir išdirbo tarptautinę konvenciją, ribojančią moterų darbo dieną 10 valandų. Didysis karas suardė pradėtą darbą. Karo metu niekas negalvojo apie darbo dienos trumpinimą, nes tų žutbūtinių skerdynių akivaizdoj visi norėjo išlikti gyvi. Dėlto visi dirbo, kas kiek galėjo. Betvarkant karo sugriautą Europą, nepamirštas ir darbas. Visiems buvo aišku, kad be socialinės taikos negalima jokia pastovi ir universali politinė taika. Rezultate gimė Tarp. D. Org. su nuolatiniu

biuru ir nuolatine periodiška tarp. Darbo Konferencija, kuri pirmojoj savo sesijoj 1919 m. Vašingtone svarste darbo dienos ilgumo klausimą. Visi tada pripažino, kad ją reikia riboti visiems darbininkams be amžiaus ir lyties skirtumo. Ir buvo išdirbta konvencija nustatanti 8 val. darbo dieną arba 48 val. darbo savaitę pramonėje. Iki 1935 m. gruodžio 31 d. tą konvenciją buvo ratifikavusios 22 valstybės, jų tarpe ir Lietuva. Tokiu būdu speciali darbo dienos ilgumo reglementacija moterims paruošė darbo dienos reglementaciją visiems darbininkams bendrai. Šiandien tas dėsnis jau vyrauja visose valstybėse, išskyrus, mano žiniomis, J. A. V., kur atskirų štatų įstatymais reglementuojama darbo diena moterims, bet ji nereglementuojama įstatymo keliu vyrams. Rooseveltas buvo pradėjęs tą daryti garsiaisiais savo kodeksais, tačiau paskelbus N. R. A. (National Recovery Act) nekonstitucingu, kol kas neaiškus ir kodeksų likimas.

Lietuvoj 8 val. darbo diena arba 48 val. savaitė jau yra įvesta 1919 m. Pirmiau jis buvo taikomas tik toms įmonėms, kurios naudojasi ne mažiau kaip 5 darbininkų samdomuoju darbu. Dabar, įvedus reikalingus pakeitimus, jis taikomas visoms įmonėms, kurios naudojasi samdomu darbu, išskyrus:

a. žemės ir miškų ūkius, kur darbo dienos ilgumas yra tvarkomos tam tikromis taisyklėmis;

b. tą transporto įmonių dalį, kur darbininkai yra siunčiami dirbti ne pačiose įmonėse. Čia darbo dienos ilgumą nustato darbdaviai ir darbininkai susitarę.

c. tas įmones, kur dirba tik šeimos nariai.

Lietuvoj sureguluota darbo diena ir prekyboj. Prekybos įmonėse ar krautuvėse, neatsižvelgiant į tai, ar jos naudojasi samdomuoju darbu ar ne, darbo diena yra ne ilgesnė kaip 10 val. per parą. (1930 m. konvencija įveda 8 val.). Išimtį čia sudaro valgyklos, kavinės, arbatinės, įvairios maisto produktų ir vaisinių gėrimų parduotuvės.

Visus darbo dienos reglementacijos avansus gali sunaikinti neribotas viršnorminis darbas. Jo negalima uždrausti, tačiau jį reikia reguliuoti. Principe pas mus jis yra leidžiamas nepaprastais ir svarbiais atsitikimais ir tik iš anksto gavus Darbo Inspekt. leidimą. Gaila tik, kad įstatymas nenurodo ribos, kurios negalėtų peržengti ir Darbo Inspektorius. Kituose kraštuose viršvalandžiai moterims yra riboti, kai kur visai draudžiami, kai kur amžius reikalaujamas ir t. t.

Nakties darbas

Antras svarbus ir nepaprastai žalingas reiškinys buvo moterų nakties darbas. Jei nakties darbas bendrai yra nepageidaujamas reiškinys, tai moterų nakties darbas yra smerktinas visais atžvilgiais. Bedarydami atskiras pastabas apie darbo dienos ilgumo reglamentaciją mes matėme, kad pirmiausia toji reglamentacija

lietė tik moteris, o jau po ilgos evoliucijos ji tapo bendra visiems darbininkams. Gi kas liečia nakties darbą, jo reglamentacija iki pat šių dienų specialiai liečia tik moteris. Pirmoji moterų nakties darbo reglamentaciją įvedė Anglija, paskui, ypač po 1906 m., ir kitos valstybės. Mat, 1906 m. moterų nakties darbo reglamentacijai yra svarbi data tuo, kad tais metais Berne buvo suredaguota tarpt. konvencija, draudžianti moterų nakties darbą. Ir prieš pat karą daug valstybių buvo įvykdžiusios tos konvencijos nuostatus. Tos reglamentacijos esmė yra tame, kad norima užtikrinti moterims bent 11 val. iš eilės poilsio į parą ir kad laikotarpis tarp 10 val. vakaro ir 5 val. ryto būtinai į tos 11-kos valandų poilsį būtų įskaitytas.

Vašingtono konferencija tuos nuostatus patobulino ir šiandien toji konvencija yra surinkusi daugiausia ratifikacijų — 30. Jų tarpe ir Lietuvos.

Lietuva yra pilnai priderinusi savo įstatimdavystę prie konvencijos reikalavimų, tik gal galima būtų pageidauti, kad įstatymas būtų aiškesnis ir detalesnis toj vietoj, kur kalbama apie išimtis ir laikiną leidimą išimtinais atsitikimais naudoti moteris prie nakties darbų.

Draudžiamasis laikas naudoti moteris prekybos darbui Lietuvoj yra laikotarpis nuo 8 val. vakaro iki 6 val. ryto. Išimtį sudaro valgyklos, kavinės, arbatinės, įvairių gėrimų parduotuvės.

Kepyklose nakties darbas draudžiamas nuo 9 val. vak. iki 4 val. ryto. Yra daug išimčių, bet jos aiškiai ribotos. Kaip matome, prekyboj ir kepyklose draudimas dirbti naktį liečia vyrus ir moteris kartu, tik pramonėj tas draudimas teliečia moteris.

Motinystės apsauga

Šis punktas yra svarbiausias iš visos moterų darbo reglamentacijos. Yra faktas neginčijamas, kad labai didelis procentas moterų — motinų yra priverstos dirbti už savo šeimos ribų. Kitas faktas yra, kad iš paskutinių metų įvairiuose kraštuose pravestų anketų paaiškėjo, jog moterys motinos dirba pramonėj ne iš išdykumo ar nuobodumo, bet dėl tėvo uždarbio nepakankamumo šeimai išlaikyti. Trečias faktas yra tas, kad yra visa eilė darbų, kurie gali giliai pažeisti moters gimdymo galias ir tuo būdu gali atsitikti, kad tautos sveikata bus pažeista pačioj opiausioj vietoj.

Pirmiausia buvo kovota už tai, kad moterys-motinos būtų laisvos kurį laiką nuo darbo prieš ir po gimdymo. Pasakysit, niekas nedraudžia jai nuo darbo pasišalinti. Taip, bet reikia garantuoti, kad jos darbo sutartis dėlto nebūtų nutraukta. Tautos interesai taipgi reikalauja, kad ji ir vaikas tuo laiku gautų tinkamą priežiūrą, tad reikalinga, kad jos poilsis būtų ir apmokamas.

Štai tie principai, ant kurių yra paremta pokarinė daugumos kraštų įstatimdavystė, reglamentuojanti moterų-motinų darbo apsaugą.

Iki Didž. karo tais reikalais buvo jau susirūpinta, tačiau ši reforma, nors ir labai humaniška, reikalavo didelio prisiruošimo ir kapitalų suorganizavimo. Socialinis draudimas, išskyrus Vokietiją, tik po karo teišsivystė.

Didžiausią dėmesį, šalia darbo dienos ilgumo, atkreipė į motinystės apsaugą Vašingtono konferencija. Joje primta konvencija nustato, kad:

1. bus uždrausta moterims dirbti pramonės ar prekybos įmonėse 6 savaites po gimdymo;

2. bus leista joms pasitraukti nuo darbo, pristačius gydytojo liūdymą, 6 savaites prieš gimdymą;

3. per visą tą laiką, kurį ji bus pasitraukusi, t. y. iki 12 sav., ji gaus pašalpą, kurios dydį nustatys kompetentingi valstybės organai. Tos sumos bus suteikiamos arba iš viešų fondų arba draudimo keliu.

4. bus suteikta veltui gydytojo arba akušerės pagalba.

5. jei ji maitina savo kūdikį, ji turi teisę gauti darbo metu dvi pertraukas, nemažiau kaip 1/2 val. kiekviena.

6. per tą laiką, kuris yra nustatytas jai pasitraukti iš darbo, darbdavys neturi teisės nutraukti darbo sutarties, t. y. ji turi teisę grįžti į darbą legaliam poilsio laikui pasibaigus. Šitais principais yra remiama visa tuo reikalu pokarinė įstatimdavystė. Šioj srity toji Vašingtono konvencija davė didžiausį impulsą. Lietuvoj ši svarbi reforma įvesta suorganizavus Ligonių kasas. Kadangi ligonių kasos apima veik visus darbininkus, tai reikia laikyti gimdyvėms darbininkėms teikiamą pagalbą didele pažanga.

Apsauga nuo sunkių, nešvarių ar pavojingų darbų

Dėja, šioj srity Lietuvos moterims mažai kas įsakmiai draudžiama įstatymu ir taisyklėmis. Gal tik gyvenimo praktika užpildo įstatymų spragas. Įsakymais tik draudžiama naudoti moteris ten, kur krovimui ir iškrovimui sunkiųjų daiktų vartojami šliaužiamieji bėgiai, balkiai, skridiniai, tilteliai, dankratai ir t. t.

Gi, pav., įmonėse, kur gamybai vartojamos sveikatai kenksmingos medžiagos, kaip geltonasis fosforas, švino preparatai, arsenas, gyvsidabris ir p., moterų naudojimas darbui nedraudžiamas. Yra net tarpt. konvencija tuo reikalu, nes šie darbai labai kenkia moterų gimdymo funkcijai ir yra nustatyta, kad moterų organizmas daug greičiau apsinuodija, negu vyro.

Laisvė samdytis ir naudotis savo darbo vaisiais

Lietuvoj moterys turi pilną laisvę samdytis.

a. Netekėjusi moteris (kaip ir vyras) turi teisę samdytis be tėviškos valdžios sutikimo kai ji jau turi septyniolika metų.

ANTONIJA ŽAGRAKALIENĖ

Maila Talvio

Jos 65 metų amžiaus sukaktuvių proga

Šimet rudenį sukanka 65 metai žymiai suomių rašytojai ir veikėjai Mailai Talvio. Kadangi rašytoja yra buvusi Lietuvoje, apie ją kartkartėmis rašiusi ir kalbėjusi, daug meilės mums parodžiusi, tad, manau, bus pravartu ta proga Naujosios Vaidilutės skaitytojas plačiau supažindinti su šia tauria asmenybe.

Ponia Marija Vinteraitė-Mikkolienė yra gimusi Hartaloje 1871 m. spalių 17 d. Jos tėvas buvo protestantų pastorius Adolfas Magnus Vinteris, motina — Julija Malvina Bonsdorffaitė.

Rašytoja baigusi suomių mergaičių mokyklą Helsinkyje ir aukštesniąją mokyklą, jau gana anksti pradėjo rašinėti. Tuokart Suomijoj ėmė įsigalėti nauja dailiosios literatūros srovė — lirizmas. Subtili jaunos rašytojos siela savaimingai palinko prie šitos naujos krypties, kur tiek daug vietos buvo jausmui bei fantazijai, ir subrendo į žymų talentą. Po savo raštais, pasiūlius rašytojui Kazimierui Leinui, pasirašynėdavo slapyvarde Maila Talvio (Iš tėvo pavardės, kadangi Winter — žiema — suomiškai bus talvio).

Marija Vinteraitė 1893 metais ištekėjo už docento (dabar jis yra profesorius) J. J. Mikkolas ir jam kalbų studijų reikalais vykstant į Lietuvą, ji kartu su juo šį kraštą aplankė. Apsigyveno panemunėje Plokščiuose pas pp. Kriaučiūnus. Palyginus su Suomija, švelni ir žavi mūsų gamta padarė didelį įspūdį jaunai jautriai rašytojai. Savo atsiminimuose apie Lietuvą ji taip pasisako:

---

b. Ištekėjusi moteris turi teisę samdytis be savo vyro sutikimo.

Gali taip pat laisvai paimti ir naudotis savo uždarbiu, tik turi prisidėti prie šeimos išlaikymo.

Bendrai, darbo įstatimdavystė yra pažangos ženklas. Ji labiau susirūpino darbininku žmogumi ir keliais žingsniais prisiartino prie socialinio teisingumo įgyvendinimo žmonių santykiuose. O tai yra idealas, dėl kurio įgyvendinimo nebūtų gaila visų mūsų jaunų jėgų.

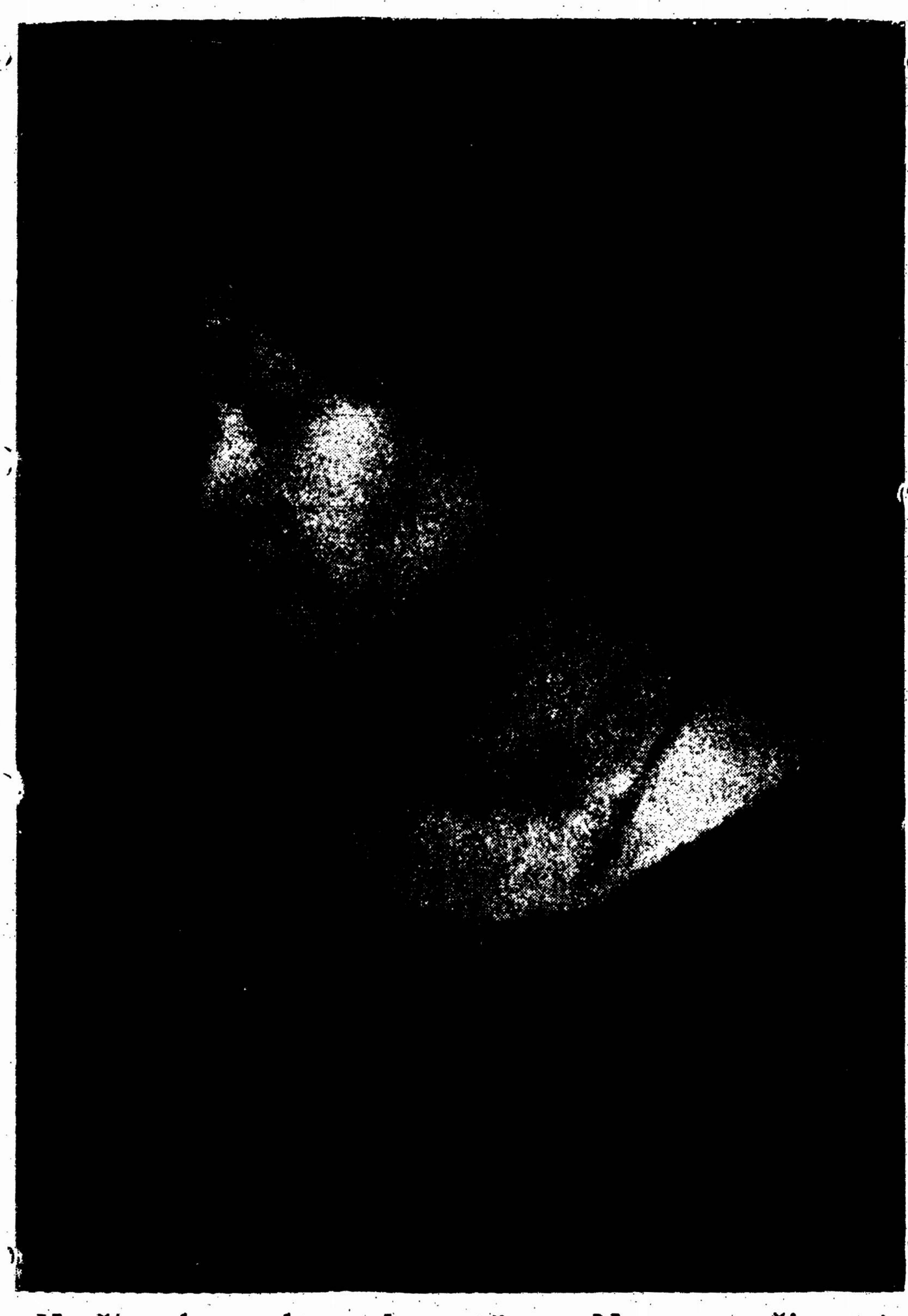

Rašytoja Maila Talvio Mikkola

„Kraštas buvo be galo gražus. Nemunas čia pat. Seni, gražūs ąžuolai, kurių liemenis tik keli vyrai tegalėjo apimti, metė savo galingus šešuolėčius. Ponia Kriaučiūnienė atsidėjusi triūsė apie gėlių darželį. Tai buvo mažas rojus, kur dieną gėlės kvepėjo, o naktį sidabriniuose audiniuose čiulbėjo lakštingalos. Be to, Nemuno pakrantėse buvo girdėti lietuviška daina. Tai buvo dievobaiminga tautelė. Bažnyčia visada būdavo perpildyta. Ji buvo didžiausias turtas. Žmonės gerbė savo kunigą ir gynė religiją". (Dr. Max Mehlem, L. Aidas 1929 m. VI. 15).

Rašytoja ne tik gėrėjosi gamta, bet stebėjo žmones, jų papročius, dainas ir dabar dar tebemokanti keliasdešimt lietuviškų liaudies dainų su jų meliodijomis. Saugojusi, lyg kokią brangenybę, padovanotą lietuvaitės rūtų vainikėlį. Begyvendama pas Kriaučiūnus susipažino su mūsų kovotojais už lietuvišką žodį ir raštą, matė, kaip jie buvo rūsų persekiojami. Štai kaip ji atsilie-

pia apie mūsų Dr. V. Kudirką tuose pat atsiminimuose: „Visų mylimas tame ratelyje buvo Kudirka, gražus, išblyškęs vyras, su kiek pavojingai paraudonavusiais skruostais, liudijančiais apie plaučių ligą“. Vėliau: „Antrą vakarą mums Lietuvoje praleidžiant, tai buvo 1894 metais, jis jau didžiai sirgo, taip, kad nebegalėjo nė darbo dirbti. Ponia Kriaučiūnienė jį slaugė, kaip savo tikrąjį sūnų. Jis buvo labai muzikalus, griežė smuiku. Aš ir dabar matau jį prieš save, su svajingomis, garbingomis ir gero velijančiomis akimis“.

Taip pat gerbiamai rašytojai teko matyti, kaip Kudirka rusų žandarų buvo suimtas ir kalėjiman išvežtas. Neiškęsdama, vieną kitą sakinį iš tų pat atsiminimų pacituosiu: „Tada man nutiko tai, ko aš visą savo gyvenimą nebegalėjau pamiršti. Atvažiavo Kudirkos areštuoti. Kriaučiūnas prašė, kad gydytojo, tokio sergančio, tuojau neareštuotų. Niekas nieko nepadėjo. Silpnas, išblyškęs Kudirka rengėsi. Namuose buvo tylu, kaip kapuose. Ponia Kriaučiūnienė slėpė savo ašaras. Mes surinkome jam kiek pinigų. Kad ir neturtingi, kaip ir jis, bet sudėjom kiek“.

Ponia Mikkolienė ir grįžusi į Suomiją palaikė ryšius su Lietuva. Vėliau, kai po kelerių metų ir suomius ėmė spausti toji pat rusų letena, ji Helsinkyje ir provincijoje žmonių perpildytose salėse ir skurdžiose pirkelėse skaitė daugybę paskaitų apie Lietuvą. Pasakojo suomiams apie mūsų Kudirką, Kriaučiūnus. Šios paskaitos net buvo atspausdintos ir jų išėję apie 100.000 egzempliorių. Ir po to ji Lietuvos nepamiršo, ir laisviems suomiams dažnai apie ją primena, parašo įvairius straipsnius, laiko paskaitas.

Savo atsiminimus apie Lietuvą ji šitaip baigia: „Tie įspūdžiai apie Lietuvą, jos vaizdai ir įvykiai, aukštas ramus Kriaučiūnas ir dydis idealistas Kudirka, — visa tai tebegyva mano galvoje ir visa tai jungiasi mano sąmonės viename galingame ir

Maila Talvio 18 metų amžiaus,
kai ji tik pradėjo savo literatūrinį darbą.

gražiame vaizde, kuris man Lietuva vadinasi". Visi šitie pergyvenimai padarė nemažos įtakos ir rašytojos kūrybai.

Pirmieji Talvio veikalai turi noveliško pasakojimo pobūdį. 1895 metais pasirodė jos „Haapaniemen keinu" (Haapaniemio supuoklės). 1897 m. išėjo „Aili" (Tai suomiuose populiarus moters vardas). Čia aprašomas sodžiaus gyvenimas, bei jaunos moters išgyvenimai.

1898 m. pasirodė mums įsidėmėtinas Maila Talvio romanas „Kaksi rakkautta" (Dvi meilės). Svarbiausias šio romano veikėjas yra lietuvis Vytautas Dargis, suomė Elina, jos vyras Yrjö ir jos sesuo Agnė. Tarp Vytauto ir Elinos užsimezga meilė. Myli, kenčia ir kovoja. Tai daugiau psichologinis romanas. (Šis romanas netrukus bus pradėtas versti į lietuvių kalbą, kur gerb. Rašytoja Maila Talvio įžangos žodyje sveikins lietuvių tautą)[1].

Paskum viens po kito pasaulį išvysta M. Talvio nauji kūriniai: „Pimeänpirtin hävitys" (1901 m.), „Juha Joutsia" (1903), „Louhilinna" 1906), „Yölintu" (1913 m.). Šiuose romanuose nagrinėjama daugiau socialiniai klausimai, susidūrimas senojo ir naujojo pasaulio. Rašytojos simpatijos senosios kultūros pusėje, kuri provincijoje buvo stipriai įsišaknijusi.

Ir miestą aprašydama ponia Mikkolienė simpatizuoja provincijai. Toks yra jos iš Helsinko gyvenimo romanas „Tähtien alla" (1910), čia nagrinėjama dvasiniai vyro ir žmonos santykiai.

Didmiesčio ir provincijos santykiai atsispindi romane „Niniven lapset" (1915). Romane „Kultainen Lyyra" (1916) gvildenami tuometiniai aktualūs studentų reikalai.

Vėlesniuose romanuose Maila Talvio iš socialinių problemų pereina į psichologinį žanrą. Grynai psichologiniai romanai yra „Elämän kasvot" (1916), „Silmä Yössä" (1917). Pirmajame aštriu realumu parodoma nusižengimo ketvirtajam Dievo įsakymui tragedija, o antrajame paliesta paveldėjimo psichologija.

Laisvės kovų romanas „Kurjet" (1919) vėl liečia socialinius klausimus, bet jau be betkurios tendencijos.

Po to eina romanai „Kihlasormus" (1921), „Kirkonkello"[2]. (1922 m.) ir „Opin sauna" (1923 m.), kur iš dalies vaizduojama tam tikra gadynė, iš dalies vidiniai žmogaus pergyvenimai.

Romane „Itämeren tytäri" (1929) mes matome senojo Helsinkio gyvenimą, tai istorinis romanas. Be romanų, Maila Talvio nemažai yra parašiusi novelių, kurios vaizdžiai parodo rašytojos kūrybinį brendimą ir įdėjų plėtojimąsį. Ji turi Dievo dovaną ne tik rašyti, bet ir kalbėti, gražiai kalbėti, su įkvėpimu, poetiškais vaizdais. Jos kalbų irgi yra išleista keletas rinkinių.

Talvio yra dar parašiusi ištisą eilę dramų. Vieną iš jų yra dedikavusi žymiausiai suomių artistei Iidai Aalberg. Suomių tau-

---

1. Romaną verčia šio straipsnio autorė *Red.*
2. Šio romano vertimas jau spausdinamas. Lietuviškai jo vardas „Varpas"

E. BUJOKAITĖ

Išblės melsvos liepsnos...

Ar tu matei kada ankstyvą šaltą rytą
užmirštam parke, nubarstytam lapų kvepiančių, skaisčių
— jurgino žiedas paskutinis, liūdnas ir blyškus, nuvyto
nuglamonėtas kristaliniais pirštais rytmečio šalnų?

Įsižiūrėk kada į griūvančią pavėsyje stovylą —
kadaise ji spindėjo nepaliestu baltumu,
dabar niūri, lyg atminimas senas, ji iškyla
ir kaukuole besišiepia į mus.

Bet tu dar netiki, kad liepsnos mėlynos išblėsta
išsaugotos ir išbudėtos bemiegėm naktim...
Tai kas, kad liūdna kartais esti —
ir liūdesį sau įspūdžiai naujieji pasiims!

---

tinio teatro 50 metų sukaktuvėms paminėti parašė dramą „Viimeinen laiva“ (Paskutinis laivas, 1922 m.) Ir kitomis specialiomis progomis yra davusi daug dramatinių veikalų.

Neaplenkė genialioji rašytoja ir biografinio žanro, taip pat yra nemažai išvertusi į suomių kalbą dailiosios literatūros kūrinių.

Talvio yra viena iš produktingiausių suomių rašytojų, pasiekusi gana tobulo stilistinio išsilavinimo.

Kaip visuomenininkė Maila Talvio — Mikkolienė atsidėjusi kovojo už suomių kalbos ir kultūros teises; rūpinasi liaudies švietimu, platina blaivybę bei abstinenciją. Ypatingai dideli jos nuopelnai kraštui kovoje su tuberkulozu. Ji čia talkininkavo savo vyrui, kuris buvo studentų korporacijos „Satakunta“ inspektorius. Ši korporacija kovoja su džiova neturtingųjų sluogsniuose ir turi įsteigusi sanatoriją. M. Talvio prieš keletą metų parašė filmą ir romaną „40.000“, vaizduojantį suomių kovą su džiova. Mat, apskaičiuojama, kad Suomijoje yra 40.000 džiovininkų. Nemaža darbo ir lėšų ponia profesorienė skiria ir etnografiškam muziejui Hartaloje. Ponų Mikkolų namų durys plačiai atvertos meno žmonėms, tiek vietiniams, tiek užsieniečiams. Jaunimas bei studentija ponioje randa daug motiniškos paramos.

Be visų tų rūpesčių rūpestėlių rašytojos širdžiai dar vienas esąs ypatingai artimas, — tai kapų gražinimas. Iš čia yra kilęs vertingas meno kūrinys Jumalan puistot 1927 m. (Dievo sodas).

Naudotasi: A. Sabaliauskas „Maila Talvio“ N. Romuva 1931 m. Nr. 42. Dr. Mikko Saarenheimo „Mikkola, Maria (Maila)“ iš „Kansallinen elämäkerrasto“. Dr. Max Mehlem „Suomijos rašytojos Maila Talvio atsiminimai aple Lietuvą“. L. Aidas, 1929. VI. 15.

MAILA TALVIO

Atsisveikinimas

Iš romano „Kaksi rakkautta“

Staiga ją apėmė didelis džiaugsmas. Ji dabar jautė, kad kai jie paskutinį kartą matosi, gali atvirai pasikalbėti, nes kitaip ten, kur jų širdys yra, liktųsi lyg sunkus akmuo gulėti, kuris visą jų gyvenimą slėgtų. Ji turėjo kalbėti...

— Ar aš neteisiai elgiuos? — pasakė ji tuojau ir šypsnys pranyko nuo jos lūpų.

Dargis tylėdamas sekė jos veido išraiškos kitėjimus.

— Kas teisu ir kas neteisu? — išspaudė jis. — Uždrausta mums nukreipti savo žvilgsnį į kito žmoną, bet tuo pačiu laiku mums leista mylėti.

Jis taip pažvelgė į Eliną, lyg norėtų į savo sielos gelmes ją įtraukti, bet ranka uždengė akis ir sunkiai atsiduso.

— Vytautai Dargi, — sušnibždėjo Elina, — mano širdis tokia kupina, aš turėčiau kalbėti, bet nerandu nė vieno žodžio.

— Jie paprastai ateina tada, kai būna pervėlu.

Brangios valandos tirpo. Jie tai jautė ir stovėjo sučiauptomis lūpomis.

— Klausyk, tamsta, — pagaliau pradėjo Elina, — aš norėčiau ką nors tamstai duoti atminimui. Ar galiu?..

— Padaryki tai, — pratarė jis, — aš išvykstu.

Elina jau buvo keletą žingsnių žengusi, bet pusiaukelyje sustojo pridurdama:

— Tai nieko neverta, gal būt, tamstai nieko nereikia...

— Duok tamsta, vis dėlto, tai man... — pertraukė ją Vytautas liūdnu nusišypsojimu.

Elina išėmė sąsiuvinį, savo dienoraštį, ir degančiais skruostais stovėjo prieš Dargį.

— Čia yra mano ankstyvesnio gyvenimo nuotrupos. Svarbesnius išgyvenimus aš pabraukiau, kad tamstai neprisieitų visko skaityti...

Dargis nutraukė jos žodžius lengvu šūktelėjimu, pagavo jos ranką ir pabučiavo.

— Ir kai tamsta paskaitysi, sudeginki... Šitai prižadėki tamsta man!

— Pažadu tamstai!

Jie stovėjo tylūs ir žiūrėjo viens į kitą. Elina žengė žingsnį atgal, lyg ieškotų išsigelbėjimo iš pagundos.

— Pasakyk tamsta man vieną, — sušnibždėjo ji po valandikės, — prieš mūsų išsiskyrimą...

Ji užsikirto. Taip buvo sunku išspausti žodžius pro lūpas.

— Ką pasakytų tamstos motina, jeigu ji žinotų apie mane?

Dargis paėmė jos ranką ir stipriai suspaudė.

— Ji tikrai verktų, taip pat, kaip ji galėtų džiaugtis, jeigu aš galėčiau tamstą kaip savo sužieduotinę į namus parvesti.

Elina abiem rankom suspaudė smilkinius.

— Ar tamsta sergi, ponia Elina? — sušuko Dargis neramus. — Atleisk tamsta man, aš tamstą išgąsdinau. Koks gražus tamstos nusišypsojimas... Ne, — tuojau po to iškošė jis pro dantis. Jo rankos susigniaužė ir jis priėjo keletą žingsnių arčiau, kol vėl aprimo. — Aš atsiminiau, kaip mano motina verkė, kai man sužieduotinė parašė, manęs daugiau nebemylinti.

Elinos nustebęs žvilgsnis nebeleido jam toliau kalbėti, akimirką jie abu tylėjo.

— Ar tamsta buvai susižiedavęs?

— Taip.

Staiga Elina pagyvėjo ir ėmė skubiai šnibždėti:

— Nesakyk tamsta nieko, prašau, nieko. Leisk man pasakyti, kaip aš ją įsivaizduoju... Šviesplaukė, maloni, linksma, graži mergaitė, truputį paviršutiniška ir lengvabūdė...

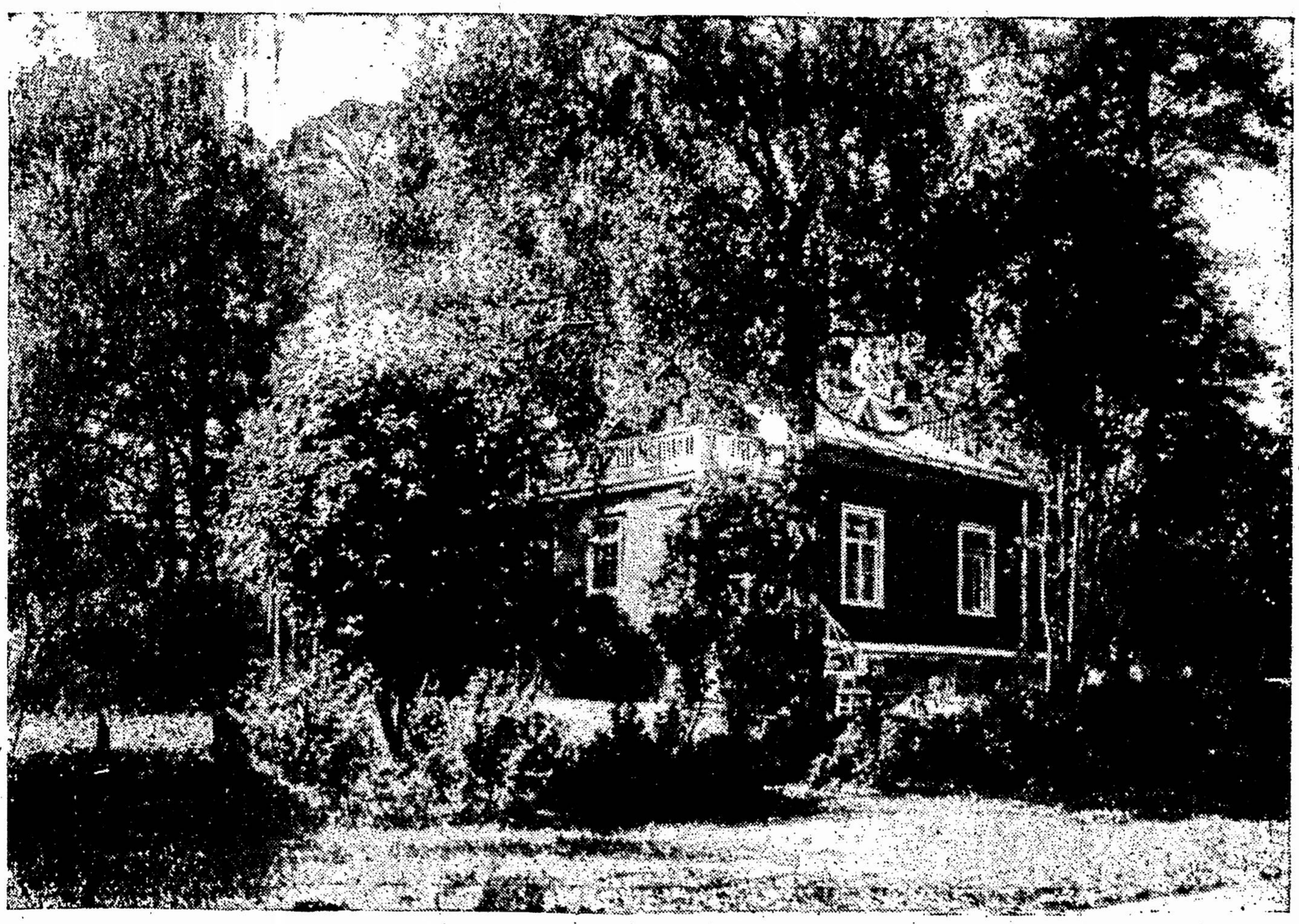

Laaksola, profesoriaus ir ponios Mikkola vila, Helsinkio priemiesty Meilahti.

— Kaip tamsta galėjai šitai atspėti, — paklausė Dargis nustebęs?

— Jeigu ji nebūtų tokia, tai tamsta tikrai dabar būtumei vedęs.

— Taip yra, tokia ji buvo, gražiausia mergaitė mano tėviškės sodžiuje. Mes labai anksti susižiedavome ir jai pabodo laukti, kai aš buvau universitete. Prieš grįždamas gavau jos laišką. Mano motinai tai suteikė skausmą. Man pačiam užslinko sunkus metas. Aš netekau pasitikėjimo pačiu savimi ir pasauliu. Pagaliau aš visai atbukau ir maniau, kad niekada nebegalėsiu mylėti. Tikėk tamsta man, šitoji būsena buvo blogesnė, kaip nusiminimas. Tik tamsta, ponia Elina, šitą uždarumą sulaužei. Aš dabar žinau, kad mano širdis dar gyva.

Elina paslėpė veidą rankose.

— Vargšai žmonės, tamsta, aš ir tamstos motina.

Ji sukniubo. Dargis pakėlė ją ir suėmė už abiejų rankų.

— Dabar tamsta turi pažadinti Yrjöjų, — tarė jis. — Lik sveika, ponia Elina.

Elina nepalydėjo jo į stotį, Yrjöjus vienas tai atliko ir perdavė linkėjimus.

Elinai rodės, lyg būtų jos gyvenimas sustojęs, lyg visas jos ligšiolinis esimas pasidaręs tuščias. Su vargu per pusryčius galėjo paslėpti savo neramumą, mechaniškai skambino įprastus pirštų lavinimus, paskum užsimaskavimas jai pasidarė nebepakeliamas, ji užsimetė apsiaustą ir išskubėjo į gatvę.

Buvo pilka, ūkanota diena. Debesys atrodė esą arčiau žemės, kaip paprastai. Sausas sniegas krito. Kartkartėmis vėjas pūstelėdavo nuo žemės sniegą gražiu sūkuriu.

Gatvėse žmonių beveik nesimatė. Vieniši atsilikėliai su giesmynais rankose skubėjo į bažnyčią. Prieš vieną smuklę stovėjo būrelis vaikėzų, ir darbininkų šeima šventadieniškai pasipuošusi, su vaikų būriu slinko per gatvę į šaligatvį.

Elina skubiai ėjo pamažu kukčiodama. Šviežias oras ją gaivino. Kai išėjo už miesto, atsisėdo ant vieno suolelio jūros pakraštyje. Žemė buvo pridengta šerkšnu, sniegas jau stengėsi suvynioti ją į savo baltą drobulę, bet jūra dar tebebangavo laisva ir pliauškenosi į pakraščio lieptą, kuris jau buvo pridengtas storos ledo plūtos. Tarp pakraščio akmenų gulėjo sušalusios putos. Tiesiai priešakyje, ant iškišulių ir salelių, matėsi nuogas miškas.

Elina įsivyniojo stipriau į kailinius.

— Pasilik savo tėviškėje, Vytautai, — tarė ji negarsiai, — negrįžk niekados. Tai ištikrųjų būtų išmintingiausia. Tada tu sutaupysi tiek sau, tiek man kaikuriuos skausmus ir kai kurią laimę. Mums abiems! Vis dėlto ką visa tai reiškia? Tik, kad mes turime būti kankinami ir engiami? Arba... tu matai, Visažinantis ir Visaregintis, kas toliau turės įvykti: kad Yrjöjus mirs...

Maila Talvio savo įsteigtame provincijos muziejuje Häme.

— Visada aš šito bijojau, dabar nebebijau... Taip, jis miršta, būtų skausmingų naktų, kaip tuokart, kai tėvas mirė.

Aš turiu matyti jį nusikankinusį, nuvargusį, atšalantį. Aš turiu jį įdėti į juodą grabą ir palydėti į kapą... Laidotuvių vežimas priešakyje, grabas apkrautas gėlėmis, draugai ir pažįstami ilgomis eilėmis, aš pati pirmame vežime, išblyškusi, pavargusi, gedulo šydan įsivyniojusi... Grabą į duobę, ir ten gulės jis, kuris paėmė mano pirmąją meilę ir jaunatvę. Duobė bus užkasta ir aš viena vyksiu į tuščius namus...

— Argi mano laimė turi ateiti tokiu kraujuotu keliu? Ar mes negalime sueiti, jeigu Yrjöjus, mano vyras, mano gerasis vyras nemirtų? Argi mano laimė turi ateitį per jo kapą?

— Taip, nėra kitos išeities. Vytautas paims mane į savo rankas ir nuves toli, į savo tėvynę... Viena, tik ar mes būsime laimingi?... Mano Viešpatie, o Dieve, iš kur kyla tokios mintys? Dabar aš nužudžiau savo vyrą ir savo sielos ramybę. Šalin iš gyvųjų tarpo, žmogžudys, tu esi pavojingiausias žmonių giminėje.

Elina pašoko nuo suolo ir artinosi prie apšalusio liepto. Jos veidas buvo iškreiptas, dantys sūkąsti, o akys žibėjo.

— Ar turiu aš viskam padaryti galą ir šokti į šaltą vandenį?

— Viešpatie, apsaugok mane, aš jau savo vyrą nužudžiau, ar dar turiu padaryti savižudystę.

Ji stovėjo pasiryžusi ir perbraukė ranka kaktą.

— Ne, mano vyras dar gyvas, aš Elina, aš grįšiu namo, aš jį meilumu apgaubsiu — dar yra atgailai laiko.

Pasidariusi ramesnė, ji ėmė eiti atgal į miestą. Vis dar sniego, žemė jau beveik balta buvo. Sniego laikas jau buvo atėjęs, gruodžio mėnuo.

Staiga Elina išgirdo psalmių melodiją. Ir kai ji apsidairė, pamatė, jog stovi prieš bažnyčią.

Ak, taip, buvo juk laikas, kada ji bažnyčioje semdavosi suraminimą ir jėgų. Tai buvo laimingas metas. Jos sieloje viešpatavo ramybė ir tyra sąžinė... Jeigu ji vėl įeitų.

Ji stovėjo ir vis dar klausėsi. Giedojimas aptilo, pamažu grojo vargonai, tikrai dabar viduje pamaldos.

Ir Elina ėmė lipti laiptais. Instinktyviai sudėjo rankas.

— Atleisk man dar kartą, mano jaunatvės Dieve, jeigu aš dabar suplėšyta, palaužta ir bėdina žengiu į tavo šventovę.

Ji įėjo į bažnyčią, kur ėmė giedoti baigiamąsias psalmes. Šiltas oras ir šlapių rūbų kvapas mušė jai į nosį.

Ji prisėdo ant vieno suolo galo ir palengva ėmė riedėti jai ašaros. Kartkartėmis ji sušnibždėdavo: „Viešpatie, pasigailėk manęs“. Kai ji pagaliau apsidairė, pamatė didelę eilę einančių prie šventų sakramentų ir du kunigus prie altoriaus. Vargonai ėmė groti: „Šitai Avinėlis Dievo, kurs naikina pasaulio nuodėmes“.

Ji įsiterpė į būrį kaimiečių, kurie artinosi prie altoriaus, ir meldėsi degančiu nuoširdumu... Ji turėjo palaukti, kol atsilaisvins pirmas stalas. Viena drūta, sena moteriškė pastūmė ją į šoną ir ji atsidūrė šalia jauno vyro suplyšusiais drabužiais ir suskilusia lūpa. Instinktyviai ji stengėsi patekti prie vidurio altoriaus, ten, ji manė, kunigas pradėsiąs dalyti šventąjį sakramentą, bet nebuvo daugiau vietos. Ji negalėjo išvengti atsiklaupimo šalia apiplyšusio jauno vyro... Ji pajuto nepaprastą pasikoktėjimą juo. Ir vis dėlto jo apskurimas buvo visai išviršinio pobūdžio, kai tuo tarpu Elinos vidus buvo skarmaluotas... Jo lūpos buvo išbertos ir šašuotos ir jis pirmasis turėjo gerti iš taurės... Elina turėjo tuojau klauptis, bet ji vis dėlto delsė. Tada kitas pastūmė ją į šalį, ji apsigrįžo, pasidarė kelią pro žmones, išėjo iš bažnyčios ir nuskubėjo namo. Ji turėjo Yrjöjų prašyti atleidžiama. Yrjöjui ji nusi-

E. BUJOKAITĖ

Crucifix

Nešei savo kryžių, o Kristau, Verdeno kapynais,
nešei jį Mozūrų tyliaisiais raistais —
kiekvienas Tave mes nuo slenksčio nugynėm
moderniškai kryžiun pakėlėm, netaip kaip kadais.

Tau apjuosėm kaktą erškėčiais ne tais, kaip anuomet,
kurie nekalti ir pašvęsti taip buvo, kaip Tu...
Spygliuotas vielas Tau į galvą mes sukalėm kojom
apakę, apkurtę nuo karo atakos griausmų.

Rankas Tau ir medį sujungė durklai išgaląsti
o širdį pervėrė, lyg žaibas, taiklus šovinys —
ir kryžių pastatėm ne nakčiai bedugnei nušviesti
— įsmeigėm giliai, apkasuos ir... jo nieks nematys.

Ne saulė gedėjo, ne dykumų vėjai raudojo
bet kryžių užtvino ir kraujo ir dumblo banga...
Ir kūnų šimtai, uniformos ir plienas... po kojom.
Atleisti ar bausti dar moja viena Jo ranka?

Ak, tai ne alyvos šlaituose Jeruzalės budo
svaigiam alpulyje, kai švito Trečios Dienos rytas —
Tai plinta ir nuodija viską aliai vieno grūdo
ir mūsų geismų ir troškimų aistrus iperitas.

---

kalto. Tada ir Dievas jai atleis... Pasiekusi namus, ji krito vyrui po kojų ir išverkė savo beviltiškumą.

— Mylimoji, kas su tavimi, — klausė neramus Yrjöjus ir privedė ją prie sofos, kad jinai pasilsėtų.

— Aš juk įsivaizdavau, kad tu mirtumei, ir aš pajutau tokią sunkią sąžinę, kai pagalvojau apie tai, kaip dažnai su tavimi blogai pasielgdavau.

— Tu niekada to nepadarei, mano mylimoji Elina.

— O vis dėlto, o vis dėlto daugiau, negu tu žinai. Mintimis, žodžiais, ir darbais. Ar tu gali man atleisti?

— Tu šitai gerai žinai. Visa bloga, ką tu padarei, ir ką tu padarysi, viskas pamiršta ir atleista.

— Bet Yrjöjau, ar gali atleisti, jeigu tu nežinai, ką aš padariau?

— Tu negali tokio didelio nusikaltimo padaryti, kurio aš tau neatleisčiau.

Elina apipylė jo ranką pabučiavimais ir nusižeminimo dėkingumas pripildė jos širdį.

Išvertė Ant. Žagrakalienė

DR. A. MACEINA

Šeima

1. Šeimos krikščioniškumas

Kas yra krikščioniškosios šeimos židinys? — Štai klausimas, kuris tenka iš eilės pasvarstyti, pakalbėjus apie žmonos ir vyro pareigas vieno antram. Jis nėra veltui keliamas, nes jeigu mūsų laikais yra aptemdytas krikščioniškosios moterystės supratimas, tai drąsiai galima tvirtinti, jog su *šeimos* supratimu yra daug blogiau. Su bažnytinėmis apeigomis paprastai baigiasi moterystės gyvenimo krikščioniškumas, ir vedusieji krikščionys pradeda gyventi taip, kaip ir kiekvienas stabmeldys. Kūdikių gimdymas ir auklėjimas pasilieka tik prigimtojoje srityje, ir todėl visa šeima darosi krikščioniška tik tuo, kad josios nariai yra krikščionys. Bet tai dar per maža. *Krikščionių šeima turi būti krikščioniška ne tik savo nariais, bet ir kaip bendruomenė.* Krikščionybė dieviškuoju pradu persunkia ne tik atskirą individą, bet ir individų sambūrius, *kaip tokius:* šeimą, tautą, valstybę ir galop visą žmoniją. Ypač *šeimą,* nes ji yra ankščiausia bendruomenė, ji yra dviejų žmogaus polių susivienijimas pilnutiniam vienas antro atbaigimui. Religinis pradas joje yra ypatingai žymus, kaip josios pagrindas, vedamasis principas ir atbaigiamoji galybė. Krikščioniškoji šeima religinį savo charakterį turi išreikšti visame savo gyvenime. Ji turi būti krikščioniška ne tik dėl to, kad sudaryta bažnyčioje, bet ir dėl to, kad sakramentinis josios pobūdis spindi visuose josios darbuose, net labai intymiuose ir labai specifiškuose.

Šitą mintį aiškiai pasako pop. Pijus XI savo enciklikoj — „Casti connubii“: „Tegul susituokusieji, ne supančioti, bet papuošti auksiniu sakramento ryšiu, ne kliudomi, bet jo stiprinami, iš visų savo jėgų stengias padaryti, *kad jų santuoka ne tik per sakramento jėgą ir reikšmę, bet ir per jų pačių mintis ir papročius, visados būtų ir paliktų gyvas atvaizdas tos itin vaisingos sąjungos tarp Kristaus ir Bažnyčios,* kuri yra tikrai garbinga tobulos meilės paslaptis“. Tai reiškia, kad neužtenka tik priimti moterystės sakramentą, bet reikia jį ir *vykdyti,* vadinasi dieviškąjį jo veikimą išplėsti visame savo šeimos gyvenime. Kaip būti tikru krikščioniu neužtenka tik priimti Krikšto sakramentą, taip

ir tikrai krikščioniškai šeimai neužtenka oficialaus susituokimo bažnyčioje. Toji dieviškoji kibirkštis, kuri nusileidžia jungtuvių metu, vėliau turi pavirsti tikrai kaitriu židiniu kuris telktų aplink save visus šeimos narius, taip tuos, kurie jau yra, taip net tuos, kurie dar turi ateiti. *Šitasai dieviškasis malonės židinys turi būti tikrasis krikščioniškosios šeimos židinys.*

Taip mes suprantame šeimos krikščioniškumą. Moterystės sakramento priėmimas duoda šeimos krikščioniškumui pagrindą, o sąmoningas šito sakramento vykdymas dieviškąjį bruožą įspaudžia visiems šeimos gyvenimo įvykiams ir darbams. Jei nebus *sakramento,* šeima *iš esmės* nebus krikščioniška. Jei truks sakramento *vykdymo,* dieviškoji malonė liks neveikli, nes neras tinkamo priėmimo iš žmogaus pusės, ir šeima bus krikščioniška tik savo esme, bet ne savo išsivystymu. Net ir labiausiai išsigimęs žmogus savo *esme* yra žmogus. Bet jis turi labai nedaug žmoniškumo savo išsivystyme ir savo veikime. Taip yra ir su šeima. Šeima, priėmusi Moterystės sakramentą, o jo nevykdanti yra tam tikra prasme *išsigimusi* šeima. Ji turi esmę, bet šitos esmės jėgų ji neperlieja į savo veikimą ir savo gyvenimą. Toji esmė lieka sutingusi, neveikli, ir todėl pačios šeimos buitis darosi ne gyvenimas tikra prasme, bet tik vegetavimas. Tiesa, ji gali gana gražiai skleistis prigimtojoje srityje. Bet antgamtiniu atžvilgiu ji vis dėlto bus vegetuojanti ir todėl atsilikusi, nenormali šeima. Net ir prigimtasis josios išsiskleidimas nebus pilnas, nes jam truks to tikrojo atbaigimo, kurį gali duoti tik religija.

Šeimos ne moterystės esmę sudaro *kūdikis.* Kur nėra kūdikio, ten nėra nė tikra prasme šeimos. Tiesa, kūdikių gimdymas nėra krikščioniškosios moterystės esmė, vadinasi, toks elementas, kurį išskyrus, būtų negalima nė pati moterystė. Vis dėlto jis, nepaisant kai kurių išimčių, lieka bendras faktas ir tai pats svarbusis. Aišku tad, kad dieviškasis bruožas turi būti ryškus ir šioje srityje. *Krikščioniškoje šeimoje kūdikių gimdymas taip pat turi būti krikščioniškas.* Kokia prasme? Jeigu jau kiekvienas krikščionio žygis turi būti kreipiamas į galutinį žmogaus gyvenimo tikslą, tai tuo labiau naujų būtybių sukūrimas turi būti nušviestas šito tikslo spinduliais. Kartą viena mergaitė pasakė: „Iš tikro, verta tekėti ir turėti šeimos, kad ir kitiems, pašaukus juos į buvimą, būtų galima džiaugtis amžina laime“. Štai žodžiai, kurie atskleidžia krikščioniškąjį gimdymo pobūdį. Jie yra simbolis visai kitokio gimdymo supratimo, negu tas, kuris vyrauja dabartiniame pasaulyj. *Kaimo* žmonės eina moterystėn ieškodami savitarpinės paramos. Jie laukia šeimos, kad turėtų pagalbininkų savo darbams. *Miesto* žmonės teka ir veda, labai dažnai ieškodami malonumo. Jie laukia kūdikių, kad jais pasidžiaugtų, kad pasigėrėtų vėliau energingu jaunuolių veiklumu. Negalima peikti nei vienų nei kitų. Jų intencijos yra geros. Bet *jos neturi specifiškai krikščioniško charakterio.* Jų galima rasti kiekvieno pado-

raus stabmeldžio šeimoje. *Gali* kriščioniškoji šeima jų neišskirti, bet ji *negali* prie jų sustoti. *Ji turi pakilti aukščiau ir gimdymui suteikti antgamtinio pobūdžio.* Krikščioniškoji moterystė savo esme yra antgamtinė. Šitas tad antgamtinis bruožas turi būti aiškus ir kūdikių gimdyme.

Nepripuolamas daiktas, kad sakramentų išskaičiavime Kunigystė ir Moterystė stovi šalia viena antros. Šitie sakramentai yra surišti ir iš vidaus. *Kunigystė turi matrimoniališką pobūdį, o Moterystė turi kunigišką pobūdį.* Matrimoniališkas Kunigystės pobūdis ypač ryškiai išeina aikštėn vyskupo konsekracijoj. Baigiantis apeigoms, naujajam vyskupui yra įteikiamas žiedas, kalbant: „Imk šį žiedą, ištikimybės ženklą, nes tu turėsi Dievo Sužadėtinę Bažnyčią, nepaliečiama ištikimybe papuoštą, nepaliestą saugoti". Tai yra simbolinės jungtuvės su Bažnyčia. Iš kitos pusės, Moterystė turi kunigiškąjį pobūdį, atgyjantį ir pabrėžiamą ypač mūsų laikais. Jau vyskupas Ketteleris spėjo, kad ateis laikas, kada šeima perims beveik visas Kunigystės funkcijas, žinoma, tokias, kurioms nereikalinga sakramentinio pašventimo. Šiandien mes tokį laiką kaip tik ir gyvename. Šeimų pašventimas Šv. Jėzaus Širdžiai, kada *tėvas* skaito pasiaukojimo aktą, yra ne kas kita, kaip išraiška to kunigiško charakterio, kur šeimos galva darosi tarpininkas tarp Dievo ir kitų narių. Tai atgaivinimas tos giedrios patriarchalinės dvasios, kada tėvas buvo sykiu vyriausias šeimos kunigas. Šitokiame šeimos pašventime, tiesiog josios *sukuniginime* matyti pradžia to didžio religinio sąjudžio, kuris ilgainiui apims visą pasaulį ir kuriam tik vienam lemta sukurti krikščioniškąją kultūrą. Šeima, būdama ir prigimties (žmonių giminės plėtimas), ir kultūros (savitarpinis pasigelbėjimas), ir religijos (sakramentas) elementų nešėja iš esmės yra pašaukta jungti šitas sritis į vieną pilnutinio gyvenimo sutartinę.

Kunigiškas krikščioniškosios moterystės pobūdis ypač ryškiai pasirodo kūdikių gimdyme. Kaip Kunigystės Sakramentas duoda teisės gimdyti ir auklėti žmogų antgamtiniam gyvenimui *dvasiniu* būdu, taip Moterystės Sakramentas duoda teisės dviejų žmonių bendruomenei gimdyti ir auklėti žmogų *tam pačiam antgamtiniam gyvenimui kūniniu būdu.* Abiejų sakramentų galutinis tikslas yra tas pat: *gimdyti ir auklėti žmogų antgamtiniam gyvenimui.* Skiriasi tik šito gimdymo ir auklėjimo būdai. Moterystė pašaukia žmogų į prigimtąjį buvimą ir auklėjimu suteikia kultūrinių vertybių, reikalingų našiam malonės tarpimui. Kunigystė per Krikšto sakramentą pašaukia tą patį žmogų į antgamtinį buvimą, o kitais sakramentais prirengia jį tikrai vaisingam antgamtės gyvenimui. Kaip apskritai religija atbaigia ir prigimties ir kultūros sritis, taip Kunigystė atbaigia pradėtąjį Moterystės darbą. Šiandien *prigimtosios gyvybės* perteikimo kelias yra tapęs dėl pirmųjų žmonių puolimo *antgamtinės mirties* perteikimo keliu. Fizinis gimimas dar anaiptol nereiškia dvasinio gimi-

mo. Net ir iš švenčiausių bei tobuliausių tėvų gema „rūstybės vaikai“, savo sieloj turį gimtosios nuodėmės žymę. Ją tad nuplauti ir bent reliatyviai atitaisyti puolimo padarytas žmogui skriaudas — štai Kunigystės paskyrimas.

Čia tad ir darosi aiški atbaigiamoji Kunigystės reikšmė Moterystei. Dėl to šv. Ambrozijus ir sako, jog „reikia, kad ir pati santuoka būtų pašvęsta kunigišku apgobimu ir palaiminimu“.[1] Čia taip pat darosi aiškus ir tasai išvidinis ryšys, jungiąs šiuodu sakramentu: *duoti žmogui buvimą* (Moterystė — prigimtąjį, Kunigystė — antgamtinį), *tuo tikslu, kad jis taptų antgamtinio gyvenimo dalyviu.* Ir tik tada kūdikių gimdymas darosi tikrai krikščioniškas, kai vedamuoju principu jis pasiima šitą antgamtinį tikslą. Tik šitas antgamtinis gimdymo pobūdis, tik toks kunigiškas Moterystės charakteris krikščioniškąją šeimą skiria nuo nekrikščioniškosios, suteikdamas jai sakralinį bruožą ir prigimtąją josios tikrovę perkeisdamas pagal dieviškąjį pradą. Tik šitoks nusistatymas specifiškai matrimoniališkus veiksmus, kurie moderniško gyvenimo yra pažeminti ligi atpalaiduotų instinktų šėlimo, padaro nuopelningus amžinybės atžvilgiu. Kas kūdikius gimdo savo pagalbai, neblogai daro. Kas juos gimdo visuomenei, geriau daro. Bet kas kūdikius gimdo antgamtiniam gyvenimui, *krikščioniškai* daro. Šitoji intencija ir šitasai pasiryžimas yra vienintelis, kuris rengia išganymą tėvams, jeigu jie dėl kurių nors priežasčių *negalėtų* padaryti kitokių nuopelningų darbų.

2. Antologinė šeimos reikšmė

Kūdikiui gimus, dviejų žmonių bendruomenė virsta *šeima* tikrąja šito žodžio prasme. Visuomeninis josios pobūdis dabar pasidaro visai aiškus. Naujo žmogaus atėjimas ne tik ypatingai suriša tėvą ir motiną, bet ši nauja mažutė būtybė tampa jungtimi tarp to, kas yra, bet kaskartą vis eina į praeitį, ir to, kas dar bus ir kas dabar tebėra dar tik užuomazgoje. Kūdikio gimimas yra žmonijos pratęsimas taip erdvės, taip laiko atžvilgiu. Vl. Solovjovas todėl ir sako, kad „šeima gyvais, asmeniniais santykiais sujungia mūsų dabartį su praeitimi ir ateitimi“.[2] Joje viename taške arba geriau viename momente susiduria senoji karta su naująja. Abi josios gyvena. Bet pirmoji baigia gyventi, tuo tarpu antroji dar tik pradeda. Jų dviejų gyvenimo keliai eina į priešingas puses. Kūdikio gimimas yra kūninis jojo atsiskyrimas nuo tėvų. Kūdikio išsivystymas yra nuolatinis tolimas nuo senosios kartos tiek kūno, tiek dvasios atžvilgiu. Tai, kas buvo neatskiriama tėvų dalis, dabar laiko bėgyje tampa vis labiau svetima ir nesuprantama.

---

[1] Epistola 19. Migne P. L. 17, 984.
[2] Rechtfertigung des Guten, XX p. Stuttgart, 1922.

Šitas faktas yra didelių nesusipratimų ir net tragedijų priežastis. Bet jis kartu yra ir žmonijos pažangos veiksnys. Evoliucija sustoja tą momentą, kada vaikai lieka *savi* savo tėvams. Jeigu naujoji karta nepalieka užpakalyje senosios, ji ne gyvena, bet vegetuoja, nes tikrasis gyvenimas ir yra ne kas kita, kaip nepaliaujamas pralenkimas to, kas buvo. Šeimos židinys tuo būdu darosi nuolatinio žmonijos atsinaujinimo ir pažangos vieta. Dar daugiau. Čia įvyksta tai, ką mes vadiname individo praplėtimu ir kas rengia visuotinės žmonijos vienybę.

Individo praplėtimas įvyksta šeimoje trejopu būdu: *asmens pagalinimo, asmens įamžinimo ir asmens išplėtimo atžvilgiu.* Geometriškai kalbant, individas yra praplečiamas visais trimis matavimais: į *gylį* arba į *aukštį*, suteikiant daugiau buities; į *ilgį*, palaikant individo buvimą laiko atžvilgiu; į *plotį*, padarant jį visuomenės nariu.

Asmenį moterystėje *pagilina* meilė. Lytys yra natūralus viena antros papildymas. Susirišdamos moterystės ryšiu visam gyvenimui, jos savo meile kaip tik ir pakelia viena antrą į pilnutinę buitį, papildo viena antros vienašališkumus ir tuo būdu pagilina kiekviena savo asmenį. Apie tai jau esame daug kalbėję. Čia tik pastebėsime, kad šitoks asmens pagilinimas, papildant jį vyriškaisiais ar moteriškaisiais pradais, yra galimas ir nemoterystėje. Vis dėlto moterystė lieka visados natūraliausias ir prieinamiausias šitokio pasipildymo būdas. „Asmenybės idealas, sako prof. Fr. Savickis, abiem lytim yra sutartinis išvystymas visų dvasios jėgų, ištobulinimas pilnutinio žmoniškumo, nors ir pabrėžiant lyties charakterį. Gilus sielų draugavimas, kuris turi moterystėje viešpatauti tarp vyro ir moters, yra prigimtoji ir geriausia priemonė pasiekti šitam tikslui“.[1] Dėl to moterystę ir reikia pastatyti pirmoje eilėje iš visų žmogiškąjį asmenį gilinančių institucijų.

Asmens *įamžinimas* įvyksta kūdikių gimimu. Jau šv. Tomas Akvinietis yra pasakęs, kad „sūnus iš prigimties yra šis tas tėvo (aliquid patris)“.[2] Kūdikiai pratęsia žemiškąjį tėvų buvimą: tėvai gyvena savo vaikuose. „Kūniški kūdikiai, sako Bazilijus Didysis, nešiodami tėvų vardą, tam tikru būdu atgaivina senatvės išdildytą jų gyvenimą, o su mirtimi, nykstant tėvų vardui, įpėdiniai jį savyje vėl pažadina“.[3] *Kūdikio ilgėsys*, kūdikio, kuris gema iš tėvų kūno ir kraujo, *yra nemirtingumo ilgėsys.* Mūsų tikrovėj mirties šmėkla savo sparnu gaubia kiekvieną, kurs tik gimė. Prigimtis instinktyviai jaučia netolimą savo galą ir todėl trokšta gyventi bent rūšyje, jei jau negalima amžinai išlaikyti individualinio savo buvimo. Tuo tarpu gyvenimas rūšyj įvyksta tiktai tada, kai gema naujoji karta. Tada žmogus gali pakartoti su Horacijum: „non

---

1 Das Ideal der Personenlichkeit, 82 p. Padeborn, 3, 1925.
2 Th. 2. 2ae, q. 102, a. 1.
3 Liber de Virginitate, 60. Migne, P. L. 30, 794.

omnis moriar". Kūdikis lyg ir tampa gyvu tėvų paminklu, jų gyvenimą ne tik vaizduojančiu, bet perteikiančiu ir toliau. Per kūdikius žmogus darosi nemirtingas (bent reliatyviai) net ir kūno atžvilgiu.

Žinoma, šitoks nemirtingumas žmogui nėra nei esminis, nei tuo labiau būtinas. Gyvulių pasaulyje jis yra vienintelis. Todėl ten linkimas į amžiną gyvenimą rūšies palaikymu yra labai prasmingas. Gyvulys negali kitaip laiduoti sau net ir reliatyvaus nemirtingumo, kaip tik sukurdamas naują kartą. Su žmogumi yra visai kitaip. Jau pati žmogaus dvasia iš esmės yra nemirtinga. Todėl jau ir šiuo atžvilgiu žmogus nemiršta visas. Be to, laidavimas sau amžino buvimo žemėje yra daug geresnis ir tikresnis *dvasiniais* palikuonimis, negu kūniniais. Dvasios pagimdyti dalykai mokslo, meno ar doros laimėjimų pavidalu pratęsia žmogaus buvimą daug toliau, negu kūdikiai. Todėl galingos dvasios žmonės, kurie jautė, jog jų dvasios žygiai bus nemirtingi, nekartą net tiesioginiu būdu (pav. Solovjovas) atsisakė gimdyti kūdikių, nes jų nemirtingumo ilgesys buvo patenkinamas tikrai nežlunganačiais dalykais. Kaip ne kūnas sudaro žmogaus esmę, taip ir ne kūninis nemirtingumas rūšyje sudaro žmogiškojo nemirtingumo esmę.

Vis dėlto, kai kalbama apie masę, kurios dauguma nesugeba patikrinti sau nemirtingumo žemėje dvasiniais laimėjimais, lieka vienintelis kelias laimėti šitą reliatyvų savęs įamžinimą kūdikių gimdymu. Todėl ir šiuo atžvilgiu šeima yra bendriausia ir prieinamiausia, nors negiliausia ir nevienintelė, priemonė patenkinti nemirtingumo ilgesį jau čia žemėje.

Asmenį *išplečia* visuomeninė šeimos prigimtis. Žmogiškasis asmuo yra ne tik nepilnas buities atžvilgiu, ne tik neamžinas žemės gyvenimo atžvilgiu, bet ir nevisuotinis *apimties* atžvilgiu. Dar daugiau. Jis yra egoistas, atsiskyręs nuo kitų ir užsidaręs savo kiaute. Puolimu padarytas išsiskyrimas nepralaužiamomis sienomis aptvėrė individą ir uždarė jį jojo vienatvėje. Asmuo izoliavosi nuo visuomenės. Ir šiandien kultūros gyvenime įgijusi nepaprasto aštrumo asmens ir visuomenės santykių problema yra ne kas kita, kaip pastangos surasti kokį nors modus vivendi tarp šitų dviejų polių.

Šeima kaip tik ir yra pirmutinė, natūrali ir bendriausia pagalba išspręsti šitą problemą. Sveikai suprastoje šeimoje asmeninis ir visuomeninis pradai sueina beveik tobulon sutartinėn, nes jie yra jungiami vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų meile. Čia negali laimėti individualistinis nusiteikimas, nes pats prigimtas instinktas verčia tėvus rūpintis savo vaikais, o vyro ir žmonos meilė veda kartais net ligi heroiško savo asmens išsižadėjimo. Moterystės ryšiu žmogus yra visam gyvenimui įjungiamas į visuomeninę aplinką, tampa josios nariu, pasijunta per savo šeimą turįs pareigų valstybei, tautai ir net visai žmonijai. Niekas taip nenai-

kina žmogaus egoizmo ir nesirūpinimo kitais, niekas taip neištraukia individo iš jo ankšto kiauto, kaip šeimos sudarymas.

Bet, iš kitos pusės, šeimoje negali laimėti nė kolektyvistinis nusiteikimas. Šeima negali niekados virsti tokia bendruomene, kur individas netektų visiškai savo reikšmės ir savo vertės! Ta pati meilė ir tas pats tėviškas bei motiniškas instinktas pabrėžia asmenį taip smarkiai, kad visokios dirbtinės pastangos sukolektyvinti šeimos gyvenimą nueina niekais. Meilė yra stipriausias vienybės veiksnys. Bet ji kartu yra ir stipriausia individo apsauga nuo jo niveliacijos. Vyro ir žmonos meilė, paremta kilniu nusistatymu ir atbaigta religijos galybe, netelpa *dviejų* bendruomenėje, bet išauga ligi visos žmonijos, net ligi viso kosmo meilės ir tampa visuotinės vienybės simboliu. Bet ji visados lieka *šito* vyro ir *šitos* žmonos meilė. Jai anaiptol nevistiek, ar moteris vadins savu *šitą* vyrą ir ar vyras mylės *šitą* moterį. Meilė tiesia savo sparnus į visą *žmoniją*, bet josios šaknys keroja ir semia maisto iš *asmens*. Ir juo meilė giliau įauga į asmenį, tuo ji tampa platesnė visuomenės atžvilgiu. *Negili meilė negali būti nė plati meilė.* Kas nemyli arba yra abejingas asmeniui, to ir visuomenės meilė yra tik tuščias žodis. Dostojevskis savo veikale „Broliai Karamazovai“ mini vieną gydytoją, kuris sako: „Kiek aš myliu žmoniją, tiek nekenčiu individo. Mano svajonės kartais siekia ligi troškimo pasiaukoti žmonijai. Taip, aš mielai sutikčiau būti nukryžiuotas dėl žmonių meilės. Bet pasidalinti su kitu dviem dienom tą patį kambarį — ne, to aš negaliu. Aš pradedu nekęsti geriausio žmogaus per dvidešimt keturias valandas... Žodžiu, aš esu prigimtas priešas kiekvieno, kuris tik prie manęs prisiartina“. Kas patikės šitokiai žmonijos meilei „iš tolo“, neva siekiančiai net „kryžiaus aukos“. Tai yra ne meilė, bet meilės iliuzija, geriausiu atveju gal meilės troškimas, sutinkąs egoizmo pastatytą neperžengiamą sieną.

Tas pat reikia pasakyti apie tėvų meilę savo vaikams ir vaikų — savo tėvams. Šitoji meilė verčia išsižadėti savęs, verčia daug pakęsti vargo ir net kančios. Bet ji kaip tik labiausiai saugo individualinį tėvų ir vaikų pobūdį. Tėvai išsižada savo asmens dėl *savo* vaikų, ir vaikai aukoja savo laimę *savo* tėvams. Platono idealinėj (geriau idėjinėj) valstybėj buvo numatyta bendros motinos, bendri tėvai ir bendri kūdikiai. Tą pat norėtų įgyvendinti dabar kraštutinis kolektyvizmas. Bet kas pažįsta žmogaus prigimtį, tam visai aišku, kad šitokia idėja yra utopija ne tik įvykdymo atveju, bet ji susikerta su tėvišku bei motinišku instinktu, *ypač su motinišku,* kuris gali pakelti net ir didžiausias kančias, bet dėl *konkretaus ir individualaus* objekto. Tapti kūdikių gimdymo mašina reikštų moteriai nusileisti net žemiau gyvulio, nes ir gyvuliai turi tėvišką—motinišką instinktą labai individualų. Tiesa, suaugęs žmogus tam tikrame laipsnyje gali mylėti *visus* kūdikius. Bet *būti tėvu ar motina, jis gali tik saviesiems.*

Pati tad šeimos prigimtis saugo, kad joje neimtų viršų nei asmeninis, nei visuomeninis pradas. Meile ir prigimtuoju instinktu ji priverčia žmogų atsisakyti pasitenkinimo tik savimi ir susirūpinti kitais. Tuo būdu asmuo yra išplečiamas ligi tam tikros visuomenės ir jo apimtis padidėja. Štai dėl ko šeima yra laikoma bet kurios kitos bendruomenės pagrindu, nes tik per šeimą perėjęs žmogus, tik *šeimos žmogus* yra tikrai visuomeninis žmogus. Čia vėl reikia pastebėti, kad galima ir kitokiais būdais išsinerti iš ankšto savo asmens kiauto. Bet šeima yra pačios prigimties parengta institucija asmens išplėtimui, kaip ir asmens pagilinimui bei įamžinimui. Per šeimą yra atstatomi ryšiai tarp žmogiškųjų individų, parengiant tuo būdu pagrindus žmonijos vienybei. „Moterystės sakramentas, sako Vl. Solovjovas, kuria individualinius tobulos bendruomenės elementus ir iš tikros lyčių meilės padaro pirmą pozityvų pagrindą dievažmogiškajam susivienijimui ir šiuo būdu veda į pilnutinį dieviškosios Išminties įsikūnijimą žmonių santykiuose“.[1] Pasaulyje buvęs ir žmonių puolimo dar padidintas pakrikimas pamažu tvarkosi tokia eiga, kad visų pirma atstatoma atskiro asmens pilnatvė, toliau sujungiami žmonės tarp savęs, galop žmogus yra sujungiamas su kosmu, kaip vienijamasis pradas, kuriuo jis buvo prieš nupuldamas. Visiems šiems trims tarpsniams šeima turi tiesioginės ir pirmutinės reikšmės.

Žmogaus asmens pilnybę ji atstato, meile sujungdama vyrą su moterimi, kaip du žmogiškosios Idėjos poliu, ir sudarydama tarp jų buitį papildančią įtampą. Žmones tarp savęs ji vienija visuomeniniais santykiais, kurie darosi būtini kūdikių gimimui, o ypač jų išauklėjimui. Žmogų su kosmu šeima jungia tuo būdu, kad kilniu ir šventu būdu leidžia dalyvauti prigimties kūrybos žygiuose, sekti jų eigą ir jausti save ypatingai artimu tam, kas vyksta kosmo gelmėse. Kūdikių pradėjimas ir gimdymas yra biologinis veiksmas. Bet jis yra *žmogiškasis* veiksmas ir todėl turi visai kitokios prasmės, negu gyvulių pasaulyje. Gyvuliai yra pati gamta. Tuo tarpu žmogus yra ir gamta ir dvasia. Be gamtos, be instinktų, žmogus turi dar ir dvasios dalyką — *meilę*, kuri instinktams duoda kitokio pobūdžio. Gamtos kūrybiškumas čia yra papildomas dvasios kūrybiškumu. Naujoji žmonių karta gema ne vienu tik instinktų veikimu, bet ir meilės atsidavimu. Tiesa, ir tarp žmonių gali įvykti *grynai* gyvuliškų veiksmų (pv. prostitucijos atveju). Bet todėl niekas taip žmogaus ir nežemina, kaip šitie veiksmai, absoliučiai išskiria dvasią ir palieką vietos tiktai gamtai. *Kur mūsų kūnų susijungimas nėra išraiška sielų vieningumo, ten žmogus pažemina pats save.*

Šituo savo iškilimu aukščiau už instinktus, šitąja savo dvasios galia žmogus kaip tik ir tampa ypatingai surištas su gamta,

---

[1] cit. Prof. V. Šilkarski Solowjews Philosophie der All — Einheit, 382 p. Kaunas, 1932 m.

nes laisva valia, sąmoningai ir su meile dalyvauja kūrybiniuose josios žygiuose. Niekas taip nestumia žmogaus nuo gamtos, kaip josios *neapykanta*. Ir niekas žmogaus taip artimai su ja nesuriša, kaip *meilės* įjungimas į giliausias kosmo paslaptis. Žmogaus gimdymas yra didžiausia ir paskutinė gamtos paslaptis, nes ir paties kosmo evoliucija nėjo toliau, kaip ligi žmogaus sutvėrimo, kur susijungė kūryba ir išsivystymas. Taip buvo pradžioje, taip yra ir dabar. Ir štai, šitoje paslaptyj žmogus tampa dalyviu ne kaip aklas įrankis, stumiamas tik vieno gaivalingo instinkto, kaip gyvulių srityj, bet kaip laisvas pritarėjas gamtos žygiams, juos laiminąs savo malda, jiems pagelbstįs savo išminčia ir juos išskaistinąs savo meile. Niekur kitur žmogus taip artimai, taip tiesioginiu būdu ir — šventos moterystės atveju — taip meilingai nesusitinka su gamta, kaip gimdymo srityje. Čia gamta duoda savo jėgą, o žmogus duoda savo meilę. Čia susitinka pasaulio, žmogaus ir Dievo veikimas. *Kūdikio pradėjimas yra atvaizdas tos buvusios vienybės tarp pačių sutvėrimų ir Dievo ir kartu simbolis to būsimo susivienijimo, kuris įvyks visuotiniu perkeitimu.*

3. Moralinė šeimos reikšmė

Be metafizinės reikšmės šeimos židinys daro žmogui taip pat nepaprastos ir *moralinės* įtakos. Įvesdama žmogų į visai naujas gyvenimo sąlygas, meile priversdama jį išsižadėti egoistinio išsiskyrimo ir nuoširdžiai rūpintis kitais, *šeima tampa nepakeičiama charakterio mokykla.* Jau pats šeimos sudarymas iš pamatų sujudina visą žmogaus gyvenimą. „Šeima su savo laime ir su savo turtingumu, sako A. Heinen, išauga iš slaptingiausių sielos gelmių, iš susižavėjimo, iš meilės, iš džiaugsmo, iš atsidavimo, iš geros valios; ji nėra jokia prekė ir joks žmonių išradimas, bet Dievo kūrinys. Kad jaunas žmogus taptų tėvu, šeimos karaliumi to negalima išmokyti, kaip skaičiavimo ar amato; tai yra pašaukimas, tai malonė“.[1] Šito pašaukimo vykdymas, šitos malonės nusileidimas į konkretų gyvenimą pastato jauną žmogų patį prieš save ir priverčia pasirinkti. Pirma jis buvo nerūpestingas jaunikaitis, kuriam rimtas gyvenimas dar atrodė tik tolimoje ateityje. Dabar jis pasidarė subrendęs vyras, atsidūręs pačiame to rimto gyvenimo viduryje, pašauktas jį tvarkyti ir atsakyti už jo gerovę. Jis dabar ryškiai pamato dvejopą savo atvaizdą: savęs, koks *buvo* ligi vedybų, ir savęs, koks jis *turi* būti po vedybų. Ką jis pasirinks? Ir labai daugelis pasirenka naują savo atvaizdą ir naują kelią. Tik nežymi dalis eina senais vėjavaikiškais takais. Štai dėlko ir sakoma, kad vedybos pataisančios žmogų, nes jis šiuo metu susiduria akis į akį su gyvenimo rimtimi. Fr. W. Foersteris neklysta sakydamas, kad „niekas taip greitai nesubrandina jauno

[1] Von alltäglichen Dingen, 20 p.

žmogaus ir neatskiria jo nuo viso to, kas yra vaikiška, kaip aukštoji kitais rūpinimosi mokykla".[1] O šeima kaip tik ir yra puikiausia šios rūšies mokykla, nes čia rūpinimasis kitais ateina ne sauso pamokymo ar abstraktaus moralizavimo, bet nuoširdžios meilės ir tėviško bei motiniško instinkto keliu. Čia lengvapėdiškas jaunikaitis ar nerūpestinga mergaitė pajaučia dvelkimą to didžio uždavinio, kuriam vykdyti juodu ligi mirčiai sujungė savo gyvenimo kelius, kurio sunkumas gula ant jųdviejų pečių ir trūmpu laiku padaro juodu subrendusiais žmonėmis. Carlyle yra pasakęs: „Tą valandą, kai atsistojau prieš pasaulį, pasijutau esąs vyras". Ar šeimos sudarymas nėra toks atsistojimas prieš pasaulį? Ar ne tą valandą žmogus išsivaduoja iš tos *išviršinės* vienybės su visa aplinka, kad susijungtų su antra savo puse, o per ją jau iš *vidaus* ir su visu pasauliu? Jungtuvių momentas yra suardymas vienos vienybės ir sudarymas kitos. Todėl jis ir turi tokios begalinės reikšmės visam žmogaus gyvenimui.

Moralinė šeimos įtaka didėja su kūdikių gimimu ir augimu. Kas rimtai svarsto tėviškumą ar motiniškumą, tas negali savo sielos gelmėse nesudrebėti dėl šių pareigų rimtumo. Būti mokytoju ar kunigu reiškia būti tik įgaliotiniu jaunosios kartos likimo formavime. Bet būti tėvu ar motina reiškia turėti kūdikių gyvenimo ir amžinybės valdžią savo rankose, reiškia žinoti ir jausti, kad šitasai mažytis ir menkutis sutvėrimas yra Absoliuto atspindis, slepiąs savyje neribotų galimybių pasaulį ir kad tų galimybių pavertimas realybėmis priklauso nuo tavęs. Štai kuo auklėjimas šeimoje skiriasi nuo auklėjimo mokykloje arba nuo pastoracinio veikimo. Dėl to tėvai kūdikių ugdyme turi ypatingos, visai kitokios reikšmės, negu mokytojai ar kunigai. Dėl to tik ir negalima tėvų nieku kitu pakeisti. „Ar tu manai už pinigus galėsiąs duoti vaikui kitą tėvą?" pasakė Rousseau.

Visa tai ir iš pačių tėvų reikalauja kitokio nusistatymo daugeliu atžvilgių. „Visai nauji santykiai su doriniu pasauliu išeina aikštėn tada, kai jauna motina tampa pastatyta prieš kitą būtybę, kaip reikalaująs autoritetas dorinio dėsnio vardu".[2] Pirma ji buvo doros įstatymų objektas, ji jautė juos iš viršaus, ji buvo jų suvaržyta. Dabar ji tampa pati tų įstatymų skelbėja, ji suranda juos savyje, ji reikalauja jų vykdymo. *Tapti tėvu arba motina reiškia tapti dorinio dėsnio išraiška.* Tai yra nepaprastos reikšmės dalykas: čia pasikeičia santykiai su doros normomis ta prasme, kad jos dvigubu reikalavimu verčia jas realizuoti *tėvų* gyvenime. Nusižengimas dorai dabar pažadina dvigubą sąžinės priekaištą, nes nusidėta ne tik objektyviam dėsniui, bet kartu ir savo žodžiui, savo buitimi pameluota savo kūdikiui, kadangi žodis buvo kitoks, negu darbas. Ir tai nelieka be įtakos doriniam tėvų charakteriui.

---

[1] Deutsche Jugend u. der Weltkrieg, 11 p. Leipzig 3 1916.
[2] Fr. Sawicki, Das Ideal der Personenlichkeit, 83 p.

Visa tai padaro šeimą puikia ir visiems prieinama charakterio mokykla. Tiesa, charakteris galima išlavinti ir kitokiais būdais ir kitokiuose gyvenimo luomuose. Vienuolynas arba kunigystė yra taip pat didžios charakterio mokyklos, kur auga dvasios didvyriai. Bet šitie luomai yra tik išrinktiesiems. Jie nėra paprastas ir visiems prieinamas kelias į dvasios subrendimą. Tuo tarpu šeima yra visai kitokio pobūdžio. Šios mokyklos durys yra atviros visiems, ir tai pirmoj eilėj tiems, kurie *vieni* neįstengia pakilti ligi gyvenimo viršūnių. Yra žmonių, kuriems šeimos gyvenimas yra *būtinas,* nes kitaip jiems gresia pavojus pražūti. „Savas židinys, sako prof. Fr. Savickis, žmonos meilė, šeimos išlaikymas, net ir lengvapėdišką jaunikaitį padaro subrendusiu vyru. Šitoji pagalba sunku kuo nors kitu pakeisti, ir kai doriniu atžvilgiu silpnas žmogus lieka nevedęs, pavojus sugesti yra visados didelis".[1] Kiti luomai neturi tos, pasakytume, žemiškos šilimos, kuri labai reikalinga tam, kurio netraukia graži, bet tolima žvaigždžių šviesa. Daug kelių veda į Viešpaties buveines. Ir žmogui reikia pasirinkti, kuriuo jis geriausiai sugebės eiti. Automobilis greitai bėga. Bet jis negali važiuoti traukinio keliu, nė traukinys — automobilio. Šeima kaip tik yra vienas iš plačiausių kelių, nors jis nėra nei lengvas, nei toks menkas, kaip kai kam atrodo. Tiesa, savo esmėje moterystės, *kaip tokios,* gyvenimas nėra specifiškas kelias į tobulybę. Iš žmogaus sudarančio šeimos židinį nėra reikalaujama tapti tobulu, kaip iš to, kuris stoja į vienuolyną. Vis dėlto net ir šiuo atveju *krikščioniškoji šeima, vykdydama savo gyvenimo Moterystės Sakramentą, ir be specialaus paskyrimo tampa keliu į tobulybę.*

4. Šeima, kaip naujo religinio gyvenimo formuotoja

Krikščionybėje esama dvejopų pažiūrų į pasaulį. Ir vienos ir antros pažiūros jį laiko Dievo veikalu, kurį yra apgadinęs blogis. Tai yra bendra idėja abiejų rūšių pažiūroms. Blogio reikia vengti, tai aišku. Bet kaip jo išvengti? Ir štai, atsakydamos į šitą klausimą, minėtos pažiūros ir persiskiria. Pasak pirmųjų reikia nuo blogio *pabėgti,* reikia, kiek galima sumažinti susilietimą su pasauliu ir tik tiek palaikyti su juo santykių, kiek to reikalauja Dievo įstatymai. Pasaulyje šios pažiūros mato daug blogio, daug moralinio skurdo ir nuodėmės, ir visam tam išvengti jos pasirenka didesnį ar mažesnį nuo pasaulio *atsiskyrimą.* — Antrosios pažiūros blogio taip pat neneigia. *Bet jos pasirenka ne bėgimą, tik blogio pergalėjimą, padedant Dievo malonei.* Šios krypties šalininkai nesitraukia iš pasaulio: jie eina į visas gyvenimo sritis, malonės gaivinamomis savo pastangomis jie stengiasi nešti į jas Kristaus mokslą ir pasaulį formuoti pagal dieviškąjį jo pirmavaizdį.

---

[1] op. cit. 87 p.

Pagal šitas dvejopas pažiūras formuojasi Krikščionybėj du religinio gyvenimo tipai: pirmasis, *kuris per Dievą eina prie pasaulio,* ir antrasis, *kuris per pasaulį eina prie Dievo.* — Pirmasis atstovauja daugiau mistiškai pasyviajam, antrasis — daugiau aktyviajam pradui religijoje. Pirmąjį todėl galima pavadinti *mistiniu* tipu, antrąjį — *aktinguoju.* Juodu yra nevienodos rūšies, bet vienodos vertės, nes ir vienas ir antras yra Krikščionybėje praktikuojami ir lygiai vaisingi.

Žiūrėdami jų išsivystymo žmonijos istorijoje suseksime tam tikrą evoliuciją, kuri nuo mistinio tipo vis labiau eina į aktingąjį. Pirmaisiais Krikščionybės amžiais, kada dar neaiškiai buvo jaučiama, kad žmonija taip pat turi aktingai prisidėti prie Kristaus Karalystės įgyvendinimo, aukščiausiu religinio gyvenimo idealu buvo laikomas gyvybės paaukojimas už savo tikėjimą. Vėliau, aprimus persekiojimams, religinio gyvenimo centras buvo perkeltas į pasaulio atsižadėjimą, kuriam pasiekti imta steigti vienuolynai. Anachoretų buvo ir pirmaisiais Krikščionybės amžiais. Bet šitokio gyvenimo praktikavimas tuomet dar tebebuvo tik individualinių pastangų pasėka. Tuo tarpu vėliau imta *organizuotu būdu* taikinti gyvenime mistinį tipą. Štai kodėl viduriniais amžiais mes matome tokį didelį vienuolynų klestėjimą ir jais susidomėjimą. Pastaraisiais laikais imta daugiau branginti ir praktikuoti aktingojo gyvenimo dorybės, imta stengtis savo prigimtį ir gamtą apvaldyti ne bėgant nuo josios, bet ją nugalint ir panaudojant antgamtiniam tikslui. Naujas religinio gyvenimo tipas nebėga iš pasaulio, bet eina jo užkariautų.

Rodos, aišku, kuris religinio gyvenimo būdas yra reikalingesnis mūsų laikams. Jeigu šiandien visos kultūros sritys yra atskirtos nuo religijos, jeigu šitas atskyrimas, lyg kokia sunki našta slėgia žmoniją, aišku, kad visa tai pataisys ne tie, kurie bėgs nuo pasaulio ir paliks atitrūkusią kultūrą vieną sau, bet tie, kurie, pirma apgyvendinę malonę patys savyje eis į visas gyvenimo sritis ir stengsis jas perkeisti pagal religijos principus. Todėl A. Rademacheris ir sako, kad „gali pasitaikyti laikų, kada visuomenės reikalai tiek susipina ir surimtėja, kad būtų neteisinga ir nežmoniška jais nė kiek nesirūpinti, o nuo jų atsiskyrus atsiduoti be aiškaus pašaukimo vien maldai bei maldingiems mąstymams. Kas neigs, kad mes kaip tik tokius laikus gyvename“.[1] Kaip kiekvieno religinio atgimimo priešakyje stovi šventieji, taip jie turi stovėti ir dabar. Bet dabartis ilgisi tokio šventojo, kuris atsistotų šalia mistinio tipo šventųjų, kuris sujungtų vienu dieviškuoju pradu visas kilnaus žmoniškumo sritis ir tuo būdu nurodytų masių gyvenimui kelią. Naujų laikų šventasis turi sukurti *naują šeimą,* naują visuomenę, naują valstybę, naują žmoniją — visą pasaulį įjungti Dievo Karalystėn. Mes laukiame šventųjų iš

[1] Vidinis šventųjų gyvenimas, 89 p. Kaunas, 1926.

advokatų, iš gydytojų, iš ministerių, iš bankininkų, nes tik tada religija ir kultūra bus galima sugrąžinti tikron sutartinėn. Bet šitiems naujų laikų didvyriams reikia parengti kelias, reikia organizuoti naujas religinis sąjūdis, kuris įtrauktų į save visų kultūros sričių atstovus, kuris eitų per visus gyvenimo užkampius ir juos atgaivintų tikėjimo dvasia; reikia antrą kartą skelbti Evangeliją pakrikštytiems stabmeldžiams, tiems, kurie Krikščionybės pareigas jaučiasi atlikę, pildydami tik išviršinius formalumus.

Ir štai, šito naujo religinio sąjūdžio organizavimas kaip tik ir yra *Kat. Akcija.* Ji visų pirma ir ypatingai kreipia dėmesio į šeimą, ne dėl to, kad priaugančią kartą galėtų įtraukti į apaštalavimo darbą, bet dėl to, kad *šeima simbolizuoja aktingąjį krikščioniškojo gyvenimo tipą,* kaip mistinį tipą simbolizuoja vienuolynas. „Vienuolynas ir šeima, pasak Fr. Hügel žodžių, yra du vienas antrą papildą dvasinio gyvenimo poliai, kurie reikalauja Bažnyčios idėjos, nors Bažnyčia savo ruožtu jų yra taip pat reikalinga. Bažnyčios idėja apima taip vienuolyno, taip šeimos idėją, sujungia jas tamprion sutartinėn ir abiem šiom sritim nurodo specifinį darbo lauką“.[1] Abu šitie poliai visais laikas buvo ir bus. Tik vieną sykį vienas jų labiau pabrėžiamas, kitą sykį — antras.

Mūsų amžiuje yra ypatingai pabrėžiama *šeima,* nes joje aktingosios dorybės gali labiau išsivystyti, negu kur kitur. Kat. Akcija organizuotu būdu formuoja aktingojo gyvenimo tipą, ir čia šeima yra pašaukta atlikti ypatingą vaidmenį. Mūsų laikais daugeliui žmonių negalima skelbti bėgimo nuo pasaulio, nes jie yra surišti su juo tūkstančiais reikalų. Tos priemonės, kurios yra labai vaisingos mistinio tipo gyvenime, darosi nebepritaikomos aktingajam tipui. „Ką padės, sako Gétzényi pasaulininkui mąstymų knyga, kuri jam skelbia atsiskyrimo nuo pasaulio naudą ir grožį, jei jis savo darbu diena iš dienos yra verčiamas eiti į tą pasaulį“.[2]

Bet ar pasaulyje gyvenantiems žmonėms negalima būti tobulais? Ar jiems jau netinka Kristaus kvietimas būti tobūlais, kaip kad dangiškasis Tėvas yra tobulas? Atsakyti neigiamai reikštų paneigti istorinį išsivystymą, užmerkti akis prieš labai ryškius aktingojo tipo pavyzdžius visais laikais (šv. Augustinas, šv. Pranciškus Salezietis, pal. Jonas Vianney, kun. Jonas Don Bosko ir k.) ir vienintelių keliu į tobulybę pripažinti bėgimą nuo blogio. Kas žiūri į tolimiausius istorijos laikus, ir kas supranta pasaulio vyksmo eigą, labai aiškiai pavaizduotą ir Apokalipsėj, tas *pabėgimo* nuo blogio negalės pripažinti nei vienintelių, nei geriausiu keliu į Dievo Karalystę. Dar daugiau. Ateityje jis turi net mažėti. *Jis neturi išnykti, bet pirmą vietą jis turi užleisti aktingajam tipui.* To reikalauja istorinis žmonijos išsivystymas.

---

[1] cit. A. Rademacher, Religion u. Leben 117 p. Freiburgi. Br. 1929.
[2] cit. Stimmen der Jugend, 1930. 9, 10 n. 331 p.

Mes, manome, kad ramios pažangos keliu Dievo Karalystė įsigalės žemėje. Tuo tarpu dieviškojo prado nusileidimas į trapius mūsų gyvenimo pavidalus ateis tik per visuotinę nepaprasto įtempimo kovą tarp gėrio ir blogio, tarp šviesos ir tamsos, tarp slibino ir Avinėlio. Apokalipsė nepaprasto ryškumo simboliais mums rodo šitą kovą. Avinėlio šalininkai susiremia su slibino sekėjais. Taip yra visais laikais. Bet šitas susirėmimas auga. Blogio galybė didėja prigimtojoje tvarkoje, o gėriai telkiasi antgamtinėje srityje. Laikų pabaigoje šitas įtempimas išauga ligi pasibaisėtino laipsnio ir pratrūksta atvira kova tarp Dievo ir demono per jųjų šalininkus. Suprantama, šitokios kovos pasėka tik ir tegali būti prigimtosios tvarkos sudužimas ne tik moralinėje, bet ir fizinėje srityje. *Avinėlis laimi kovą savo ištikimųjų patvarumu.* „Kas nugalės, tas paveldės, ir aš būsiu jam Dievas, o jis bus man sūnus“ (Apr. 21, 7).

Ir kaip tai visa būtų galima suderinti su bėgimu nuo blogio? Ar rengimasis tai kovai — ir net jos jau pradžia — nereikalauja likti pasaulyje ir aktingai grumtis? Ar besiartinantieji laikai ir jų įvykiai neranda sau simbolio izraelitų kovoje su Kanaano gyventojais? Mozė meldėsi ant kalno *vienas*, o Jozuė pakalnėj kovojo su tūkstančiais. Mozė nėjo kovoti, o Jozuė nepabėgo iš mūšio lauko. *Dievas duoda pergalę, bet tik tada, kai žmogus prašo ir kovoja.* Kada turi būti daugiau prašytojų, o kada kovotojų, tai sprendžia kovos momentai. Yra laikų, kada priešui atremti pakanka keleto pionierių. Kariuomenė tada meldžiasi. Bet ateina *tikros* kovos momentas, kada kariuomenė ima palaimintus malda ginklus ir išeina iš savo palapinių į atvirą lauką. Tada meldžiasi tik keleta. Ar ne tokius laikus pradedame gyventi ir mes? Per toli nuklystume nuo temos, norėdami įrodyti, kad *mūsų laikai yra atviros kovos tarp Dievo ir demono pradžia.* Kas turi akis, tas mato. Ligi šiol mes rengėmės tai kovai. Dabar ji jau prasideda. Jeigu tad Dievo kariuomenė pirmiau meldėsi tyruose, vienuolynuose ar šlaip atsiskyrime, tai dabar ji turi išeiti į mūšio lauką. *Mistinis susitelkimas turi užleisti vietą aktingam veikimui.* Štai dėl ko aktingojo gyvenimo tipas turi užimti pirmąją vietą. Šiuo metu nenoras stoti į kovą reikštų bailumą.

Iš kitos pusės, gyvenimas *pasaulyje* neturi virsti gyvenimu *pasauliui.* Tikras krikščionis aktyvistas visur ir visados turi gyventi *Dievui.* Visi jo darbai turi eiti amžinybės linkme. Jis negali leisti, kad žemės rūkai apsvaigintų jojo protą ir žemės reikalai absorbuotų jojo dvasią. Visoje šitoje kovoje, visame šitame moderniškame triukšme turi būti vietelė, kurioje būtų galima rasti dvasinio atsigaivinimo, poilsio ir pasistiprinimo. *Ir tokia vietelė mūsų laikais yra krikščioniškosios šeimos židinys.* „Drauge, sako A. Heinen, lauke tu esi masė, esi objektas, vadinasi, toks, kuris yra vartojamas. Bet jei tu nori būti žmogus, jei nori būti asme-

nybė, kūrėjas, tada, drauge, turi pasitraukti iš masės, turi grįžti pas savo žmoną, surinkti aplink save savo kūdikius ir būti jiems tėvas".[1] Kas čia pasakyta apie kultūrinį atsigaivinimą, tas taip pat tinka ir religiniam atsinaujinimui. Šeimos židinys mūsų laikais turi būti ta aktingojo religinio gyvenimo celė, tas modernusis atsiskyrimas, kuriame rengiamasi didiems viešojo gyvenimo žygiams. Be atsiskyrimo negali būti jokio prisirengimo. A. D. Sertillanges pastebi, kad didieji darbai, įėmus ir atpirkimą, buvo vienatvėje prirengti. Mūsų amžiuje nėra tyrų, mums netinka vienuolynų celės, bet mes turime šeimos židinį. Ir kuo pirmųjų amžių anachoretams buvo tyrai, kuo viduriniųjų amžių vienuoliams buvo vienuolyno kambarėlis, tuo naujųjų laikų religininkams (plačia prasme) yra šeimos židinys. Čia turi būti atliekamos tos dvasinės pratybos, reikalingos stiprinti valiai ir kilninti širdžiai; čia turi būti įsigyjama visokiariopo prisirengimo darbui Dievo Karalystėje. Šeimos židinys turi būti aktingojo tipo naujokynas, kuris priaugančią kartą rengtų apaštalavimui ir kovai visose gyvenimo srityse; šeimos židinys turi būti ta vieta, kur suaugusieji apaštalai — vyras ir žmona — atlikę savo profesijos darbus, grįžtų pasilsėti ir atlikti keleto valandų moderniausių ir kartu geriausio tipo rekolekcijų. Vakariniai pokalbiai tarp vyro ir žmonos, tarp tėvų ir vaikų turi būti dvasinis pasistiprinimas rytojaus dienai ir dvasinis apsiplovimas nuo praėjusios dienos dulkių. Grįžimas į savo šeimos židinį turi būti grįžimas į šventovę, kur laukia bendra malda, bendras džiaugsmas, bendra paguoda ir bendras pasistiprinimas. Pasaulininkų gyvenimo asketika, dėl kurios stokos šiandie taip skundžiamasi, turi išaugti iš šeimyninio gyvenimo asketikos. Jeigu Kristus pažadėjo būti ten, kur du ar trys susirinks Jo vardu, tai šituos savo pažadus Jis ištesės ypatingai ten, kur du Jo vardan susieina visam gyvenimui.

Štai koki nepaprasto svarbumo uždaviniai yra statomi moderniajam krikščioniškosios šeimos židiniui. Kiek pirmiau šeima buvo daugiau priemonė *plėsti žmonių giminę*, tiek dabar ji turi tapti visų pirma priemone gilinti *žmogaus asmenį*. Gėrio pergalė istoriniame vyksme pareina ne nuo masės platumo, bet nuo kiekvieno individo gilumo. Jeigu tat šeima yra pašaukta šitoje pergalėje imtis ypatingai svarbaus vaidmens, tai ji kaip tik ir turi rūpintis ne tiek savo narių skaičiaus didumu, kiek šitų narių ištobulinimu ir jų prirengimu būti ištikimais Avinėlio karžygiais. Krikščioniškoji šeima neatliktų savo uždavinio, jei ji rūpintųsi *pirmoje eilėje* plėsti žmonių giminę, o netikusiai vykdytų pirmutinę savo pareigą duoti savo nariams laiko reikalaujamą tobulumą. Kūdikių *gausumas* yra geras dalykas. Bet kūdikių *tobulumas* yra geresnis. Ir jeigu dėl gausumo negalima pasiekti reikalingo tobulumo, krikščioniškoji šeima turi aprėžti šitą gausumą, kad jis

[1] Von alltäglichen Dingen. 58 p.

netaptų kliūtimi svarbesnei pareigai. Galima nesutikti *visu plotu* su šv. Jono Chrisostomo mintimi, kai jis sako, jog žmonių giminės plėtimas jau yra netekęs savo reikšmės.[1] Bet negalima būtų neigti, jog *iš dalies* tai yra tiesa: šeimų gausingumas dabar nėra jokia prasme tokia pat pareiga, kokia buvo pirmaisiais žmonijos gyvenimo amžiais. „Mūsų (tai yra krikščionių) jungtuvėse", sako Eugypius Abas, „daugiau reiškia sakramento šventumas, negu įščiaus vaisingumas".[2] Materialinis žmonių giminės plėtimas be tinkamo naujųjų kartų prirengimo Dievo Karalystės uždaviniams netinka krikščioniškajai moterystei. Sakramento šventumas ir jo išplėtimas tiek tarp vyro ir žmonos, tiek tarp tėvų ir vaikų yra pirmutinė krikščioniškosios šeimos pareiga. *Gausi* ir *tobula* šeima yra šeimos idealas. Bet labai dažnai dėl gausumo kaip tik negalima pasiekti tobulumo. O šitų dviejų vertybių sukeisti nieku būdu negalima. Kas įščiaus vaisingumą labiau vertintų už sakramento šventumą, to šeima nustotų buvus krikščioniška.

Visa tai reikalauja pertvarkyti šeimos židinio *dvasią*. Istorinis išsivystimas keičia visuomenės nuotaiką, keičia individo nusistatymus, jis turi pakeisti ir šeimos dvasią. Drįstame teigti, kad *dabartinis šeimos pakrikimas didele dalimi kyla iš to, jog šeima savo išvidiniu nusiteikimu yra atsilikusi nuo istorinio progreso*. Mūsų amžiaus šeima yra puikiai sumodernizuota išviršinėje savo struktūroje, bet ji liko *labai* senoviška savo viduje. Krikščionybė per pora tūkstančių metų sudarė milžinišką pažangą savo moksle ir savo gyvenime. Ar su josios išsivystymu ėjo kartu ir šeimos išsivystymas? Vargiai. Pirmųjų amžių krikščioniškosios šeimos, atrodo, buvo tobulesnės, negu dabartinės. Šv. Augustinas[3] liudija, jog jo laikais buvo nemaža šeimų, kuriose matrimonialiniai veiksmai tarnaudavo *tik* gimdymo tikslams arba kurios tiesiog laikydavo visą amžių nekaltybę. Ką mes galėtume šiandien apie tai pasakyti? Kur yra mūsų net teoriniai skatinimai šeimos gyvenime vykdyti tobulesnius moterystės tarpsnius? Matrimonialinė mūsų literatūra nepaprastu uolumu perša kūdikių gausingumą, nė nenumanydama, jog tuo ji krikščioniškąją šeimą stumia atgal į mažiausio tobulumo laipsnį. Bažnyčios Tėvų raštuose moterystė visur vaizduojama, kaip Kristaus ir Bažnyčios atvaizdas. Ir iš čia daromos išvados praktiniam gyvenimui. Šituose pirmykščiuose šaltiniuose krikščioniškosios šeimos ir moterystės vaizdas yra tokio nepaprasto skaidrumo ir šventumo, jog tiesiog jauste galima jausti, ką Sakramentas padarė stabmeldiškajai moterystei. Tuo tarpu mūsų laikų moralistai užmiršo šitą vaizdą, ir moterystę vėl pavertė „socialine institucija". Bet ar tuo jie nepastūmė šeimos atgal? Ar moterystė nebuvo „socialinė institucija" ir prieš Kristų?

---

[1] Plg. De virginitate. Migne, P. G. 47 — 48.
[2] Thesaurus, cap. 321. Migne, P. L. 62, 1043.
[3] plg. De bono coniugali cap. 13.

Ir taip ne tik teorijoje. Praktinis krikščionių gyvenimas šeimoj ne tik nepažengė į priekį, bet neteko net to skaidrumo ir šventumo, kuris buvo pirmaisiais amžiais. Ir šiandien, kai ant šeimos pečių gula tiesiog milžiniška našta, kada šeima darosi Kristaus Karalystės karžygių prirengimo vieta, šiandien ypatingai reikia atsiminti, krikščioniškąjį šeimos židinio vaizdą ir atgaivinti šeimoje krikščioniškąją dvasią. Šiandien krikščionių šeimos židinys neturi pasitenkinti minimumu, bet imtis daugiau negu įstatymai reikalauja, nes jis yra ypatingai įjungtas į kovą gėrio su blogiu. Šiandien reikia atgaivinti šeimoje religines tradicijas, šeimos šventes, tąją patriarchalinę nuotaiką, kur Dievas gyvena šeimoje ir šeima Dievuje. Pakrikusios šeimos gyvenimo atnaujinimas visų pirma pareina nuo naujos dvasios, naujų pavyzdžių ir naujų idealų. *Gražinti kilnumą į šeimos židinį, padaryti jį tikra prasme Moterystės sakramento vykdymu — štai pirmoji krikščionių vyrų ir krikščionių moterų pareiga.* Kai kūdikiai galės su Vigny pasakyti, kad „mano tėvas ir mano motina gyveno kilnume, lyg prigimtoje jų atmosferoj“, kai vyras savo meile pašves moterį, o moteris pakilnins savo vyrą, kai šeimos nariai savo namuose iš tikro ras atsigaivinimą ir dvasinį prisirengimą, tuomet bus sukurtas naujo religinio gyvenimo tipas, tuomet iš šeimų išeis šventųjų ir palaimintųjų ir tuomet mes galėsime moderniajai šeimai pritaikinti Tertulijono žodžius: „Kas apsakys laimę tos moterystės, kuri Bažnyčios akivaizdoje sudaryta, aukomis sutvirtinta, palaiminimu patvirtinta, angelo apskelbta, Tėvo priimta? Koks saldus jungas jungia tikinčiuosius viena viltimi, viena ištikimybės priesaika, vienu gyvenimo būdu, vieno Dievo tarnyba! Abu yra broliai, abu dirba tą patį darbą; jokio atsiskyrimo tiek siela, tiek kūnu. Dar daugiau, jie yra du viename kūne. O kur yra kūnas, ten yra ir dvasia. Jie kartu meldžiasi, kartu klūpo, kartu pasninkauja; vienas antrą pamoko, vienas antrą perspėja, vienas antram padeda. Jie kartu Dievo bažnyčioje, kartu prie Viešpaties stalo, kartu baimėse, persekiojimuose ir džiaugsmuose. Dviese jie gieda psalmes ir himnus ir lenktyniuoja, katras geriau gieda savo Viešpačiui. Kristus mato ir girdi juos ir džiaugsmingai jiems siunčia savo ramybę, nes kur du susirenka, ten ir Jis būna tarp jų“[1].

Štai krikščioniškosios moterystės ir krikščioniškosios šeimos židinio vaizdas! Jis yra tikras *židinys,* nes dieviškosios ugnies spinduliai surenka šeimos narius aplink jį, persunkia juos dieviškuoju pradu ir sujungia juos meilėje vieną su kitu ir visus drauge įima į tą tobulą mistinę bendruomenę, kuri yra Šventųjų Bendravimas, tobuliausios išraiškos radęs Kristaus ir Bažnyčios paslaptyj. „Ta paslaptis didelė“ (Efez. 5, 32.). Ir šitą paslaptį realizuoti yra pašaukta Krikščioniškoji Moterystė.

[1] Ad Uxorem, II. cap. 9. Migne, P. L. 1, 1302.

A. ŠILGALYTĖS

Šėlas[1]

Šiltą vasaros naktį dundėdamas traukinys nešė mieguistus žmones per lygius žemaitijos laukus. Pirmas saulės spindulys, lyg konduktorius, aplėkė visus vagonus ir apžiūrėjo įvairiai išsišlaisčiusius keliautojus, kuriuos nuovargis dar labiau suglebino, kaip vidūnaktį.

— Kretinga — stambios raidės perbėgo langus. Pasidarė sąmyšis: vieni skuba lipti, kiti įlipti. Autobusų agentukai apipuola atvažiavusius, siūlydami, girdami savo geriausius autobusus esant, stačiai griebia daiktus, varžosi. Ir, kaip mat, rieda pilni autobusai ir lengvieji automobiliai baltu vieškeliu Palangon.

— Seniau man labiau patikdavo, kai važiuodavau arkliu iš Kretingos, — pasakojo Stasė, — jau 8-tame kilometre nuo Palangos pradedi justi jūros orą, lengviau daros kvėpuoti, kyla nuotaika, kuo greičiau jūrą pamatyti.

— Ir man teko arkliu važiuoti, — pasakė Teklė, ir jos balse pasigirdo nusiminimas.

— Kodėl taip be nuotaikos esi? — paklausė Stasė.

— Nežinau, kažkas trinktelėjo širdin, bet nieko, nueisim tuoj pajūrin, atsigausiu, — paspaudė draugei ranką.

Auto sustojo Birutės alėjoj prie gražiai atremontuotos vilos „Aušrinė“. Tarnaitės patiko ponias ir nuvedė į II-rą aukštą, į gretimus kambarėlius 10 ir 11 nr. Iš 11 nr. buvo gražus balkonėlis į jūros pusę, didelis langas ir stiklinės durys. Jame apsigyvens Sakienė, o 10 nr. jos draugė Stasė.

Atslūgus kelionės nuovargiui, ir naujoj vietoj susidėjusiems rūpesčiams pasenus, vieną rytą, ankstokai atsikėlus išėjo Sakienė pajūrin.

Didingas reginys išsitiesė prieš jos akis: viliojantis žalsvas kilimas nerimo, lyg kuteliai bangelės plakėsi į krantą, tūkstančiai pėdų išmintų smėly ilsėjosi ir aštriomis, rasotomis viksvomis apaugusios kopos kaitino prieš saulę savo glėbius, kad greit ateisiančioms lepūnėms būt gera prisiglausti.

Sakienė ėjo vienodais žingsniais, kartais sustodama pasižiūrėti į toli toli plaukiantį laivą, į nykstančius jojo dūmus.

---

[1] Pradžia iš nr. 5.

„Kas už tų horizontų šią valandą už tų plačių horizontų, nežinia, bet ne taip ir įdomu, ką dabar veikia švedai, ar danai“, — mąstė Sakienė. Nukrypo jos akys į kitą pusę, nors čia medžių, vilų stogai ir bokšteliai nedavė akims nuklysti tiek, kiek siekia matymas. Bet jos mintys nevaržomos lėkė virš miestų ir kaimų ir sustojo ten, kur dabar buvo įdomu: ką veikia savotiškai artimas žmogus — Adomas. Ji pati susigėdo savęs, savų minčių, kodėl ne savo Juozo vardą mintys parašė mėlyname danguje? „Šiandie turėtų būti laiškų“, — pasakė sau. Pažiūrėjo į laikroduką — 8 val. Nusimaudė ir ėjo namo pusryčių, kad vėl paskui galėtų tęsti kurortinę dienos programą: gulėti, vaikščioti, nieko neveikti.

— — — — — — — — — — — —

— Poniai laiškas, — padavė tarnaitė. Sakienė raustelėjo — stambaus formato, lengvai melsvas vokas, drąsi, graži rašysena, — rašo jis — pamanė, įspėjo.

Gerbiamoji P. Tekle!

Tik savaitė, kaip Tamsta išvažiavai, o man taip prailgo tas laikas, kad nebegaliu pasakyti:

Kaip linksmai gyveni? Mane, tur būt, pamiršai? Norėčiau, kada nors Tamstai pasivaidinti nors sapne!

Tikiuosi nuo 10 — 12 d. atvažiuoti, aplankyti Tamstą. Ar neišvarysi manęs?

Bučiuoju Tamstos rankutę —

Tamstos Adomas!

„Neišvarysiu! Koks jis geras!“ — nudžiugus rengėsi Sakienė, o Kastukas jau išėjo pajūrin.

— — — — — — — — — — — —

Naktis. Be jūros ūžimo, jokio kito garso. Užsimetė Sakienė apsiaustą, pamažu atidarė kambario duris, kad nepabustų Kastukas, tyliai nulipo laiptais ir nuklydo pajūrin.

Nuėjus atsisėdo ant kopos ir įsmeigė akis į žalsvą nerimstantį jūros veidą.

„Noriu melstis“, — sušnabždėjo jos lūpos, ir šiltos ašaros nuriedėjo skruostais. „Meldžiuos, Dieve, ne už kaltybes, bet už jaunystę, kuri moka suklysti, kuri nepermaldaujamai veržiasi visa būtybe gyventi. Gyventi, koks saldus tas žodis! Koks mielas esti gyvenimas, kada nekliūva nuo apsvaigimo kojos, kada nurimsta įkaitintas kraujas. Aš kaip smiltelė Tavo didingoj kūryboj, jaučiu tiek, kiek žmogus, tas mažytis žmogus gali jausti. Aš myliu!“

Nutilo Sakienės lūpose žodžiai. Ji išsigando paskutinių savo žodžių. Pakilo, kaip išgąsdinta žuvėdra, nuo kopos smaigalio

ir vikriai nuo jos nubėgus ėjo namo. Šilta ir trumpa liepos mėnesio naktis maloniai ir paslaptingai mokėjo užiminėti tokias viešnias, kuriom miegas nepajėgia sumerkti akių.

Patenkinta, nurimus grįžo Sakienė namo, nesutikdama jokio žmogaus. Niekas nebuvo liūdytoju, tos retos nakties šventės.

— — — — — — — — — — — —

Spinduliavo sekmadienio ryto saulė karšta ir džiugi. Lengvas auto suzvirbė ir sustojo Birutės alėjoj prie vilos „Aušrinė“.

Po kelių sekundžių kažkas tvirtai pabarškino į Sakienės kambario duris.

— Prašau, — rimtai pasakė Sakienė ir įsmeigė žvilgsnį į duris.

„Nuoširdžiai sveikinu, mano brangi Teklyte!“, spėjo Adomo mintyse sveikinimas gimti, kol peržengė kambario slenkstį. Bet įėjęs nustebo: Sakienė buvo apsirengus tamsiai. Nepaprastai rimta ir graži josios veido išraiška užkando jam žadą.

— Aa, sveikas ponas Vainora! — tiesdama baltą ranką, pasveikino ji savo svečią.

— Sveikinu. Pasiilgau. Prašau, — bučiuodamas ranką įteikė gražių raudonų rasotų rožių puokštę.

Jis buvo užtikrintas, kad šiandie jos švelnios lūpos palinks į jį, kaip jo atvežtosios gėlės nusviro į jos krūtinę.

— Dėkui tamstai. Ir kam toks rūpestingas, — tyliai, žvelgdama į Adomą ir į gėles, pasakė.

— Žinau, kad mėgsti gėles, tai mažmožis, koks čia rūpestis, — šnekėjo vis norėdamas išprovokuoti sau daugiau komplimentų.

Sakienė neturėdama tuo tarpu kur merkti gėlių, padėjo ant stalo, o Adomas išėjęs ant balkonėlio sveikino, kilojo Kastuką.

Įėjo auklė Grasė, Sakienė liepė pamerkti gėles ir eiti su vaiku pajūrin, nes ji einanti bažnyčion.

— Ponas Vainora, eisime bažnyčion, jau metas, gerai? — balsiai šnekėjo tvarkydama kambario smulkmenas.

— Gerai, aš visą laiką tamstos, — priartėjęs pasakė Adomas.

— Hm, — nusišypsojo Sakienė.

— Kas per permaina, — išdrįso Adomas?

— Jokios. Jaučiuos kurortiškai, — ir, nieko nesakančiu žvilgsniu, pažvelgė į jį. Jo akyse ilgesys ir kažkas kitas žibėjo. Sakienė suprato, bet nutylėjo. Išėjo. Po keliolikos nesimatytų dienų, nebemokėjo, rodos, jiedu šnekėtis. Dingo Adomo išanksto suformuluoti saldžiausi sakinėliai. Sakienė buvo nepaprasta: tyli, maloni, kaip kvepiantis jaunučių liepų pavėsis. Jos žodžiai prasmingi, vilgė įkaitusį Adomą, kaip vidudienį vilgo įkaitusius kūnus jūrų bangos.

Sakienė tyčia taip nusiteikė, tyčia apsirengė tamsiais rūbais, kurie šiandie ypatingai derinosi prie josios nusiteikimo.

— Ar nematei mano vyro, — paklausė?

— Keletą dienų atgal mačiau, tik nešnekėjau.

— Žadėjo ir jis, kaip šiandie, atvažiuoti, — paprastai pasakė Sakienė.

Smilktelėjo Adomui ta žinia. Vadinasi, ji ne manęs laukė, arba, tik manęs, — savo naudai pakreipė sprendimą.

— Tamsta nuliūdai... nesulaukus?...

— Nudžiugau sulaukus, — perkirto Sakienė ir šiltas šypsnys spinduliais sužibėjo jos lūpose.

— Kažin?

— Netikėk, — pažvelgė į jį.

— Senai, senai begirdėjau savotiškas šaradas, — nusijuokė.

— Atbudo spėjimo ir skubaus galvojimo centrai?

— Bet, pasakyk, kaip gyveni, kaip jauties? Juk ne juokais pasiilgau. Tas ilgesys atgabeno mane čia, o ne kas kitas, — įdrąsėjęs ėmė pasakoti Adomas?

— Gyvenu taip, kaip noriu. O tas yra smagiausia, kada junti, jog niekas nevaržo, nekliūva, nesimaišo po kojomis...

— Įdomu, kokios gi laisvės taip buvai, ponia, ištroškus? —

— Širdies ir kūno laisvės, — žengdama į šventorių, pasakė Sakienė.

— Visaip tą galima suprasti, — pastebėjo trumpai jis.

— Suprask geriausiai, — pusbalsiu pasakė lipdama bažnyčios laiptais ir palaikoma ant jo rankos stipriai pasirėmė.

Užtvino Adomo galvą mintys, neiškalbėti žodžiai sustojo, kaip šalti pilioriai prieš akis. Jos pasakytieji ir nesuprastieji žodžiai mainėsi, kaip bažnyčioj šykščiai saulės apšviestas sietynas, kad mainosi, lyg degdamas įvairiausiomis ugnimis.

Visą pamaldų laiką Adomas žaidė, žiūrėdamas, kaip tviskėjo, kaip apgaudinėjo jo akis tos ugnys, kurių tikrybėje nebuvo. Bet geriau justi džiuginančią, kad ir netikrovę, negu visai nieko.

Sakienės lūpos tylėjo, maldos žodžiai, lyg neprasiskleidę pumpurai glūdėjo širdies gilumoj — išsiblaškymas, kaip žvarbus vėjas neduoda žiedams skleistis, neduoda maldai išsiveržti. Vasaros saulė išgarina daug vandens, vasaros poilsis išgarina dykinėjančių širdis. Ji stovėjo ir tik akimis sekė pamaldų eigą ir klausėsi nelabai darnaus choro giesmių.

Atrodė, kad vieniem galima ir bažnyčioj ilsėtis, o kitiems ir čia reik dirbti, melstis, dėkoti ir prašyti Dievo to viso, ko trūksta. Užtat, suklupusi margaspalvė žemaičių minia, kuri per savaitę daug ir sunkiai dirbo, daug prakaito išlašino rugienose ir laukuose, o dabar, kovodama su įkyrių snauduliu, nuoširdžiai suko kukavinių rožančių pupeles, vertė pageltusius, prakaituotomis rankomis sučiupinėtus maldaknygių lapus. Rožančiaus paslaptys viena po kitos artėja prie kryželio, spėjo apvaryti aplink, kol celebrantas baigė mišias ir laimino.

Sakykloj pasirodė jaunas, energingas vasarotojas kunigas. Perskaitė Evangeliją. Žmonės sujudo arčiau, kad geriau girdėtų, tik išrinktoji dalis užleido smalsuoliams vietas. Nusilenkė altoriui, priklaupdama Sakienė ir, žvilgterėjus į netoli stovėjusį Vainorą, išėjo.

Saulė gerokai pakilus, negailėdama pylė glėbius spindulių. Išėję iš bažnyčios susitiko Stasę ir daugiau pažįstamų, kuriems, tik linkterėti užteko.

— Labas rytas! — linksmai pasisveikino Stasė ir Adomas.

— Pataikei tamsta atvažiuoti: šiandien koncertas ir šokiai vasarvietės svetainėje.

— Tikrai, aš buvau ir pamiršus, — pridūrė Sakienė.

— Sekasi... Bet taip ir reikia. Juk dykai neverta būtų tokia ilga kelionė daryti.

— Niekis, galėtumei ir pavargti, į sveikatą vargelis, — juokavo Stasė.

— Ne, aš nemėgstu be reikalo vargti, — pažvelgė, lyg vogtu žvilgsniu, į Sakienę.

— Reikalą galima surasti visada, jei tik norima. Juk taip,— išdykusiai provokavo Stasė?

— Nežinau... Argi reik kada reikalų ieškoti? Juk jie patys ateina nori, ar nenori...

— Žinoma, viskas vyksta savaime. Visi reikalai ir vargeliai išdygsta, kaip grybai, — baigiamu temą balsu, pasakė Stasė.

— Kur dabar einame? — paklausė Sakienė.

— Tur būt, namo ir paskui, vikdydamos dienos programą pajūrin, — atsakė Stasė.

— Gal eisim pavaikščioti, — paklausė Adomas?

— Man labai šilta, nenoriu, — pareiškė Sakienė.

— Tamsta tik šiandie atvažiavai, turi būtinai eiti pirma nusimaudyti, o paskui visų grožybių žiūrinėti.

— Sutinku su panelės Stasės įsakymu. Einame maudytis!

— Tai jau laimingai palinkėsime, — šypsodamasi pasakė Sakienė.

Žalsvų liepų pavėsy viskas nudažyta žalsvai, ir žmonių veidai, ir žvyras ant tako. Dr. Basanavičiaus prospekte margavo skaisčiais palaidiniais apsivalkstę vasarotajai ir išlėpusiais žingsniais klegėjo pajūrin.

Mūsų trejukė įėjo į vilą „Aušrinę“.

— Ooo, čia iš tikro gražu! — Išėjęs ant balkonėlio dairėsi Vainora.

— Gražūs ir žmonės čia gyvena, — juokavo Stasė.

— Nepalyginti gražesni, — sekamu žvilgsniu žiūrėjo į Sakienę Adomas.

— Gražūs ir svečiai čia lankosi, — šiltai pasižiūrėjo Teklė.

— Einu ruoštis maudyklei, — pasakė Stasė ir išėjo.

Du pasilikusieji vėl neturėjo nuo ko pradėti kalbą. Adomas stovėjo balkonėly ir žiūrėjo į einančius žmones, į virpančius nuo karščio lapelius. Jo geltoni plaukai spindėjo nušviesti saulės. Jo rūbams ir visom smulkmenom negalėjai jokio priekaišto padaryti — visa labai skoningai ir tvarkingai atrodė.

Nieko nesakydama Sakienė persirengė tik iš kambario paūksnio mesdavo dažną žvilgsnį į savo svečią. Ne tiek ji džiaugėsi, kiek abejojo pati savęs negalėdama suprasti.

Svetima jai buvo, kad pas ją atvažiavo vyriškis su pretensijomis į jos širdį, į jos meilę. O ji pasijunta neturinti laisvo širdies kampo, neturinti teisės su kuo nors kitu dalytis senai atiduota kitam meile. Nors žmogaus meilė, kaip voverės dantys, amžinai dyla ir vėl nuolat auga. Širdies gelmėse nuolat sruvena upeliūkštis, kuris pasidaro pajėgesnis, gyvastingesnis, kai jo vagon įkrinta kliūtis. Tada tas upeliūkštis ypatingai veržiasi į aikštę iš tyliosios gilumos.

Sakienė užsivilko lengvą žalsvai gelsvą suknelę, kuri gražiai gulėjo ant jos liekno liemens.

— Prašau čia, aš jau persirengus.

— Malonu kviestam eiti, — eidamas šnekėjo. Ir pamatęs gražiai pasipuošusią ponią, lyg sustojo vietoje.

— Teklyte, einame, — įeidama kvietė Stasė.

— Eik brangioji, aš tuoj nueisiu. Paimk dar štai butelį su vandeniu, gal Kastukas norės gerti, — padavė jai.

Stasė išėjo.

— Tik šiandie rytą tamsta atvažiavai. Tur būt esi pavargęs?

— Ar galima pavargti, kada tiek daug džiaugsmo turi, — švelniai paėmė ją už rankų ir žiūrėjo tiesiai į akis. Jo lūpos, kaip kaitroj ištroškusios, virpėjo ilgėjosi jos pabučiavimų.

— Ar tu džiaugies? Atsiprašau, užsimiršau, ar tamsta džiaugies?

— O, neatsiprašinėk, nieko brangesnio man negalėjai pasakyti, kaip tą žodelį iš dviejų raidžių, — kėlė pamažu jos rankas prie virpančių lūpų ir paskui tomis pat rankomis uždengė savo akis. Staiga Sakienė ištraukė rankas, apkabino, suspaudė jo galvą ir jų lūpos buvo taip arti, tik neprisilietė. Paskui ji atsitraukė, pasiūlė atsisėsti sofon.

— Papasakok, kaip gyveni, kaip jauties?

— Ne, pasakoti nemoku, o pasakyti galiu, kad pašėlusiai pasiilgau tamstos, o ką reiškia toks mano pasiilgimas aš jau nežinau, nes pirmą syk taip esu paliestas. Žinai, kad aš, kaip apsvaigęs likau nuo to laiko, kai išvažiavai. Aš skaičiau dienas, laukiau laiškų, bet... man nerašei.

— Brangus, argi galėjau rašyti? Ne. Ir nerašysiu. Nenoriu dokumentais palikti to, kas taip staigiai gimsta... ir greitai...

— Staigiai ir greitai — tai keisti žodžiai. Juk metai, kaip pažįstu tamstą ir juo toliau, tuo labiau klimpstu. Tikrai, anksčiau

mūsų pažintis buvo man žaidimas, įdomumas, bet dabar ji man gyvenimas, arba pražūtis, priklausys nuo tamstos...

— Ponas Adomai, perdaug duodi reikšmės tiems mažiems gyvenimo trupiniams. Tikėk, visa tai yra laikina.

— Ir aš laikinas, — nervindamasis pasakė ir, išėmęs papirosą užsirūkė.

— Man nepatinka tokios kalbos. Kuo tamstai padėti galėčiau, — lengvai pirštų galais perbraukė per jo plaukus?

— Mylėk mane! — imdamas jos ranką ir bučiuodamas stipriai, pasakė.

Tyla. Rodos, kad apmirė visas pasaulis, visa keistomis spalvomis nušvito. Kiekvienas daiktas toks didelis atrodė, tokie ilgi milžinai šešėliai ištyso, kaip per didįjį saulės užtemimą.

Prieš ją buvo žmogus, kuris bežaisdamas susižeidė. Tai buvo drąsių bandymų auka. Šį kartą jis pataikė į kietą uolą, kuriai nepadaręs kruvinos žaizdos, pats širdies kraujuje ima skęsti.

Ji negalėjo į jo prašymą atsakyti, negalėjo vienodai atliepti, bet negalėjo ir atstumti. Nerami kova — grūmėsi protas, pareigos, valia, o širdis tolimuose horizontuose savas dainas traukė.

— Aš laikau tamstą geru draugu, — gerokai patylėjus pasakė Sakienė.

— Draugu? Man to maža. Laikyk mane savo vergu. Tokiu vergu, kuris yra kasdien reikalingas, kuriam nesigailima įsakymų... Mielai, mieliausiai pildyčiau visa ir nieko nebūtų brangesnio, kaip išgirsti savo karalienės balsą ir pamatyti jos įsakomą žvilgį. Aš noriu melstis prieš tamstą, nes nebežinau kelio, nebeturiu ir neberandu priemonių, kuriomis galėčiau save suvaldyti...

— Rodos, kad aš tamstai nedaviau tiek daug progos pamilti mane...

— Tiesa, tamsta buvai visada korektiška, šalta, bet visa tai mane taip pririšo prie tamstos — myliu ir tiek. Daryk su manimi, ką nori, — ir nusilenkė žemai ir padėjo galvą ant jos kelių.

— Šiandie nuovargis taip suneramino tamstą. Reik poilsio, o visa nurims, visa kitaip sužibės.

Ji norėjo jį karštai pabučiuoti, bet šią valandelę toks noras buvo pavojingas. Pažindama jį ir girdėdama jo širdies išpažintį, nenuoširdžiai jam tikėjo, bet taip sau, ypač, kad jos padėtis ją varžė, ir širdy dar ne visas kraujas virė.

— Man dabar ramiausia valandėlė, kada galiu jausti tamstos šventą artumą... — atsitiesė Adomus. Jo akys buvo paraudusios ir žibėjo nuo ašarų.

— Greitai grįš vaikas namo. Einame iki pajūrio išsiblaivėsi, nes dabar jau čia per tvanku, — ir ranką pridėjo prie jo krūtinės. Abu išėjo.

— — — — — — — — — — — —

— Šiandie vakare eisime koncertan, pašoksime, pabūsime ilgai kartu, — kalbėjo eidama Sakienė.

— Man daug smagiau būtų kur nors vieniem būti...

— Niekis, bus gera ir ne vieniem. Mažiau įtempimo nervam, o daugiau bus atminimų ateičiai. Juk daug maloniau yra ko nors siekti, negu pasiekus amžinai, diena iš dienos, tuomi džiaugtis, — pasakojo Sakienė, turėdama galvoje savąjį gyvenimą.

Pajūrio baltos kopos šiuo laiku buvo, kaip mūšio laukas žmonių kūnais nuklotas. Vieni gėrė visu kūnu saulės spindulius patysę smėly, kiti paplūdimy kamuolį mėtė, o kiti, ypač bendrų maudyklių zonoje, kaitino kūnus ir degino širdis. Čia laimė pasirinkti, kas patinka.

Adomo nenuteikė nei pajūrys savo didingumu, nei saulė savo kaitrumu, nei tie žmonės, kurie visi atrodė, kaip vidurinės Afrikos gyventojai — visais amžiais įpratę mažai apsirengti.

— Paėjėk į aną pusę, ten nusimaudysi, o aš einu į savo kopą. Matai, ten toli raudonuoja skėtis — tai mūsų kasdienė rezidencija. Kartu eiti nepatogu, gal mano draugė svečių nelaukia.

— Susitarkim laiką, aš nusimaudęs užeisiu pas jus į vilą. Manau, kad eisime kartu pietauti.

— Tur būt. Prašau 2 val., geriau pusę 3-čios sugrįžti. Iki — padavė ranką, kurią jis pabučiavo.

— — — — — — — — — — — —

Sakienė priėjusi tyliai pasėmė saują karšto smėlio ir užpylė Stasei ant pečių.

— Oi, išgąsdinai. Nu ir nieko sau „tuoj“ atėjai. Žiūrėk, kur saulė. Taip diena ir nuėjo ne į sveikatą.

— O, Stasyt, sunkus buvo laikas man namie, gailėjausi pasilikus. Kur mano sūnytis?

— Miegojo, o dabar vėl nubėgo su Grase pajūrin pabraidyti.

— Kad bent jam nebūtų per daug saulės, — pakopus ant gūbrio žiūrėjo.

Atbėgo klegėdamas ir Kastukas.

— Mamyte, aš žuvelę pagavau, — rodė mažame kibirėly stiekelį. — Jis man dūrė su sparniukais. Štai, prašau pažiūrėti.

— Mažuli mano, koks tu raudonas. Ar tau nešilta? Ar nenori valgyti, gerti, — pasisodinus greta glostė jo išsidraikiusius baltus plaukelius?

— Noriu jau namo. Kur, mamyte, buvai taip ilgai? Aš laukiau, aš užmigau, čia miegojau, taip atsiguliau, žiūrėk mamyte, — pribėgęs suko motinos veidą į tą pusę, kur jis rodė.

— Gerai vaikeli, gerai, matau.

— Nusivilk suknelę ir pagulėk dar, o paskui eisime maudytis, nors aš jau maudžiaus.

— Tuoj tuoj. Grase, eikit abu su Kastuku namo, jam jau nusibodo nuo pat ryto čia būti. Taip karšta, perkais jo galvutė. Reikėjo aprišti balta skepetėle. Pabūsit namie, juk netrukus ir mes susirasim.

— Sudiev, sudiev mamyte! — šaukė Kastukas, — tik greit pareik!

— Bent pailsėsiu, — patogiai išsitiesė baltame smėly Sakienė.

— Ko taip išvargai, kad jau net ilsėtis nori? Ak, išdykėle tu, Teklyte, smarkiai pradėjai flirtuoti, — draugiškai juokavo Stasė.

— Papasakosiu visa, tik ne dabar, nes dabar dar visa labai arti, per daug nauja.

— Į koncertą eisime?

— Apie tai rodos nė nešnekėjom, bet eisim.

Kaitra nuvargino. Lėtai mintys ėmė slankioti, tingu žodis pasakyti. Sakienės galvoj kilo įvairūs vaizdai ir įspūdžiai. Šiandie ji laimėtoja, jeigu kada tokia norėjo būti, dabar pasiekta, o vis dėlto ne taip smagu, kaip iš tolo atrodo.

„Kuomi visa baigsis?“ — galvojo sau Sakienė, „nieko sau išėjo bandymas“.

Gerai, kad ji pati gali būti dar rami, gali dar blaiviai galvoti. Visa įdomu, kol nereikalauja daug rūpesčių, kol nesikomplikuoja.

Atėjo jai į mintis apie šeimą, kurią taip mylėjo ir pati krūptelėjus prisipažino, kad ir dabar vienodai jai yra visa brangu, bet...

— Tai dykinėjame, — snausdama prašneko Stasė ir pasiūlė eiti nusimaudyti, nes jau laikas ir namo buvo ruoštis.

— Mūsų dienos, Stasyt, — prakaituoti ar tai ne darbas? — nes tikrai dideli prakaito lašai riedėjo nuo kaktos. — Einame į jūrą, atsigaus ir širdis.

Abi susitvėrusios už rankų bėgo jūron, kur daugybė galvų, kaip ruoniai kyščiojo iš žalsvo paviršiaus. O krantu vienos damos kėblojo vos gyvos, kitos, jaunesnės, lankstėsi, darė šuolius, o vaikai statė pilis ir kasė šulinius, kanalus, darė prieplaukas.

B. d.

NAMŲ ŽIDINYS

DR. O. NORUŠYTĖ

Tinkamo žaislo bendros ypatybės[1]

Tiesa, vaikui reikalingas žaislas, bet reikia žinoti kada ir koks žaislas jam reikalingiausias.

1. Pirmiausia auklėtoja turi atsiminti vaiko amžių. Žaislas turi būti pritaikytas vaiko amžiui, vaiko išsivystymo laipsniui, kad žaislas duotų progos vaikui lavinti tas galias tokiu būdu, kaip tai jam reikalinga šiame išsivystymo laipsny. Žaislo prasmė, kaip auklėjimo priemonė yra ta, kad vaikas jį bevartodamas lavina kai kurias savo galias, renka patyrimus. Išoriniu atžvilgiu žaislas proporcingai turi atatikti vaiko kūno dydį ir pajėgumą: neperdidelis, nepermažas. Be to, žaislas turi būti neperlengvas ir nepersunkus. Pav., nereikia manyti, kad mažytės kaladėlės tinka mažiems vaikams, o didesnės didesniems. Mažo vaiko ranka nėra tiek jautri, kad galėtų tiksliai dėstyti mažas kaladėles, tą jis sugebės atlikti tik vėliau. Tuo tarpu turėdamas didesnes kalades jis jau bandys savo jėgas jas kilodamas ir nešiodamas — jis džiaugsis. Be to, ypatingo džiaugsmo teikia vaikui statinys, kuris yra beveik jo paties dydžio. Pasitaiko, kad vaikas gavęs naują žaislą jį apžiūri, pažaidžia kelias minutes ir palieka gulėti vidury aslos. Nieko nepadeda nei priminimas, nei raginimas. Vadinasi, vaikui žaislas yra perlengvas, nuobodus, vaikas jį peraugęs. Tuo tarpu mažesnis vaikas gal su didžiausiu užsidegimu su juo žaistų. Pasitaiko ir kitaip: vaikas sėdi prieš žaislą visai nenusimanydamas ką su juo veikti ir taip pat nusigręžia nuo jo. Šis paskutinis dalykas pasitaiko dažniau, nes suaugę dažnai perka tą, kas jiems patinka, o nesiteikia pagalvoti apie vaiko amžių ir jo reikalus. Nenuostabu todėl, kad pasitaiko tokie anekdotiški dalykai — vaikas palieka tėvą arba motiną žaisti su parneštu žaislu kambary „taip, kaip reikia“, o pats eina į virtuvę, ar tarnaičių kambarį, kur jis randa pakankamai tokių daiktų,

[1] Pradžia 5 nr.

su kuriais jis gali dirbti—žaisti, kaip jam pačiam patinka. Net jeigu žaislas ir persunkus būtų, vaikas kartais dar gali jį panaudoti, jeigu jam leidžiama laisvai žaisti, ir suaugęs nesikiša perdaug su savo nurodymais ir pamokymais. Visi, turbūt, kurie susitinka su vaikais, pastebi, kaip nuostabiai šiuo atveju vaikas moka save apginti. Jis visai ramiai palieka tuos žaislus, kur suaugęs per daug kišasi ir nurodinėja, ir ima kitus arba visiškai nustoja žaidęs. Ir kartais, žinoma, vaikui taip įgrįsta tie žaislai, kad net vėliau, kada tas žaislas tikrai vaikui gali būti naudingas ir priei-namas, vaikas jo purtosi, nenori į jį žiūrėti. Iš to aišku, kaip perankstyvais žaislais ir savo pamokymais galime vaikui tikrai pakenkti.

Iki 3 metų (kartais net iki 4 metų) berniuko ir mergaitės žaislai nesiskiria. Baigiant trečiuosius gyvenimo metus, pasirodo ne tik skirtingi žaislų pamėgimo, bet ir tų pačių žaislų ne vienodas vartojimas. Pav., mergaitė lėlę meiliai slaugo, vysto, o berniuko lėlė žygiuoja, ant vežimo važiuoja, šokinėja. Net ir su kaladėlėmis dabar nevienodai žaidžiama. W. Stern sako, kad to negalima aiškinti vien suaugusių pavyzdžiu, arba suaugusių sugestijomis vaikui (kad tai netinka berniukui, mergaitėms ir t. t.). Vis dėl to reikia sutikti, kad šiuo atveju suaugę turi didelės įtakos. Pav., šešerių metų berniukas su entuziazmu siuvinėja dvi dienas. Vakare jis rodo savo darbus, o tėvas nusijuokdamas sako: „ar tu mergaitė, kad siuvinėji“. Kitą dieną vaikas, paragintas siuvinėti, atsako: „tik mergaitės siuvinėja, aš nenoriu“. Nuo 4 metų jau aiškiai pasireiškia vaikų interesų skirtingumas, net tą pačią medžiagą, tuos pačius žaislus vartojant. Apskritai, berniukai mėgsta daugiau konstruktyvinę medžiagą, o mergaitės daugiau lankščią, išraiškos medžiagą, kaip, pav., dažus ir klijus[2].

2. Be to, atsimenant, kad vaikas bevartodamas žaislus lavina savo tam tikras galias, geriausias žaislas bus tas, su kuriuo vaikas galės kuo daugiau veiksmų atlikti. Yra žaislų, kurie yra skirti ypatingai kuriam nors vienam pojučiui lavinti, pav., atskirti sunkumą, dydį ir t. t. Bet tokios abstrakcijos yra negyvenimiškos, ir normaliam vaikui geriau tinka toks žaislas, kuris duoda jam progos įgyti daug daugiau patyrimų, negu vieną įzoliuotą funkciją lavinti. Žinoma, galima duoti vaikui ir šios antrosios rūšies žaislus, bet tik tada, kai jis pakankamai aprūpintas pirmąja žaislų rūšimi.

3. Estetiniu atžvilgiu žaislas turi būti tikrai gražus. M. Montessori sako, kad žaislas turįs būti toks gražus, jog pats prašyte prašytųsi į ranką paimamas[3]. Žaislas turi iššaukti vaike estetinį pasigėrėjimą ir lavinti jo skonį, arba bent jo nesugadinti.

---

[2] L. Farwell, Reactions of Kindergarten, — First — and second — grade Children to Contructive Play Materials, gen. Ps. Mon., 8, 1930.

[3] M. Montessori. Das Kind in der Familie.

Tik, žinoma, suaugusio ir vaiko šiuo atveju sprendimas dažnai nesutinka. Tyrinėjimai[4] parodė, kad net iki 10 metų vaikai labai neaiškiai ir nesavarankiškai sprendžia apie paveikslų grožį. Labiausiai juos veikia aiškios, ryškios spalvos. Atsimenant gi, kad mažo vaiko dėmesys yra nevalingas, ir vaikui reikalingi yra išoriniai akstinai, kad jo dėmesys būtų atkreiptas, aiškėja gražių ir ryškiai spalvuotų žaislų reikšmė. Vadinasi žaislo išvaizda turi kalbėti į vaiko dėmesį ir prašytis imama į ranką (svarbu spalva). Mokyklinio amžiaus pradžioje atsiranda dar vienas grožio kriterijus — tikrovė (naturalizmas). Paveikslai ir žaislai tada turi būti kuo tikslesnė tikrovės kopija. Gi tikras pasigėrėjimas meniško kūrinio forma ir turiniu pasireiškia vėliau, kada žaislai jau nebetenka prasmės.

4. Žaislai turėtų taip pat neprasilenkti su socialiniu ir doriniu auklėjimu.

Be abejo, aplinka, visuomenės nusiteikimas ir visa kita turi įtakos į vaiko žaidimus ir žaislus. Pav., mūsų surinktais daviniais 1932-33 met. beveik visi lietuvių vaikai Lietuvoje žaisdavo lenkų-lietuvių karą. Žinoma, lietuviai visada „nugalėdavo“, nes nei vienas aktyvesnis, stipresnis, sumanesnis vaikas nesutikdavo būti „lenku“. Šiandien gal rastum ir kitokių „priešų“, nes vaikai girdi suaugusiųjų skundus ir nuomones. Orlaiviai mūsų vaikams ypatingai pasidarė aktualūs nuo Dariaus ir Girėno skridimo laikotarpio. Ir dabar 4-5 metų vaikai beveik visą laiką vaidina orlaivius, net oro puolimai darosi aktualūs. Be to, neretai tenka matyti vaikus turinčius žaislus — šautuvus, brauningus, kardus ir t. t. Kažin, ar šiuo reiškiniu nevertėtų susirūpinti. Kažin, ar galima ramintis tuo, kad vaikas imituodamas šaudymą nesupranta dar tikrovės, šaudymo pasekmių. Tiesa, mes įpratę matyti tuos dalykus ir atbunkam. Bet ar negresia pavojus tokiu būdu atbukinti ir vaikus iki to laipsnio, kad jie tikro šaudymo pasekmių baisumo ims visai nejausti. Tiesa, kaikurie mūsų kaimynai „karina“ tokiu būdu savo vaikus, pagamindami net tankus, karo laivus ir kitus daiktus, tiesiog kopijuoja savo tikruosius karo pabūklus, su tam tikra mašinerija, kad vaikas išmoktų net ir elgtis su tąja mašina. Taip pat suteikiami tie patys vardai tokiems karo pabūklams ir jų kopijoms — žaislams. Bet auklėjimo ir žmoniškumo atžvilgiu, ar tai nė kriminalinis nusikaltimas. Ar būtinai reikalingi yra žaislai primenantieji žudymą, kad išaugtų aktyvūs, drąsūs, ryžtingi ir savo tėvynę mylintieji žmonės? Turbūt, niekas to būtinumo neteigs. Bet niekas, turbūt, neginčys, kad žalos vaiko sielai šiomis priemonėmis galima padaryti. Turbūt, visiems mums būtų nepriimtina duoti vaikams giliotiną ir keliasdešimt lėlių ir leisti vaiką kapoti tų lėlių galvas. Tuo tarpu, ir tokie

---

4 **A. Körperth-Tippel,** Kind und Bild. Wiener arbeiten zur päd. Psychologie. 10 sąs. Deutscher Verlag für Jugend und Volk.

žaislai buvo madoje prancūzų revoliucijos metu. Matome ką daro apsipratimas, atbukimas. Mes lietuviai mylėdami savo kraštą, bet drauge ir vaikus, turime rasti priemones išauginti mūsų vaikus tikrais tėvynės mylėtojais, bet drauge ir tikrais žmonėmis.

Taip pat netik nevaikiški, bet ir nesuderinami su doriniu auklėjimu, ypatingai su teigiamu vaiko charakterio ugdymu yra įvairūs laimės žaidimai, kurie surišti su pinigų išlošimu.

Kartais tėvams sukelia susirūpinimo vaiko palinkimas viską griauti, ardyti. Pirmoji šio griovimo stadija pasireiškia pirmaisiais gyvenimo metais ir ji visai suprantama: vaikui čia svarbu pats judesys, o ne tas produktas, kurį suaugęs, arba jis pats netyčia, padaro. Vaikas to „produkto" visiškai nepastebi ir griauna. Jis nustoja griovęs, kada jis supranta, kada galima ką nors pastatyti, padaryti. Antroji ardymo stadija atsiranda tada, kada vaikas būtinai nori daiktą išnagrinėti, suprasti, kaip jis padarytas kaip funkcionuoja ir t. t. Šiuo atveju reikia duoti vaikams tokius žaislus, kuriuos nesugadinant galima išardyti ir vėl sudėti. Daugiau rūpesčių sukelia reiškinys, kada vaikas regimai piktai, su piktu džiaugsmu viską ardo, naikina kas tik pakliūva. Šiuo atveju reikės daug kantrybės ir sumanumo sistematingai pratinti vaiką, kad jis tinkamai, net su meile elgtųsi su savo daiktais[1].

5. Nemažas yra auklėtojų rūpestis, kad vaikams pagaminti žaislai, kuriuos gauname krautuvėse yra dažnai labai nepatvarūs, nestiprūs.

Mūsų žaislų gamintojams reikėtų daugiau nusimanyti apie vaikų auklėjimo reikalus, tada gal ir žaislai pagerėtų ir nepasitaikytų tokių aiškinimų, kaip vienoje mūsų žaislų gaminimo įstaigoj pasitaikė. Pirkėja klausia stipresnių vaikams kastuvėlių, o pardavėja pateisindama turimus kastuvėlius atsako: „juk jie pigūs, tik 35 centai". Visai suprantami pirkėjos reikalavimai. Ji žinodama žaislo uždavinį ir žiūrėdama į žaislą galvojo: „ar šis žaislas tinkamai padės vaikui rinkti patyrimus, kurie yra surišti su jo vartojimu". Patyrimas jai sakė, kad vaikas mėgsta kasti su kastuvėliu[2], o šisai, tuo tarpu, neatitinka savo uždaviniui. Pratinti gi vaiką prie dažno daikto — žaislo sugadinimo (ir tai pateisinama, nes esąs pigus), reiškia auklėti vaiką taip, kad jis nebrangintų daiktų, vadinasi, už 35 centus pirkinėti vaiko ydą. Šis kastuvėlis yra tik pavyzdys, bet šią ypatybę turi dauguma rinkoje esančių žaislų. Visi žaislai, kurie vaiko vartojami ne pagal tikslius suaugusio nurodymus ir dažnus priminimus lengvai sugenda, turėtų būti pašalinti. Nenuostabu, kad kai

---

[1]. M. Montessori, „Selbsttätige Erziehung im frühen Kindesalter" Verlag. Jul. Hoffmann, Stuttgart.

[2]. Tenka išgirsti, kaip motina ir vaikas kalbėdami apie žaislus linksniuoja „viedriukas", „lopetėlė" ir t. t., o laikas jau žmoniškai, lietuviškai vadinti žaislus.

kurie auklėtojai žaislus specialiai užsako pas stalius ir kitus amatininkus ir moka, žinoma, žymiai brangiau, o neperka žaislų krautuvėse. Taip jie nori duoti vaikui prasmingą žaislą ir apsaugoti jį nuo auklėjimo klaidų. Vaikas, be abejo, turi išmokti tinkamai elgtis su žaislu ir beaugančiam vaikui, kuris vis darosi vikresnis, sumanesnis, atsargesnis, savarankiškesnis, duosim ir tokių žaislų, kuriuos jis turės atsargiau vartoti (bet palaipsniui ir neperanksti). 3—4 metų vaikams galima duoti ir dužtančių žaislų. Baimė, kad vaikas gali viską sudaužyti, yra nepagrįsta. Tą parodo vaikų darželių praktika su vaikais iš tų šeimų, kuriose vaikui leista iš mažens dalyvauti namų ruošos darbuose.

Be žaislų, kurie turi auklėjančios prasmės ir yra patvarūs, gali būti dar žaislų turinčių atsitiktinės laikinos reikšmės. Jie duodami vaikams nepaprastomis progomis, vaikų šventėms; jų uždavinys dažniausia baigiasi laikinu vaiko dėmesio, džiaugsmo sužadinimu. Be abejo, tada negalvojama tiek daug apie daikto patvarumą, jo pritaikymo vaiko reikalams progų gausumą ir t. t., nes šių žaislų „gyvenimas“ paprastai trumpas.

6. Vaikų žaislai turi patenkinti ir higienos reikalavimus. Mažiems ir net paaugusiems vaikams skiriami žaislai turi būti lengvai valomi, plaunami, nes maži vaikai labai jautrūs nešvarumų infekcijoms. Be to, mažiesiems skiriami žaislai turi būti be aštrių kraštų, stačių kampų, neturėti lengvai atitrūkstančių dalių[1]. Štai pavyzdys: vaikui duodama lėlė. Po trumpo laiko vaiko nosis kraujuota — lėlės kepurės aštrus kraštas įbrėžė. Motina tada apžiūri lėlę ir pašalina visus aštrius kampus ir kraštus. Vėl po trumpo laiko vaikas kažką čiulpia, kramto ir nuryja. Lėlė vėl apžiūrima — lėlės kepurės viršuje buvo bumbulas, dabar jo ten nebėra, o nukenčia vaiko vidurėliai.

Mediniai daiktai turėtų būti padaryti be vinių ir neskylančio medžio. Labai maži daiktai mažiesiems neduodami, nes nepaprastai greit jie gali patekti į ausį, nosį, ar burną. Taip pat neduodami vaikams smailūs daiktai (žirklės, adatos ir kitos darbo priemonės, kad ir bukais galais!). Vaikams skiriami pieštukai ir dažai turi būti be nuodingų priemaišų (chemiški pieštukai jokiu būdu neduodami!). Daiktų ir darbų, sukeliančių dulkes, reikia vengti. Pav., intensyviai bepiaudamas piūkleliu vaikas įkvėps medžio dulkes.

Jau anksčiau buvo minėta, kad vaikams reikia leisti laisvai žaisti, suaugęs turi susilaikyti su savo nuolatinėmis pastabomis ir pamokymais. Paprastai vaikai patys žino ką su žaislu veikti. Suaugęs neatsisakys, be abejo, padėti, kai vaikas jo prašys, bet ši pagelba neturi būti pergausi. Suaugęs taip pat žiūrės, kad vaikas pratintųsi prie tvarkos ir betiksliai negadintų daiktų. Vaikas įpratęs nuolatos žaisti su suaugusiu, paskui nemoka vienas

[1] Ir vaiko baldai turi pasižymėti tomis ypatybėmis.

J. L.

Drobė ir krizis

Karštoms vasaros dienoms atėjus ne viena mergina susirūpina — iš ko pasisiūti lengvą ir praktišką kasdienai dėvėti suknelę? Motinos irgi nesugalvoja, kaip čia vaikučius lengvai ir gerai plaunamos medžiagos rūbeliais apvilkus? Nagi drobė, gerbiamosios ponios ir panelės, — mūsų seselių ir motinėlių verpta ir austa drobė. Šiandie drobės mada vis stiprėja. Mūsų gimnazistų ir gimnazisčių vasarinė uniforma drobinė. Mūsų miestų ir miestukų žydės jau bus metai kiti, kaip pradėjo dėvėti drobines sukneles. O prisiminkime praeitų metų vasarą — daug mūsų šviesuolių dėvėjo drobines sukneles. Drobė žygiuoja visu frontu ir šiemet — betrūksta, kad vieną dieną pamatytume tą liaudies išdirbinį moderniškiausiame madų salone. O jau būtų laikas.

Drobės geri privalumai piršte perša mums šį audinį. Drobė gerai skalbiasi, nesilamdo, sugeria prakaitą yra stipra ir t. t.

Iš drobės seniau gamino visus baltinius. Vėliau, atpigus medvilnės siūlų ir audinių gamybai, drobė, ypač miestuose, ima užleisti vietą visokiems kartunams ir k. Žinoma, ji iš miesto buvo išuita tik tokio pavydalo, kokią ją pagamina kaimas: namų darbo. Iš užsienio fabrikų pargabenti drobiniai audiniai visada

---

žaisti, yra nesavarankiškas. Mažo vaiko išsivystymas reikalingas, kad jam būtų leista pakankamai vienam žaisti. 3—4 metų vaikas reikalingas vienmečių draugų žaidimams. Žinoma, geriausia šiuo atveju vieta yra vaikų darželis.

Vaiko žaislai turi būti taip sudėti, kad vaikas visada, kada nori, galėtų pasiimti norimus žaislus. Ne tik žaislai reikalingi, bet ir žaidimo vieta. Pradžioje (maždaug iki 6 mėn.) užtenka vaikui vietos lovelėje arba vežimėly, bet kada jis iš vietos juda, tada geriausia jam parūpinti gardelį. Antraisiais gyvenimo metais ir gardelis pasidaro ankštas; vaikas reikalingas atskiro kambario. Anksčiau jo žaislai galėjo būti sudėti į maišą, pintinę, o dabar jam reikia nuosavos, jam pritaikytos, spintos, kur jis gali savo turtus sukrauti ir tinkamai manipuliuoti. Vaikas mėgsta ant žemės gulėdamas, ar sėdėdamas, žaisti, todėl jo žaidimų kamputy gera patiesti lengvai valomą, šiltą patiesalą (kilimą). Vaikui dabar reikalingas ir stalelis ir kėdutė, kurie būtų pritaikyti jo ūgiui ir jėgoms. Pamažu šis žaidimų kamputis artinantis mokyklos amžiui, tampa darbo kampu.

Vaikui reikalinga žaidimo vieta ir lauke. Ypatingai kai vasaros dienas vaikas praleidžia žaisdamas lauke nuo ryto beveik iki vakaro.

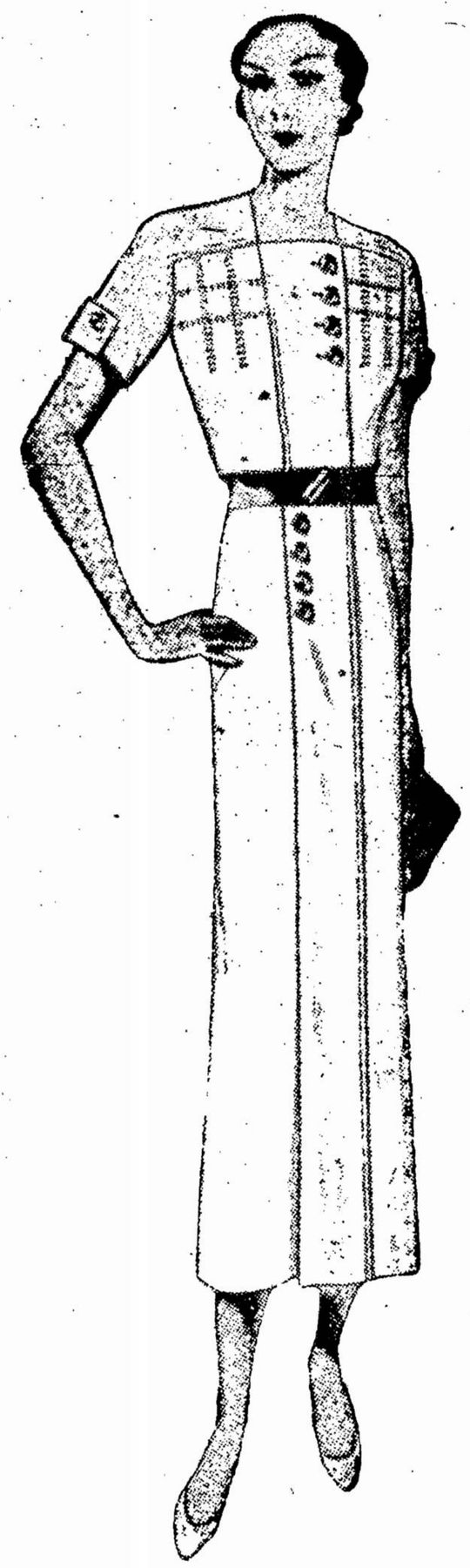

Drobinė suknelė, papuošta mereškomis ir drobinė suknelė papuošta siuvinėjimu.

„Moters“ klišės

buvo vartojami ne tik lovos, stalo, virtuvės, bet ir kūno skalbiniams. Bet tokia aukštos kokybės drobė yra visada brangesnė už medvilnės audinius ir ją tegali vartoti tik labiau pasiturintieji. Taip yra ir dabar, nes savo krašte pagamintų aukštos kokybės lininių audinių neturime. Turime tik namų darbo drobę. Tad ir kalbėsime apie ją.

Iš namų darbo drobės galima pagaminti netik lovos, stalo ir virtuvės baltinius, kuriuos gali vartoti su pasigėrėjimu ir labiausiai rafinuotų pomėgių bei estetinio skonio šeimininkės, bet taip pat didelę dalį kūno skalbinių ir net viršutinius drabužius vasarai.

Jau minėjome, kad gimnazistų vasaros uniforma yra drobinė. Įrodyta jau, kad namų drobė tinka ir elegentiškoms ponioms bei panelėms — suknutės, apsiaustėliai ir k. Drobė tinka ir darbo apsiaustams (chalatams). Drobinis darbo apsiaustas nė kiek

Puošnūs drabužiai vasaros kaitroms iš plonučio lininio audinio.

Paskutinės laidos vasarinių suknelių modeliai.

Didžioji Virėja

Praktiškas vadovas šeimininkėms pagal E. Malachoviec. Spaudai paruošė V. Varnienė. „Sakalo“ leidinys

Lietuvių kalba šeimininkės namų ūkio sričiai literatūros beveik visai neturi. Nėra taip pat ir virimo receptų knygos. Paskutiniu laiku išėjo didelė 790 pusl. knyga „Didžioji Virėja“. Tačiau, gaila, kad ir ši knyga to trūkumo neužpildys. Gaila, kad knygos leidėjai ir vertėja pasirinko pasenusią literatūrą ir ją mažai pritaikytą mums patiekė. Dar blogiau, kad knygoje yra nedovanotinų klaidų. Taip, pav., knygos pradžioje yra skyrelis „Patarimai“. 6 pusl. parašyta: „Jei jautiena per šviesi, tai rodo, kad gyvulys nebuvo visiškai sveikas“. O tuo tarpu šviesi jautiena gali būti taip pat ir jauno gyvulio ir tada, kai piaunant gerai nutekėjęs kraujas. Toliau sakoma: „gera mėsa neturi jokio kvapo“ — bet juk šviežia mėsa turi natūralų mėsos kvapą, dėl kurio negalima sakyti, kad mėsa bloga. Arba tame pačiame puslapy sakoma: „jautieną galima naudoti tik po 2—3-jų dienų gyvulį papiovus“. O viena eilute žemiau vėl parašyta: „jaučio piauto prieš 2—3 dienas, virta ar kepta mėsa būna ne taip skani, kieta ir sunkiai virškinama“. Tai kaip čia suprasti? Juk tik ką papiauto gyvulio mėsa, netinka gaminimui — ji turi 1—2 dienas ar ilgiau mortifikuotis. Vis tame pačiame puslapy vėl parašyta: „šaldyta mėsa yra šiek tiek mažiau maistinga“, arba vėl: „reikia mėsą saugoti, kad kartą sušalusi neatidrėgtų (gal neatšiltų?)*, nes pakartotinai atšaldyta mėsa nustoja daug maistingumo“ — Pakartotinai atšaldyta mėsa greičiau genda, bet maistingumo nustoti negali.

7 puslapy parašyta: „mėsą prieš vartojant, reikia kelias valandas mirkyti šaltam vandeny“. Bet juk šaltam vandeny ištirps kai kurios aromatinės ir maistingosios medžiagos, užtai ne tik nereikia mirkyti, bet ir mėsa plaunant reikia stengtis skubiai numazgoti. Tuose kraštuose, kur švarumo ir sanitarinė priežiūra gyvulius piaunant ir mėsą pergabenant yra patikima, ten mėsos visiškai neplauna. Žinoma, kas kita inkstų ir smegenų mirkymas, čia su autore galima sutikti.

Keistas patarimas (7 pusl.) pataisyti „ne visai šviežias kojas ir galvą“. Čia patariama gerai numazgoti, nusvilinti, o mėsa būsianti nebekenksminga.

---

neblogiau bus dėvimas virtuvėje, laboratorijoje ar prekybos įstaigoje už jo konkurentą kokios nors importuotos medžiagos apsiaustą. Taip pat kelionės apsiaustai nuo dulkių gali būti drobiniai. Ir daug dar kur galima pritaikyti drobę, reikia tik sumanumo ir — tas svarbiausia — drąsos iškelti aikštėn tą, kas nors sava, bet vertinga.

Be to, turime atsiminti ir tą, kad dėvėdamos namų darbo drobę pirksime ją iš ūkininkų ir tuo remsime juos ir visą krašto ūkį. Nes skatinsime namų pramonę, kuri yra visos mūsų pramonės pradžia ir pagrindas.

*) E. St.

Kirminus, mėsos paviršiuje taip galima pašalinti, bet pataisyti gendančios mėsos (pūvančių audinių) — negalima. Sugedusia mėsa, ar ji bus svilinta ar ne. galima ir nusinuodyti.

7 pusl. vienas skyrelis pavadintas „jautienos maistingumas" o tuo tarpu ten kalbama apie virškinimą, kuris taip pat klaidingai nusakytas.

8 puslapy — sakoma, kad nugraibytos putos reikia virti atskirai, o paskui duoti silpniems ir mažakraujams. Tai dar negirdėtas vaistas. Reikia sveikatos departamente užpatentuoti.

9 pusl. taip parašyta: „kiaulienoje, **kaip visi žino**, yra trichnino ir fino bacilų". Pirmiausia reikia sakyti ne trichnino, bet trichinų (kirmėlaitės) ir ne fino, bet virių (t. y. soliterio gemalų). Ir trichinos, ir viriai yra ne **bacilos**, bet parazitai. Tačiau, ypatingai trichinos, yra labai retai pasitaikantis parazitas. Viriai mėsoje dažniau pasitaiko, bet ten, kur yra sanitarinė priežiūra, nei viriuota, o tuo labiau trichinuota mėsa rinkon neišleidžiama.

Panašių klaidų ir nepagrįstų teigimų čia rastume dar gana daug, bet jų daugiau nebeminėsiu, tik tenka ypatingai pasigailėti, kad nors mūsų šeimininkės ir šiaip dažnai remiasi „prietarais" ir klaidingomis žiniomis, dar ir toliau panašiai „mokslinamos".

Dėl pačių receptų tenka pasakyti, kad daugumoj jie yra gana brangūs, ir net mažai pritaikomi. Pav., beveik kiekvienai sriubai pagaminti reikia vartoti 2 ar 3-jų rūšių mėsą. Pats gaminimas sunkus: — čia visiškai neturima galvoj laiko ekonomijos, indų sutepimo ir t. t. Be to, tų receptų galėjo būti daug mažiau, nes daugeli s receptų pasikartoja, gal tik truputį pakeičiant produktų kiekį, bet praktiškai, pav., sriuboms gaminti, nesudaro žymesnio skirtumo vartojant 1/4 kg. mėsos daugiau ar mažiau.

Tarp kitų pastabų ypatingai krinta į akį tokia pastaba: (250—251 pusl.) „Jeigu kalakutą reikia tą pačią dieną piauti ir kepti, tai kalakutui reikia įpilti į gerklę šaukštą acto ir palikti vieną tvarte, kad gerai įšsibėgiotų, tuomet mėsa ir tą pačią dieną bus skani ir minkšta". — Prie šitos pastabos stinga tik patarimo gyvą kalakutą kepti — gal krosny dar geriau išsibėgiotų, negu išdėginus jam actu gerklę ir vidurius. Mano manymu, tai sadistiška. Tą pačią pastabą radau ir 244 pusl. kalbant apie vištas.

Knygos kalba labai bloga. Kultūringa šeimininkė jau vien dėlto tos knygos pamėgti negalės. Net svorio saikavimas nepakeistas kilogramais, o palikta visur svarai. Tai nedovanotina!

Pastabų galima būtų dar daug prirašyti, bet užteks ir tiek. Manau pačios šeimininkės jų susiras —

Žinoma, negalima pasakyti, kad čia nėra ir gerų receptų. Jei tik knyga būtų nors ir mažesnė, o tuo pačiu pigesnė, bet receptai parinkti tokie, kurie tinka mūsų laikams, jei vieton tų klaidingų ir padrikiai išmėtytų pastabų, būtų duota teisingų ir naujesnių žinių — šeimininkės ja būtų tikrai apsidžiaugusios ir dėkingos vertėjai ir leidėjams.

E. Starkienė

APŽVALGA

MOTERŲ KOVOS DĖL SAVO TEISIŲ

Kandidatų į tautos atstovybę tarpan pateko tik viena moteris. Tąja vienintele yra Šiaulių apygardoje išstatytoji kandidatė ponia E. Klupšienė. Tai 39 metų amžiaus ūkininkė. Už pasidarbavimą visuomenei apdovanota Nepriklausomybės medaliumi ir šiaulių žvaigžde. Gyvena Šiauliuose.

Mokytojos į talką L. K. Moterų Dr-jai. L. K. Moterų Dr-jos visuotinos konferencijos įvykusios š. m. gegužės mėn. 6 — 8 dienomis suvažiavusios atstovės nusiskundė, kad paskutiniais laikais mokytojos vengia padėti L. K. Moterų Dr-jai kultūros darbe, nes nenori turėti dėlei to nemalonumų iš savo tiesioginių viršininkų. Konferencija konstatavusi, kad krašto kultūrinimo darbas geriau vyksta per susiorganizavusią visuomenę, ir kad L. K. Moterų Draugija yra daugiausia sodiečių organizacija, įgaliojo Centro Valdybą nusiųsti delegaciją, pas J. E. Poną Švietimo Ministerį prašyti, kad Švietimo Ministerija netrukdytų mokytojoms patalkinti L. K. Moterų Draugijai.

Tuo reikalu š. m. gegužės mėn. 12 d. Centro Vald. Pirmininkė p. M. Galdikienė ir Konferencijos prezidiumo narys p. M. Sidaravičienė lankėsi pas J. E. p. Švietimo Ministerį. Ponas Ministeris, išklausęs Konferencijos prašymo pareiškė, kad jis aukštai vertina kiekvieną mūsų kaimo kultūrinimo darbą ir tie, kurie prie to darbo prisideda, gali būti tik pagiriami, o ne peikiami. Švietimo Ministerija nedaro jokių trukdymų mokytojoms prisidėti prie L. Kat. Moterų Dr-jos kultūrinio veikimo. Mokytojo darbas nesibaigia mokykloje su mokiniais. Jis turi jausti pareigos palaikyti glaudžius santykius su savo apylinkės žmonėmis. „Jeigu kartais atsirastų kokiose nors vietose trukdymas iš Šviet. Ministerijos darbininkų pusės, prašau mane apie tai painformuoti,“ — baigė Ponas Ministeris. Labai džiugu, kad tas klausimas liko pagaliau išaiškintas. Dabar mokytojos drąsiai gali eiti dirbti su kaimo moterimis.

Moderniajam Egipte iš visų moterų reikalavimų didžiausį pasipriešinimą sutinka reikalavimas panaikinti poligamiją (daugpatystę). Tuo metu, kai moterys dėstė vyriausybės atsto-

vams savo reikalavimą panaikinti poligamiją, krašte būta net protesto demonstracijų prieš jas. Kiek žinoma, visos kitos muzulmoniškos valstybės šį nelemtą poligamijos paprotį įstatymais uždraudė ir pasmerkė. Egypte aukštesnieji ir vidutiniai luomai poligamijos irgi beveik nepraktikuoja. Bet plačiosios masės, liaudis šiuo atžvilgiu dar tebesitvarko senoviškai. Mat ūkininkas savo žmonas ir iš jų sulauktą prieauglį naudoja savo ūky kaip darbo jėgą. Vadinasi jo šeimos santvarką apsprendžia ekonominiai motyvai.

Nobelio premijos laureatė Joliot Curie (žinomos radiumo išradėjos Marijos Sklodowskos — Curie duktė). Ji įeina į naują prancūzų vyriausybės sąstatą sveikatos viceministere. Kokia priešginybė — nors moterys Prancūzijoje neturi politinių teisių, bet joms pavedamos tokios atsakingos pareigos.

Prancūzės senato posėdy. Birželio 1 d. įvyko prancūzų senato posėdis, kuris užtruko tik apie 15 min. Posėdžio metu buvo pasakyta kalba buv. teisingumo ministeriui Cheranui pagerbti. Po to sufražistės iš tribūnų pradėjo mėtyti lapelius, kuriuose, tarp kitko, buvo išspausdinti šie žodžiai: „Geriausių linkėjimų, tačiau mūs neužmirškite“. Keletas damų iš salės taip pat numetė į senatorių tarpą keliolika mažų ryšulėlių, kuriuose buvo kojinės su parašais: „Net jeigu jūs mums ir suteiksite teisę balsuoti, mes vis vien adysime jūsų kojines. Nebijokite“. Prie senato rūmų buvo susirinkęs didelis sufražisčių būrys.

Moterys ir masonai. Dr. Lazdonė, nagrinėdama masonų nusistatymą moterų atžvilgiu, „Ryte“ rašo: Prancūzė moteris neturi jokių politinių teisių: negali rinkti, nė būti renkama nei į tautos atstovybę, nei į savivaldybes. Taip pat kai prancūzė ištekа, ji netenka beveik visų civilinių teisių ir tampa šiuo atžvilgiu tikra mažametė. Tai yra vienas faktas.

Kitas faktas yra tas, kad jau penkiasdešimt paskutinių metų didžiausios įtakos viešajam, politiniam Prancūzijos gyvenimui turi masonų ložės: jos inspiruoja įstatymus, diriguoja valdžios darbus ir turi lemiančios reikšmės vyriausybių sąstato parinkimo atžvilgiu.

Kaip suderinti tuos du faktus? Juk masonai visur skelbiasi esą, šviesos, laisvės, visokios pažangos, žmoniškumo ir visų kitų gėrybių nešiotojai ir dalintojai, ir vistiek jie, o ne kas kitas, ir tai oficijaliai, yra dideli moterų teisių lygybės su vyrais priešai. Jau kelis kartus po karo buvo iškeltas tas klausimas ir spaudoj, ir parlamente. Atstovų rūmai jau tris kartus po karo pripažino principe tą teisę moterims, tačiau atitinkamas įstatymas, suteikiąs moterims aktyvią balso teisę, negalėjo iki šiol išvysti pasaulio, nes tam visomis savo galiomis priešinasi masonų ložės. Ir jiems iki šiol pasisekė manievruoti. Kai moterų teisėms palanki spauda (o tokios Prancūzijoj daug) pradeda kampaniją už suteikimą moterims politinių teisių, visuomenės opinijai šiuo klausimu nuraminti, masonų ložės įsako savo adeptams atstovų rūmuose balsuoti principe už moterų teisių lygybę, o savo broliams senate— balsuoti prieš. Ir taip, įstatymas praeina vienuose rūmuose, o yra numarinamas antruose. Bet visuomenės opinija iškėlė to manevro šlykštumą ir masonams nebeliko nieko kito, viešajai opinijai spaudžiant, kaip tik vėl persvarstyti savo taktiką feminizmo atžvilgiu. O bendrai, viešoji opinija prancūzų masonams yra labai nepalanki, ir masonai gyvena labai sunkias dienas. Nebūdavo dienos, kad, ryšium su Stavickio afera ir su ja surištais įvykiais, prancūzų laikraščiuose nepasirodytų sunkiausių kaltinimų masonų adresu. Su jų vardu rišami visi didieji nusikaltimai, jų aktyvan buvo ir tebėra įrašomi visi visuomenės ir politikos gyvenimo nešvarumai. Kai prieš juos sukilo ir moterys, jiems teko susigalvoti. Ir 1934 ir 1935 m. Grand — Oriento konventai vėl susiduria su feminizmu.

Jau dabar konstatuojama, kad politinė prancūzės emancipacija yra dienų klausimas ir kad to judėjimo niekas nebegali nuslopinti. Jeigu kas tai mėgintų daryti, tas būtų panašus į tą, kuris norėtų sulaikyti visu greičiu lekiantį traukinį nuoga krūtine. Tą natūralinę evoliuciją galima šiaip taip lėtinti, tormozuoti, bet negalima jos visai nuslopinti. Tai pačių masonų žodžiai, ištraukti iš jų oficijalinių biuletenių.

Dėl ko masonai taip bijo balsuojančios prancūzės? Dėl vienos paprastos priežasties: *jie bijo, kad leidus balsuoti prancūzų moteriai, jos balsai nenusvertų rinkimų svarstyklių lėkštės į priešingą dabartinę pusę.* Prancūzų moteris, masonų nuomone, esanti perdaug prisirišusi prie Katalikų Bažnyčios ir 3 milijonus narių turinti katalikių moterų sąjunga yra tas baubas, kuris persekioja prancūzų masonus kiekvieną valandą, kai tik iškyla klausimas apie moterų teisių lygybę. Baimė netekti užimtų politinių ir kultūrinių pozicijų liepia nusigręžti nuo visokios teisybės ir šviesos ir pasidaryti šlyksčiausiais veidmainiais. Masonai, galop, yra tokie pat ir visuose kituose klausimuose. Tat kas nuostabaus, jeigu ir su jiems nieko gero nežadančiu prancūzų feminizmu nėra pakeliui?

MŪSŲ LIAUDIES MENAS LENKŲ RANKOSE

Būdama Vilniuje labai nustebau, pamačiusi vienoje lenkų valdžios įstaigoje ant sienos iškabintus mūsų lietuviškus, spalvotus audinius. Pasirodo, kad lenkai okupantai mėgsta mūsų kaimo dirbinius, juos brangina, platina ir savinasi.

Buvau krautuvėje „bazare“ panašų į mūsų „Marginius“. Visur tik mirga lietuviški aiškūs raštai, visur lietuviška dvasia, pilkosios ir baltosios drobės, mūsų sesių vilniečių darbas. Čia kybo skrybėlaitės pasiūtos iš drobės, ten ištiestos gražiais raštais staltiesės ir servetėlės, toliau akį traukia žinomas, gražiosios Vilniaus krašto verbos, įvairūs gražūs medžio dirbiniai ir odinės naginės.

Krautuvės vedėja (kilusi iš N. Lietuvos) maloniai man viską parodė ir aiškino, kad tai lenkų liaudies darbeliai. Pasakiau jai, kad tai lietuviški audiniai, lietuviški raštai pagaminti lietuvių rankų. Ji nenoromis pasakė: „taip... ir Lietuvoje panašius gamina“, bet nenorėjo pripažinti, kad čia Okupuotoj Lietuvoj gamina juos lietuvės.

Ta ponia, „bazaro“ vedėja, baigusi dailės skyrių Vilniaus universitete ir audimo studiją, be vedėjos pareigų eina taip pat ir instruktorės pareigas. Du sykiu į savaitę ji važiuoja į kaimus, užsako ir perka visus audinius iš pirmųjų rankų pigia kaina.

Visos lenkų valdžios įstaigos Vilniaus krašte puošiamos lietuviškais audiniais. Priėmimo kambariuose patiesti gražūs kilimai, baldai iš vietinio medžio, vietinio darbo, apmušti lietuviškais audiniais.

Bazaro vedėja pasisakė, kad ji kviečiama ir Varšuvon, jai reikia įrengti valdiškas patalpas ir įsigyti naujus baldus. Ji apžiūri patalpą ir sudaro projektą, kokie baldai ir kokios spalvos audiniai tiktų minimai patalpai. Jei projektas priimtas, ji vykdo ir prižiūri užsakymą.

Tai sektinas pavyzdys, nes duodamas uždarbis vietos gyventojams ir pinigai už brangius baldus ir puošnias medžiagas neina į užsienį. Tokiu būdu plačiau propaguojami liaudies dirbiniai, mokama suįdominti pirkėjus ir dėlto kaimo dirbiniai labai noriai perkami ir jais puošiami butai. Gyventojai taip pat puošiasi ir rengiasi lietuviško darbo audiniais. Varšuvoj atidaryta liaudies dirbinių krautuvė turi didelį pasisekimą ir ten gausiai plaukia lietuviški rankdarbiai, ypač pagarsėjo „Vilniaus linas“.

Malonu konstatuoti, kad ir vilnietės lietuvės susirūpino lietuvių liaudies menu, ruošia Vilniaus krašte parodas, kurios domina ne tik vilniečių lietuvių, bet turi pasisekimo ir kitų tautų žmonių tarpe. Vilnietės inteligentės subruzdo steigti rankdarbių kursus ir ragina kaimietes lietuves neišsižadėti savo meniškų audinių, priejuosčių, pirštinių, rankšluoščių ir t. t. Ir Nepriklausomoj Lietuvoj suruoštos austinių, kaišytinių liaudies dirbinių kilimų ir

pritaikomų dailės gaminių parodos aiškiai parodė visuomenės susidomėjimą, nes eksponatai buvo bematant išpirkti ir jie puošia mūsų butus neblogiau už užsieninius. Tą patį galima būtų pasakyti ir dėl moderniškų lietuviškų baldų. Parodoj jų buvo nemaža, daugūma skoningi, o svarbiausia mūsų lietuviško medžio, o ne kokio užsienio raudono ar riešuto medžio, ir apmušti mūsų lietuviško rašto audiniais.

Sveikintina jau kelintą vasarą prigijusi mada nešioti drobines sukneles, ir pigu ir sveika, o svarbiausia palaikoma namų pramonė. Taip pat gražu, kad kasmet per tautines iškilmes, šventes, lietuvės moterys vis dažniau puošiasi gražiais tautiniais rūbais. Malonu taip pat, kad kai kurios moterų organizacijos propaguoja tautinius rūbus ir rūpinasi tautiniu menu.

Čia kaip tiktai viena iš tų sričių, kur moterys galėtų būti iniciatorės, propagandistės ir vykdytojos, nes nuo moters gero skonio daug pareina, kad butas bus įrengtas pigiai, jaukiai, lietuviškai ir nevaikomos užsieninės mados.

F. Grigonienė

NEKALTAI PRADĖTOSIOS ŠV. PANOS MARIJOS SESERŲ KONGREGACIJA
arba
VARGDIENIŲ SESERYS

Atsiradimas. Visais krikščionybės amžiais vienuoliškasis gyvenimas turėjo labai daug pasekėjų. Visos tautos jam yra atidavusios savo duoklę. Neatsilikome šioj srity ir mes. Tik kaip mūsų krašto bažnyčiai, taip ir jos vienuolynams teko pergyventi skaudūs rusų priespaudos laikai. Po lenkmečio, (po 1863 m. sukilimo), rusų valdžia daug vienuolynų uždarė, naujų steigti neleido, o tuos, kuriuos paliko, pasmerkė išmirti, nes neleido priiminėti naujų kandidatų. Lietuvaitės, norėdamos pasirinkti vienuolišką gyvenimo būdą, nebeturėjo nė vienos lietuviškos kongregacijos ir stojo čia pas lenkes, kurios rusų priespaudos laikais sugebėjo įsisteigti daug slaptų kongregacijų, arba vyko ieškoti prieglaudos pas kitas svetimas tautas.

Toji nenormali padėtis labai skaudino tikinčiųjų lietuvių patrijotų širdį. Ypač tuo reikalu sielojosi dar prieš karą Didysis Lietuvis, šventos atminties vyras, ark. Jurgis Matulevičius. Jam jau buvo pasisekę 1909 m. atgaivinti rusų valdžios sugniuždintą Marijonų Kongregaciją ir Šveicarijos Friburge pradėti ruošti naujas marijonų eiles. Jis dabar galvojo ir apie lietuviškos kongregacijos įsteigimą lietuvaitėms. Jau buvo bemanąs padėti tam darbui pradžią Šveicarijoj: pagal tą Matulevičiaus sumanymą, lietuvaitės norėdamos būti vienuolėmis, turėjo vykti į Šveicariją

ir ten pabaigusios novicijatą, grįžti į Lietuvą dirbti katalikų visuomenės naudai. Tačiau Didysis karas suardė tą pirmykštį kun. Matulevičiaus planą. Pirmoji lietuviškoji kongregacija Lietuvoj tegalėjo atsirasti tik Lietuvos nepriklausomybę paskelbus. Tos kongregacijos pilnas vardas yra: *Nekaltai Pradėtosios Šv. Panos Marijos Vargdienių Seserų Kongregacija.* Populiariausias jos vardas yra *Vargdienių Seserys.* Jos steigėjas yra tas pats arkiv. Matulevičius, kuris jau prieš D. karą buvo sudaręs tokios kongregacijos steigimo planą. Jis parašė ir tos kongregacijos įstatus ir iki pat savo mirties buvo artimas jos globėjas ir patarėjas. Šios kongregacijos įstatai 1918 m. spalių 15 d. to meto J. E. Seinų vyskupo Antano Karoso buvo patvirtinti. Tą pat dieną, tam tikru vyskupo dekretu, buvo kanoniškai įsteigta ir pati kongregacija.

Kongregacijos tikslas. Bendrasis kongr. tikslas yra Dievo garbė ir siekimas krikščioniškosios tobulybės. Šio tikslo seserys siekia įsipareigodamos bendrai gyventi ir apsiimdamos paprastais viešaisiais įžadais vykinti tris Evangelijos patarimus: skaistybės, klusnumo ir neturto.

Specialusis šios kongregacijos tikslas yra žmonių dorinimas ir vedimas prie Dievo dirbant įvairiose katalikiškojo veikimo srityse. Šio tikslo siekdama kongregacija stengiasi, pagal išgales: a. aprūpinti savo narius reikiamu mokslu bei specialybėmis; b. mokyti, auklėti bei katekizuoti vaikus; c. laikyti ir vesti bendras ir specialias, aukštesnes ir žemesnes mergaičių auklėjimo bei mokymo įstaigas, k. a. institutus, gimnazijas, įvairias amatų, žemės ūkio, namų ruošos bei pradžios mokyklas, vaikų darželius, kursus, oratorijas, bendrabūčius ir kitas panašaus pobūdžio įstaigas; d. leisti, spausdinti bei platinti geras knygas ir laikraščius; e. laikyti ir vesti ligonines, senelių bei našlaičių prieglaudas; f. dirbti katalikiškose vaikų, mergaičių bei moterų organizacijose ir apskritai, padedant vargstantiems ir tarnaujant visuomenei, visu uolumu platinti Kristaus karalystę žemėje.

Kaip matyt iš šių tikslų ir tiems tikslams pasiekti naudojamų priemonių, ši kongregacija neužsidaro su savo nariais vien tik maldai ir dvasios lavinimams, bet eina plačiai į žmones ir užsiima apaštalavimo darbais. Šios kongregacijos kelią ir pobūdį yra nurodęs pats jos Steigėjas ark. Matulevičius šiais žodžiais: „Iš vienos pusės seserys tegul būna atsidėjusios maldai, mąstymui ir kitiems maldingiems darbams, o iš kitos pusės, tegul būna taip atsidavusios kitų išganymui, tobulinimui ir patarnavimui, kad šiuodu tikslu sutaptų į vieną, kad vienas nekliudytų kitam, bet vienas kitam padėtų“. Tai tikras apaštališkojo vienuolyno kelias.

Kongregacijos darbo plotai. Švietimo darbai. Kongregacija vienu iš savo uždavinių laiko vaikučių mokymą ir auklėjimą. Dėl to kongregacija stengiasi pati organizuoti pradžios

mokyklas arba imasi vesti kitų asmenų ar organizacijų suorganizuotas. Šiuo tarpu seserys veda pradžios mokyklas Marijampolėj, Telšiuose ir Švėkšnoje.

Šalia pradžios mokslo seserys kreipia dėmesį į priešmokyklinį vaikučių auklėjimą vaikų darželiuose ir vasaros vaikų aikštelėse. Šiuo metu kongregacijos seserų yra vedami dešimts vaikų darželių Marijampolėj, Telšiuose, Utenoj, Vilkavišky, Šilalėj, Kud. Naumiesty, Šakiuose ir Alytui. Vasaros metu seserys yra kviečiamos daugely vietų vesti vaikų vasaros aikšteles, tačiau dėl žmonių stokos negali visų besikreipiančiųjų prašymų patenkinti.

Labai daug seserų pastangų padedama bemokant katekizmo tuos vaikus, kurie nėra jų globoje kaip mokyklų mokiniai. Tos parapijos, kurių ribose gyvena seserys, *vaikų katekizacija* turi iš jų nemaža paramos. Nemažiau seserų pastangų kreipiama padedant auklėti vaikus per Angelo Sargo Vaikų Sąjungą.

Nemažiau rūpi Kongregacijai ir jaunų mergaičių auklėjimas ir mokymas. Iki šiol daug jėgų padėjusi socialinės globos darbams, kongregacija neturėjo pakankamai savųjų jėgų pavyzdingai mergaičių gimnazijai įkurti. Bet tokiai įstaigai reikalingos jėgos yra pamažu rengiamos ir gal jau netoli toji diena, kada visais atžvilgiais moderniška gimnazija galės atsirasti Lietuvoj ir kuri turės savo uždaviniu ruošti mergaites ne vien tik universitetui, bet, kas svarbiausia gyvenimui.

Tuo tarpu šioj darbų srity kongregacija tenkinasi, kur galima, tik mergaičių moksleivių pensijonų laikymu. Jų tuo tarpu yra Utenoj, Marijampolėj, Vilkavišky.

Paskutiniais metais kongregacija ėmėsi rūpintis ir specialiomis mergaičių mokyklomis. Dabar savo žinioj turi žemesn. žemės ūkio mergaičių mokyklą Karklinių dvare, netoli Keturvalakių. Po trijų metų seserų pastangų šioji įstaiga yra tapusi visai gražiu kultūros židiniu.

Be to, kur seserys yra prašomos ir kiek jų jėgos leidžia, jos padeda moterims ir mergaitėms organizuodamos joms namų ruošos, kulinarijos, higijenos ir k. kursus ar paskaitas.

Socialinės globos darbai. Šios rūšies darbais kongregacija rūpinasi nuo pat savo įsikūrimo valandos. Juk kongregacijos vardas žinomas plačiose masėse yra ne kas kitas o tik Vargdienių seserys. Ir kongregacijos steigėjo mintyje buvo, kad socialinės globos darbai, t. y. visokios rūšies nelaimingų ir kenčiančių globojimas būtų seserims arti širdies. Tą steigėjo mintį seserys vykdo vesdamos ir tvarkydamos našlaičių ir senelių prieglaudas, slaugydamos ligonius ligoninėse ir ypač namuose, specialiai mokydamos neturtingų tėvų vaikus katekizmo ir kitokiais būdais rūpindamos padėti išaugti vargšų vaikams dorais žmonėmis. Šiuo metu seserų žinioj yra 6 senelių ir 4 vaikų prieglaudos Marijampolėj, Telšiuose, Utenoj, Vilkavišky, Šilalėj, Šakiuose, Alytuje.

Kiti darbai. Kongregacija stengiasi gaminti ir platinti gerą spaudą. Marijampolės mieste turi savo „Šešupės“ spaustuvę ir „Šešupės“ knygyną, taip pat Marijampolėj veda Tėvų Marijonų juvenato konviktą ir Telšiuose kunigų seminarijos konviktą; Telšiuose ir Marijampolėje turi bažnytinių rūbų dirbtuves. Dar yra visa eilė smulkesnių darbų — darbelių, tačiau šio lapelio skiltys permažos visiems suskaičiuoti.

Galima tik tiek pabrėžti, kad Dievui laiminant, Kongregacijos Vyriausiajai Globėjai Švč. Marijai globojant ir visoms seserims atsidėjus dirbant, kongregacija auga ir savo narių skaičiumi ir savo darbais Bažnyčios garbei ir žmonių gerovei. Persiimti Kristaus dvasia ir jąją persunkti visus žmonių dvasinei ir materijalinei gerovei dirbamus darbus — toks yra vyriausias šios kongregacijos troškimas. Ir juo didesnis skaičius pasiaukojusių ir išsilavinusių lietuvaičių pamils šios apaštališkos lietuviškos kongregacijos dvasią ir uždavinius, juo labiau plėsis jos darbų vaisiai po šios rūšies vaisių ištroškusią Lietuvos žemę.

Informacijų kreiptis: Centriniai namai Marijampolėje P. Kriaučiūno g-vė 9-11, arba; Kaune, Vandens g. 3; Telšiuose, Žalioji g. 2; Utenoj, Utenos dvaras; Vilkavišky, Basanavičiaus g.; Šilalėj, Tumo-Vaižganto g. 148; Kudirkos Naumiestyj, Bažnyčios g. Šakiuose, Aušros g. 84; Alytuje, Lelijų g. 20; Karkliniuose, Karklinių dvaras, Keturvalakių paštas; Švėkšnoj.

NUOMONĖS APIE MOTERĮ

Vienas danų laikraštis savo skaitytojoms patiekė klausimą, kokia turi būti moteris? Iš atsakymų paaiškėjo, kad šiandie kiekviena moteris turi mokėti skaityti, ne visą laikraštį kryžmai — išilgai, be jokios atrankos, bet ypatingai vedamąjį straipsnį perskaityti iki galo. Ji už akių apie savo drauges ir pažįstamas turi pasakoti tik gera apie jas, ir ginčuose turi vengti įpročio „mano paskutinis žodis“. Ji neturi kištis į kaimynių ginčus. Ji turi visuomet sakyti savo amžių tiksliai. Ir ypatingai moteris neturi niekuomet skųstis, kad ji gimė moterimi o ne vyru.

Benešas apie čekoslovakę. Čekoslovakijos respublikos prezidentas Eduardas Benešas, apie tautišką moterų tarybą pareiškė tokią nuomonę:

— „Būdamas užsienių reikalų ministeriu aš dažnai turėdavau progos pažinti ir įvertinti tautišką moterų tarybą. Jos tarptautinis centras, kuriame turi vietos ir Čekoslovakijos moterys, sudaro svarbų didelio tautinio moterų judėjimo veiksnį, su kuriuo skaitosi visi tie, kurie domisi naujų santykių tarp žmonių ir valstybių išsirutuliojimu. Aš galiu pasakyti, kad aš aukštai vertinu moterų bendradarbiavimą su Tautų Sąjunga. Aš konstatuoju su malonumu, kad Čekoslovakijos moterys užėmė garbingą vietą tarptautiniame gyvenime.

Aš ne mažiau vertinu Čekoslovakijos Moterų Tarybos darbuotę mūsų tautos gyvenime, nes aš prisidėdamas prie prezidento Masaryko nuomonės apie vyrų ir moterų lygybę ginu moterų teisių lygybę tiek, kiek man konstitucija tai paveda, aš vertinu Čekoslovakijos moters jausmingumą ir dorovines ypatybes, kurias ji pareiškia šeimos gyvenime kaipo motina ir žmona. Ji yra gera šeimininkė ir dėl jos ekonomiškų sugebėjimų mūsų šeimų pragyvenimo standartas yra išlaikytas tinkamoje aukštumoje. Aš seku su įdomumu vaidmenį, kurį ji vaidina įvairiose profesijose, tiek senose tradicinėse, tiek naujose, kaipo ūkininkė ir darbininkė, kaipo komersantė, mokytoja, gydytoja ir valdininkė; aš matau, kad ji, moteris, aktyviai dalyvauja mūsų meno, mokslo ir technikos gyvenime ir aš esu įsitikinęs, kad jos dalyvavimas yra teigiamas ir praturtina mūsų tautišką gyvenimą. Tautiška moterų taryba daug nuveikė Čekoslovakijos šių dienų moters politiniame ir asmeniniame išsivystyme. Iš jos, tarybos, narių tarpo pasireiškia susipratusios ir garbingos pilietės, kuriomis gali tauta pasitikėti. Aš esu tikras, kad Čekoslovakijos moterys sugebės ginti laisvę, lygybę ir taiką.

Dažnai prikišama, kad šių dienų moteris mažai turi motinystės ir šeimos supratimo. Čia, tiesa, paliečiamas labai rimtas klausimas, bet už tai atsakomybė jei ne didesnė tai bent lygi krinta vyrams. Tai problema, gan paini, kurios vispusiškai čia nesiimu tyrinėti. Ji yra ankštai surišta su sociale ir ekonomine santvarka ir jos pasikeitimais pažangių valstybių šių dienų visuomenėje. Aš tikiu, kad ne kas kitas kaip tik moteris mums suteiks pagalbos surasti visa to priežastis ir priemones įgyvendinti naują pusiausvyrą. Aš linkiu daug pasisekimo tautiškos moterų tarybos darbams".

Hessas apie naują moters tipą. Nacionalsocialisčių moterų susirinkime, Berlyne, Hitlerio pavaduotojas Hessas pasakė kalbą, kurioje, tarp kitko, pareiškė: „Mes linkime pasauliui turėti idealų moters tipą, kokio jis pageidauja, tačiau likęs pasaulis telinki mums turėti tokią moterį, kuri mums labiausiai tinka — ne tą „Gretchen" tipą, kuriuo užsieniuose vaizduojasi kažką riboto, net bedvasį sutvėrimą, — bet moterį, kuri ir dvasiniu atžvilgiu galėtų stovėti greta vyro, suprasdama jo interesus ir jo kovą už būvį, kuri padarytų jo gyvenimą gražesnį ir turiningesnį. Tai yra dabartinio vokiečio vyro moters idealas. Tai yra moteris, kuri, visų pirma, sugeba būti ir motina".

Leidėja - redaktorė O. Gaigalaitė Beleckienė

Knygos

Karolė Pažėraitė: **„Nusidėjėlė“.** Išleido Sakalas. 1936. 278 pusl. 3 lit. Iliustracijos ir viršelis P. Verbicko.

Gausėja literatų šeima. Štai, dar spaudos dažais tebekvepianti, pirmoji Pažėraitės knyga, skiriama jaunimui. Veikalas suskirstytas į tris dalis. Pirmoje — Jonės gyvenimas namie ir karo pradžia. Antroje — bėgimas Rusijon, gyvenimas rusų bendrabuty Maskvoje. Trečioje — lietuvių bendrabuty Voroneže.

Vyriausia veikėja, Jonė Vingelaitė, kuri pati pasakoja savo įvairius išgyvenimus nuo 8—13 metų. Veikalo intryga, — kuri riša visus skyrelius, — nuodėmė. Kažkada Jonė prieš Komuniją suvalgė porą aviečių. Tos nuodėmės ji nepasisakė per vėlesnes išpažintis, ir visą laiką graužiasi ir kankinasi, niekam nedrįsdama prisipažinti ir laukdama pragaro bausmės.

Pradžioje knygos yra pažymėta, kad tai apysaka iš Didžiojo Karo tremtinių gyvenimo, bet veltui čia ieškotume tremtinių būklės aprašymo, jų išgyvenimų. Vienas kitas epizodėlis, bendrais bruožais nusakytas šelpimas, mums neatskleidžia visos tos naštos, kuri taip išvargino žmones, tuos nelaimingus pabėgėlius. Matyt autorei tai buvo tik fonas pavaizduoti Jonės išgyvenimams, jos sielos formavimuisi, tose nenormaliose aplinkybėse pareikšti. Ji norėjo parodyti jautrios sielos mergaitę, kuriai taip sunku būti kitų suprastai, ypač kad ji negraži ir nevikri, net motina jos nemyli, močiutė pašiepia, o draugės už nosies vedžioja, nes ji paprasčiausių juokų nesupranta. Ir beveik visi teigiami asmens, rodomi šioje knygoje, gamtos nuskriausti: Tadas — ligonis; Liudmila, dailininkė, džiova serga; Ania, nepaprastos fantazijos mergaitė, kuprota; Lidija, aukso širdies žmogus, miršta širdies liga.

Bet svarbiausia Jonės nelaimė yra nuodėmė: „Mano nuodėmė mane suvaržo, sukausto visus judesius ir mano veide palieka kvailumo ir neryžtumo antspaudą“ (261 p.). Tik autorė neiškėlė aikštėn, kad laikas viską gydo ir keičia, ypatingai vaiko sieloje, o Jonės nepagrįstas skrūpulingumas per visą veikalą vienodai laikosi ir užtat intryga — nuodėmė — lieka baltu siūlu, ypač, kad nevykusiai išnarpliojama pabaigoj: ir be jokio didesnio akstino per išpažintį pasisako (dar svarbesnių priežasčių buvo anksčiau išpažinti, pav., Tado ar Lidijos mirtis), ir ne kunigo išrišimas sąžinę nuramina, bet „stebuklingas“ sapnas.

Jonė daro pažangos moksle, daug knygų skaito, vėliau ima kurti pati ne tik eilėraščius, bet net dramas, o jos kalba ir tas baiminimasis nuodėme lieka nekintami. Vietomis net ji devynerių metų buvo gudresnė negu trečioj klasėj — Pav., netikėtinas nesupratimas „istorijos“ su trintuku, arba Dunios fantazijų, ypač, kad ji pati fantazuoja. Taigi autorė, paėmusi pagrindan tą siaubą — nuodėmę, sustabdė mergaitės sielos progresą ir vis dėlto tinkamai nepagrindė. Pasigendame ir veiksmo su mintimi vienybės.

Yra keliolika skyrelių, kurie mums nieko nepasako, ir be nuostolio kūriniui galėjo jų nebūti, pav., robakso aprašymas, jis niekuo necharakteringas — visur vakarėliuos šoka ir dainuoja. Mėlynų karolių istorija, pakybusi ore. Gražios vietos: tėvynės ilgesys, veržimąsis Jonės į „kalną“, Tado mirtis. Be to, autorė sklandžiai pasakoja, stilius lengvas, kalba taisyklinga. Reikia manyti, kad „Nusidėjėlė“ jaunimo bus mėgiama knyga, o autorė pirmus ledus pralaužus, kaskart tobulės ir duos ne vieną gražią knygą. *M. Jončytė*

Vytė Nemunėlis: **Kiškio Kopūstai.** Išleido Sakalas. 1936. 62 pusl. 2 lt. Iliustracijos D. Tarabildaitės.

— Tai trečia V. Nemunėlio eilėraščių knyga vaikams.

Autorius gyvai moka jausti vaikų džiaugsmus ir rūpesčius, kalbėti jų kalba, dėlto ir eilėraščiai vaikams artimi, suprantami. Temos — visas vaikų pasaulis. Bara tinginius, ne tik vaikus, bet ir katinėlį; giria darbščiuosius, ragina mylėti tėvynę, gražiai elgtis; rodo gamtos grožį. Eilutės trumpos, lengva išmokti atmintinai. Galima būtų prikišti nebent vieną antrą kirčio klaidą ir nesuprantamų vaikams žodžių vartojimą. D. Tarabildaitės iliustracijos tokios pat gyvos ir gražios, kaip ir eilėraščiai. Taigi ši knygelė yra miela vaikams dovana.

M. J.

Atsiųsta paminėti

V. Bičiūnas, **Liaudies teatras.** „Sakalas" 1936 m.

J. Bičiūnas, **Angelaičių vadas.** Kauno Arkv. Angelo Sargo Vaikų Sąjungos Centro Komiteto leidinys 1936 m.

J. Daulius, **Laisvamanybė Lietuvoje.** 1936 m.

St. Paulauskas, **Meilės ir Skausmo Gėlės.** Jėzaus gyvenimo vaizdeliai. Išleido Klajūnas, sukrauta šv. Kazimiero knygyne, Kaunas, Rotušės a. 6.

Šiaulių Sąjungos įstatymas ir statutas. Šiaulių Sąjungos leidinys. Kaunas, 1936 m.

Lietuvos Mokykla, Tautos ugdymo laikraštis. Nr. 6 — 7.

Tiesos Kelias, Religijos, doros mokslo ir visuomenės gyvenimo mėnesinis žurnalas Nr. 6.

Didžioji virėja

„Sakalo" B-vė jau išleido garsiąją E. Malachoviec kulinarijos knygą. Praktiškas vadovėlis šeimininkėms. Spaudai paruošė ir mūsų sąlygoms pritaikė kulinarijos žinovė V. Varnienė. Knygoje yra 3242 įvairiausi receptai: sriubos, prie sriubų priedai, pyragėliai, žuvys, vėžiai, įvairūs kepiniai, tortai, vaisiai, ledai, kremai, kompotai, konfitūrai, alkoholiniai ir nealkoholiniai gėrimai — likeriai, krupnikai ir t. t. Vaisiai, uogos, grybai, daržovės atsargai. Vegetariški valgiai. Įvairūs patarimai — kelių rūšių pietų sąrašai, pokylių stalas, Velykų stalas, arbatėlės ir t. t. Tai tikra šeimininkių enciklopedija, be kurios nė viena šeimininkė negali apsieiti.

Knygos yra 792 pusl., jos kaina Lt. 12, — neįrišta ir Lt. 15, — įrišta gerais granatolio viršais.

Tarptautinių žodžių žodynas

„Sakalo" B-vė išleido visiems skaitytojams tikrai naudingą ir būtinai reikalingą knygą, kurią sudarė K. Boruta, Pr. Čepėnas ir Alb. Sirutytė-Čepėnienė, redagavo J. Žiugžda. Visą žodyno medžiagą peržiūrėjo ir visais atžvilgiais patikrino Prof. Vacl. Biržiška ir Prof. Pr. Dovydaitis. Žodynas sudarytas naudojantis geriausiais įvairių kalbų žodynais, enciklopedijomis ir atitinkamais mokslo veikalais. Jame paaiškinta apie 22.000 žodžių ir įvairių dažnai mūsų spaudoje sutinkamų įvairiomis kalbomis posakių. Žodyno yra 1064 pusl., jo kaina Lt. 10, — neįrišti ir Lt. 12, — įrišti. Toks žodynas jau seniai buvo visiems reikalingas, nes tikrai nerasime nė vieno tokio spausdinio, kuriame visai nebūtų nė vieno tarptautinio žodžio ar kokio ne visiems suprantamo posakio.

Vilniaus pasų ir ženklelių platinimo vajus

Lenkų smurto žygiai prieš okupuotojo Vilniaus krašto lietuvius verčia susirūpinti ne vieną kurią nors organizaciją, bet visus lietuvius, visą Lietuvos visuomenę. Neužtenka mūsų moralinės paramos bei užuojautos, turime realiu darbu padėti vilniečiams. Kovoti dėl Vilniaus šiuo metu tegalime kultūriškomis priemonėmis ir paremdami vilniečius pinigais.

Tuo reikalu Vilniaus Geležinio Fondo Komitetas ir prie jo veikianti Jaunimo Sekcija, kurioje dalyvauja visų didžiųjų organizacijų centrų atstovai, **gegužės mėn. 15 — birželio 15 d. laikotarpy visoje** Lietuvoje rengia Vilniaus pasų ir ženklelių platinimo vajų.

Malonūs „N. VAIDILUTĖS" skaitytojai, jau prasidėjo antras pusmetis, bet prenumeratą atnaujinti ar užsiprenumeruoti naujai dar nevėlu.

88. 706. 64